

muusika

Nr 8/9
august-
september
2011
hind 2.20 €

Eesti muusika
Canterbury
festivalil

Eduard Tubina
muuseum
Alatskivil

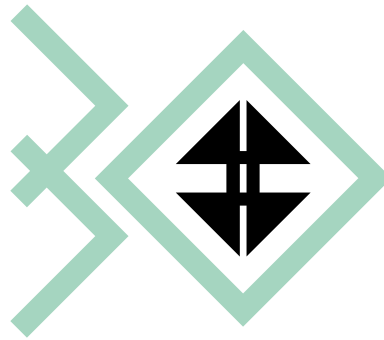
Intervjuu
ANDRUS
KALLASTUGA

PAAVO JÄRVI
ja Orchestre
de Paris

RISTO
JOOST

**EESTI
FILHARMOONIA
KAMMERKOOR 30**
JUUBELIHOAJA AVAKONTSERDID

Arvo Pärt, Alfred Schnittke,
Galina Grigorjeva, Felix Mendelssohn,
Rudolf Tobias, Johannes Brahms
Dirigent DANIEL REUSS

R 9.09 kl 18 Tartu Jaani kirikus
L 10.09 kl 20 Haapsalu Toomkirikus
P 11.09 kl 18 Rakvere Kolmainu kirikus
E 12.09 kl 18 Tallinna Niguliste kirikus

Kontserdid Haapsalus ja Rakveres tasuta.
Piletid Tartus ja Tallinnas 10/6 € müügil Piletilevi
ja Piletimaailma müügipunktides ja tund aega
enne kontserdi algust kohapeal.
www.epcc.ee

30. september kell 19.00 Pärnu Eliisabeti kirik
1. oktoober kell 15.00 Tallinna Jaani kirik

Webern Viis pala op 5
Britten "Illuminatsioonid"
Arthur Rimbaud' tekstile
Lutoslawski "Leinamuusika"

Pärnu Ooperi orkester
Kai Kallastu (sopran)
Dirigent **Andrus Kallastu**

PÄRNU OOPER

Sooduspiletid Piletimaailmast ja Piletilevist
www.ooper.parnu.ee

Kultuur
kutsub
2011
TALLINN
EUROOPA KULTUURIPÄEV

Postimees

TALLINK

LENNUPARTNER < ESTONIAN AIR

"MUUSIKA JA SOTSIAALSED MUUTUSED"
IV IMC ülemaailmne muusikafoorum

26. september – 1. oktoober 2011

Radisson Blue hotell Olümpia konverentsikeskuses

30 sessiooni ja 120 spikerit

Peaesinejad: **NAMMi president ja tegevdirektor Joe Lamond,**
Senegali laulja ja ühiskonnategelane Youssou N'Dour

Teemad: • Muusika kui vahend sotsiaalseks muutuseks

- Noored ja muusika
- Uued väljakutsed ja võimalused muusikahariduses
- Muusika levitamine ja eksport
- Muusika ning arendustegevused

Foorum toimub inglise keeles

Info ja registreerimine: www.worldforumonmusic.org

4th imc world
**forum
music
on**

ORGANISEERIJAD

International
Music Council

Eesti Muusikanõukogu

European
Music Council

A Regional Group of the
International Music Council

KOOSTÖÖ

EESTI
MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA

TOETAJAD

NAMM
believe in music

EESTI KULTUURKAPITAL

MAA
ARMAAS
TAN EESTI
MAAD

With the support of
Participation
Programme
United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

KULTUURIMINISTEERIUM

Europa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti tuleviku heaks

Intro 8-9/2011

Pärast sooja, kaunist ja festivalirohket suve oleme sügise algul ikka justkui uue ootuses. Seekord on muusika vallas, mida oodata. Rõõmustav on taas näha ERSO peadirigendina Neeme Järvit. ERSO avakontserdil 2. septembril dirigeerib ta Schumanni, Richard Straussi ja Villem Kapi teoseid. 1. septembril avab Eesti Kontserdi hooaja üks maailma tipporkestreid Orchestre de Paris oma uue peadirigendi Paavo Järviga. Selle ja järgmiste suurte muusikasündmuste puhul hakkab Muusikas ilmuma uus artiklisari TÄHTSÜNDMUS. Avaartiklis vestleb Paavo Järviga Kristel Kossar.

IA REMMEL

Peatoimetaja **Ia Remmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kristina Körver** kristina@ema.edu.ee
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegjum: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Roosikrantsi 11, II korrus, tuba 256, Tallinn 10119
Toimetuse telefon **6 416 016**
Kodulehekülj: **www.ajakirimuusika.ee**
Trükitud **Pajo trükikojas**
Pärnu mnt. 58, Sindi linn, 86703 Pärnumaa
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 617 7717, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679

Otsekorraldus **1,47** eurot (**23** krooni) number
Aastatellimus **19,49** eurot (**305** krooni)
Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatelli-
muse soodushind 15,98 eurot (250 krooni).
Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.

Tellimine: ia@ema.edu.ee,
herje@ema.edu.ee,
6 416 016, 55 56 18 94

Risto Joost
FOTO MAIT JÜRIADO

muusika

KAVA

SOOLO

2 Kristina Körver. Dirigeerimise kaudu paremaks inimeseks. Intervjuu Risto Joostiga

BAGATELLID

9 Nele-Eva Steinfeld, Ivo Heinloo. Uudiseid maailmast

IIDOL

12 Mari Kadanik. TransGlobal Underground ajas ja ruumis

EKSPRESSIOON

15 Kristel Kossar. Uue muusika pealinna meer. Intervjuu Andrus Kallastuga

TÄHTSÜNDMUS

18 Kristel Kossar. Paavo Järvi, kontinentide vahel, peatusega Pärnus

MODULATSIOON

21 Saale Kareda. Eesti muusika Canterbury festivali fookuses

AKTSENT

24 Risto Lehiste. Eduard Tubin – auküalaline Alatskivi lossis

HOMMAGE

27 Alo Põldmäe. Muusikaarmastus läbi nootide trükkimise. Peeter Jürgenson 175

IMPRESSIOONID

29 Marju Riisikamp. Meie Meder. Mederi ooperi "Kindlameelne Argenia" lavastusest
30 Maarja Kindel. Segadus "Kahe peaga". Timo Steineri ooperi "Kaks pead" esietendusest
32 Mirje Mändla, Malle Maltis. Juunikuine Eesti heliloojate loomelabor Tartus
34 Margus Haav. Viljandi festivalid vaatavad vanale mitut moodi. Viljandi vanamuusika festivalist ja Viljandi folgist
36 Virve Normet. Corelli Consort, Kuuskemaa ja klaverimuuseum
38 Ia Remmel. Saaremaa Savonlinna. Saaremaa ooperipäevad
40 Mirje Mändla. Järvi Suvefestival Pärnus
42 Katrin Karu. Juubelihõngulised helid Põhja-Läti männimetas. Festivalist "Positivus"
44 Maria Mölder. Kilinginõmmelik idüll – juba viiendat korda. Festivalist "Schilling"

BAGATELLID

45 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

50 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

54 Valik septembrikuu muusikasündmused

PILL

56 Peeter Sarapu. Fagott

SOOLO

Dirigeerimise kaudu paremaks inimeseks

Intervjuu Risto Joostiga

KRISTINA KÕRVER

FOTO MAIT JÜRIADO

Risto Joost tuli Eesti muusikaellu kümnekonna aasta eest, äratades kohe tähelepanu. Kõigepealt kontratenorina, võludes kuulajaid kauni tämbri, hea stiili ja musikaalsusega. Seejärel energilise koorijuhi ja dirigendina, pakkudes samu kvaliteete omaloodud koori ja instrumentaalansambliga. Lühikese ajaga on ta juhatanud suurt osa lääne muusikaloo parimatest teostest ning toonud esiettekandele üle viiekümne uudisteose. Ilmselt ei osanud enamik tema kunagisi õpetajaid ja kaasõpilasi arvata, et sellest ohjeldamatu energiaga, lõputuid riukaid täis poisist saab oma põlvkonna üks isikupärasemaid ja tõsiseltvõetavamaid dirigente.

Dirigendi stereotüübiks peetakse sageli edevat napoleonlikku kuju, kel soov teostada oma võimutahet ja särada üksi valgussõõris. Risto Joost ütleb, et ideaalis sooviks ta mõne kollektiivi arendada niisuguse tasemeni, et võiks lavalt hoopis maha astuda ja tulemust saalis kuulajana nautida.

Sellest sügisest on Joostil kolmeaastane leping peagi 75-aastaseks saava Madalmaade Kammerkoori peadirigendina. Ta jätkab dirigendina Rahvusoper Estonias ning alustab Neeme Järvi assistendina Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri juures.

Vestlesime Risto Joostiga päev pärast noorte laulu- ja tantsupidu, kus tema juhataja oli sümfooniaorkester ja koondorkester. Esimene väsimus oli välja puhatud, emotsioonid veel laes.

Räägime natuke laulupeost. See polnud sul esimene kord laulukaare all pulti tõusta. Kas laulupeol dirigeerida on kuidagi teistmoodi tunne?

On ja ei ole ka. Tegemist on ju muusikaga ja inimestega, lihtsalt kontekst on teine.

Minu jaoks on laulupidu eelkõige missioon, meie kultuuri üks alustalasid, millega tuleb tegelda. See suund, kuhu laulupidu on tänaseks liikunud, on väga positiivne. On piisavalt uut repertuaari, aga ka vana, ning mulle tundub, et selle balanseerimisega on vaeva nähtud. Ei pea kartma, et kui laulupeol kõlavad ka rockilikumad laulud, ei oska noored enam klassikalist repertuaari, nagu Ernesaksa "Mu isamaa on minu arm". Oskavad küll.

Laulupee muusikaline kvaliteet, vähemalt see, mis üle väljaku publikuni kostab, on minu meelest üllatavalt hea. Paljud teosed on ju tegelikult päris rasked.

Täiesti nõus. See repertuaar oli raske ka näiteks TMKK sümfooniaorkestrile, ka nemad pidid tõsiselt harjutama ja vaeva nägema. Samas tajun, et on potentsiaali sellest tohutust massist veel paremat tule-

must kätte saada. Küsimus on, mis eesmärk endale seada.

Miskipärast on professionaalsete muusikute seas levinud suhtumine, et laulupidu on massikultuuri üritus. Mina olen täiesti vastupidisel arvamusel. Mingist massikultuurist ei saa Eesti kontekstis üldse juttu olla. Eile mängis ja laulis seal laulukaare all suur osa Eesti tulevastest kutsealistest muusikutest. Seal on noored muusikud juba ise üksteisele eeskujuks. Elamus ühisest musitseerimisest ja kogemus natuke keerukamast repertuaarist on miski, millega näiteks mõni maakooli seitsmeaastane õpilane ei puutuks muidu võib-olla kunagi kokku. Nii et laulupidu on kindlasti üks olulisi energia genereerijaid ja kogujaid, andes suure panuse meie muusikaharidusse laiemalt. Piisab ühest inspiratsioonihetkest, mis võib kanda sind läbi elu.

Oled sa kokku lugenud, kui mitmel laulupeol oled osalenud?

Ei ole lugenud. Ükskord olin haige, aga muidu olen käinud poisikesest peale. Esimest korda poistekooriga, mäletan siiani seda võimast emotsiooni.

Õpetaja Kuno Arengu kõrval noorte laulu- ja tantsupeol 2011. aasta juulis.
FOTO PEETER LANGOVITS / SCANPIX

Kas kujutasid ette, et seisad kunagi ise puldis ja juhata neid vägesid?

Mul ei olnud tol ajal mingit juhatamisvajadust. Juba see oli suur elamus, et sain peost lauljana osa.

Kelleks sa lapsena saada tahtsid?

Läksin viieaastaselt Eesti Poistekoori ette laulma, sealt suunati Muusikakeskkooli ja nii see läks. Olin kohe lähedalt muusikaga seotud. Mäletan, et mulle meeldis juba lapsena tekitada igasse päeva n-õ emotsionaalseid kulminatsioone.

Viieaastaselt? Mismoodi?

No see võis olla mis iganes tegevus või eksperiment, et hoida tuju ja toonust üleval. Vajasin pidevalt mingit põnevust ja adrenaliini, mis viiks edasi ja hoiaks ärkvel.

Kui mõtlen oma lapsepõlvele, siis taju väga selgelt, et Muusikakeskkool mängis minu kujundajal väga suurt rolli. Teine tähtis kujundaja oli sport. Kusjuures Muusikakeskkoolis oli võimalik need kaks kirge ühendada – selles koolis on pikad sporditraditsioonid, eriti korvpallis. Paljud TMKK vilistlased on väga head korvpallurid, näiteks Marko Martin, Kalev Kuljus, Märt Treier, Taavi Tampuu jpt. Mingil hetkel kaalusin isegi astuda pedasse kehakultuuri osakonda.

See oli siis ikka tõsine huvi?

Jah – kirg, huvi, hasart. Aga siis sain

aru, et mul ei ole neid andeid, et olla tippasemel sportlane.

Aga millal dirigeerimise mõtte tuli?

Eks põhikooli lõpus oli igasugu mõtteid. Varem olin õppinud klaverit, 9. klassis hakkasin ka koorijuhtimist õppima. Umbes samal ajal tekkis veel puhkpillihuvi: näiteks nädal aega õppisin tuubat, kavas oli ka trompet ette võtta...

Dirigeerimine ei tundunud tol ajal väljakutse: kätega muusikat juhtida tundus kuidagi lihtne. Mul oli suurepärase õpetaja Anneli Mäeots, tema näitas ette ja mina tegin järele, ilma et oleksin päriselt aru saanud, mida teen. Alles päris keskkooli lõpus tekkis visioon sellest, et võiksin olla dirigent ja mida see elukutse endast kujutab.

Sul on kogu aeg korraga väga palju erinevaid projekte käsil, suured kavad, rasked teosed... Oled sa kiire õppija?

Oli aeg, kus tundsin, et pean väga palju tööd tegema, sest ma ei uskunud oma andesse ega üldse andesse kui sellisesse. See sõltub vist palju ka sellest, kellega sa suhtled ja koos üles kasvad. TMKKs ei tundnud ma end kuidagi erilisena: minu klassis käisid näiteks Mikk Murdvee, Age Juurikas, Veronika Portsmuth ja veel mitmed suurepärase instrumentalistid ja lauljad. Aktiivne muusikaline mõtlemine oli meile endastmõistetav.

Inimesena olin keskkooli ajal väga

- Õppis koorijuhtimist Tallinna Muusikakeskkoolis Anneli Mäeotsa juhendamisel, jätkates Eesti Muusikaakadeemias Kuno Arengu, Jüri Alperteni ja Paul Mägi dirigeerimisklassis ning Uku Jolleri ja Nadja Kuremi lauluklassis. Viini Muusika- ja Esituskunsti Ülikoolis õppis koorijuhtimist Erwin Ortneri ja orkestridireerimist Leopold Hageri juures. Magistrikraadi sai Stockholmi Kuninglikus Muusikakolledžis Jorma Panula dirigeerimisklassis.
- Aastal 1999 asutas kammerkoori Voces Musicales ja 2002 instrumentaalansambli Ensemble Voces Musicales.
- 2006–2011 oli viis hooaega TMKK sümfooniaorkestri peadirigent, 2009–2011 kaks hooaega Rahvusooper Estonia peakoormeister, jätkates sellest hooajast dirigendina. Aastast 2008 on Tallinn Sinfonieta peadirigent ja kunstiline juht, olles ka üks orkestri asutajaid.
- 2007 debüteeris Rahvusooper Estonias Erkki-Sven Tüüri ooperiga "Wallenberg". Käesoleva aasta augustis osales dirigendina kultuuripealinna suurima süvamuusikaprojekti, Richard Wagneri "Parsifali" ettevalmistusprotsessis. Viimasel kümnel aastal andnud suure panuse eesti nüüdismuusika arengusse, juhata des kokku üle viiekümne esiettekande. 2009 ja 2011 oli üldlaulupeo üks üldjuhte.
- Lauljana tegutsenud Eesti Filharmoonia Kammerkooris ning ansambli Vox Clamantis. 2003–2009 osales Paul Hillieri vokaalansambli Theatre of Voices töös. 2007 laulis peaosas Vivaldi ooperis "Il Giustino" Läti barokkorkestriga Sansara ning 2011 mitut rolli Purcell'i semiooperis "Indian Queen" Belgia barokkorkestriga B'Rock.
- Dirigendina saanud peaauhinna konkurssidel Budapestis (2001) ja Tallinnas (2002, 2004). Pälvinud Eesti Kooriühingu noore dirigendi (2004) ja aasta dirigendi (2009) tiitli ning Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapremia (2007). 2011. aasta kevadel tunnustati Joosti mitmekülgset ja kõrgetasemelist muusikutegevust Vabariigi Presidendi Kultuurirahastu noore kultuuritegelase preemiaga.

seiklusjanuline ja uljas, korraldasin seal seliseid asju, et kohati mõtlesin juba ise ka, et oli mul siis tarvis nüüd seda teha. Näiteks ronisin hilissügisel koolimaja katusele, mida märkas majandusjuhataja... Võpatasin kodus alati, kui telefon helises – mõtlesin automaatselt, et ei tea, milline õpetaja seekord helistab. Mul oli miskipärast vaja sellist teravat kohalolu tunnet, aga siis ei osanud oma energiat veel piisavalt hästi koondata ja suunata.

Praegu kulub põhienergia partituuride õppimisele ja proovide läbiviimisele. Teoste omandamise tempo on küll kordades kiirenud, aga iga teos vajab oma aega, et settida. Küsimus pole ju ainult noodimaterjali omandamises, vaid eelkõige teose olemuse tabamises. Mõni lugu arvatavasti ei saagi kunagi päris omaseks.

Kuidas sa uut teost õpid? Kas pigem vana kooli stiilis, et partituur kätte ja klaveri juurde, või võtad kõrvaklapid ka appi?

Ma kasutan kõiki oskusi ja võimalusi. Loomulikult on klaver ja minu enda häälsuureks abiks, aga ma ei pelga ka kuulata erinevaid salvestusi, kui need on olemas.

See ei sega sul oma nägemust kujundamast?

Ei sega. Ei tohi lihtsalt palju kordi kuulata, muidu võivad teatud maneerid külge jääda. Samas ei pruugi väikesed maneerid noore muusiku kujunemisel üldse halvada olla. Kuidas muidu viia end kurssi erinevate musitseerimise traditsioonidega? Väga paljusid asju koolis ei õpetata.

Aga selles mõttes meeldib mulle just esiettekandeid juhatada, et eelnevat kuulumisvõimalust ei ole, võtad partituuri ette, keskendud ja tood kuuldavale selle, mis helilooja sinna sisse on kirjutanud. Töö käigus saab kujundada oma nägemuse ja täpsustada detaile. Ongi kõik.

Töötades koos noorte heliloojatega tajusin veel üht tähtsat ülesannet: tahtsin, et helilooja kuuleks oma partituuri esimest korda võimalikult kvaliteetses esituses ja saaks oma tööst võimalikult adekvaatse tagasiside, nagu uue inspiratsiooni.

Nii võtsid sa endale ju väga suure vastutuse?

Aga mulle oli see tohutult oluline. Näha, et helilooja on rahul, et ta kuuleb seda, mida kirjutas. Või kui ei kuule, siis mida sellest kogemusest õppida. Olen püüdnud töötada nii, et need helilooja jaoks oluli-

sed küsimused ei takerduks esituslikesse probleemidesse.

Väga palju on kinni suhtumises, ah mis see uus muusika ikka on, natuke poognaga roobi tagant, palju keerulisi rütme ja valmis. Aga kui mängida seda kõike maksimaalse energiaga, panna esitusse kogu oma hing ja musikaalsus, kujundada tervik ja suhelda selle kaudu publikuga, võib tulemus olla suurepärane ka siis, kui partituur ise on raskepärane või harjumatu.

Kui rääkida veel õppimisest, siis Viinis ja Stockholmis elades oli väga praktiline arendada sisemist kuulmist. Kui bussi- või rongisõit võttis nelikümme viis minutit, siis jõudsin selle ajaga mõne lõigu teosest rahulikult ära õppida. Ei seganud lärm ega bussimüra. Harjusin end üleliigsest välja lülitama. Olen seda märganud ka kontsertidel, et ma ei pane üldse tähele, kui saalis juhtub midagi muusikavälist, näiteks kellelgi kukub võti maha või tool koliseb. Isegi kui mõni mobiil heliseb, tajun seda kuidagi hiljem ja mingil teisel tasandil, olen niivõrd keskendunud teosele ja helidele, mida tekitavad interpreedid. Olen selle üle palju mõelnud. Viis, kuidas inimene kuuleb ja kuulab, kuidas inimese aju töötab, see on väga põnev.

Oled laulja ja dirigendina mõlemas rollis interpret, st vahendaja või tõlkija, aga suhe muusikaga ja publikuga on neis ameteis vist üsna erinev?

On tõesti. Viimasel ajal olen tundnud, et dirigendiamet on suures osas nagu konto-

ritöö. Pidevalt pean igasugu asju korraldama ja suunama: siin on kõrge, siin madal, ei ole koos jms. Olen püüdnud leida teed, kuidas seda “kontoritööd” muusika kaudu teha, et mitte takerduda muusikavälisesse piasiasjadesse, vaid leida mingi suurem muusikaline hoovus, mis kannab.

Teatritöö on seda väga palju õpetanud.

Laulmine on minu jaoks aga eelkõige artistlik tegevus; ma laulan otse publikule, vaatan neile otsa, suhtlen nendega. Tunnen ennast selles rollis täiesti teistmoodi. Ma isegi ei oska näha seda seost, millest vahel räägitakse, et kui sa laulad või mängid pilli, siis oled kindlasti palju parem dirigent. Ma ei usu seda. Dirigeerimine on iseseisev ja väga spetsiifiline eriala, seal on muusikul hoopis teised ülesanded.

Dirigendil on oma interpretatsioonini jõuda tunduvalt raskem kui lauljal, sest oma mõttet ja energia tuleb kanaliseerida läbi teiste inimeste. See mehhanism on ülimalt detailne, õrn ja peen, aga seda on võimalik üsna edukalt juhtida. Ja kui olla tõeline meister, võib jõuda sellise tulemuse ja kvaliteedini, millest mängijatel endil üldse aimu ei ole. Paradoks on see, et iga muusik eraldi kuuleb ainult osa orkestrist, aga iga dirigendi liigutus ja muusikaline otsus mõjutab kogu protsessi ja tervikut.

Kuidas saadakse heaks dirigendiks, meistriks?

Asi on andes, hariduses, usalduses ja inimestevahelises keemias, samuti kogemustes.

Debüüt Tallinna Kammerorkestri dirigendina 2003. aasta aprillis.

EESTI FOTO / EHL

Nii et dirigendile tulevad aastad ainult kasuks?

Kindlasti. Muuseas, minu arvates hakatakse meil dirigeerimist õppima liiga hilja, tavaliselt keskkoolis või konservatooriumis, aga tuleks alustada juba lapsena. Orkester on samuti instrument ja peaks võimalikult vara õppima, kuidas seda vallata ja kuidas teha teistele selgeks, mida sa tahad.

Kas väike laps, näiteks esimeses klassis, teab, mida ta muusikalt ootab ja mida sellega väljendada tahab?

Muidugi teab. See on samamoodi nagu lego kokkupanek – valikute küsimus. Alguses võivad tema valikud ja soovid olla küll lihtsad, aga sellest kasvab järgmine soov, järgmine idee ja ükskord teismeikka jõudes on tal juba väga selge arusaam, kuidas asjad orkestris käivad.

Muidugi on mõistlik alustada õpilatorkestritest ja areneda koos nendega. See annab hilisemaks karjääriks meeletu kogemuse ja enesekindluse. Ma olen täiesti veendunud, et nii nagu verinoored instrumentalis-

tid suudavad suuri kontserte väga hästi esitada, suudavad ka noored dirigendid neid hästi juhatada.

Paljud “suured teosed” muusikaloos ongi ju kirjutatud väga noorte heliloojate poolt.

Just. Sama on lugu ka laulmisega. Ka seda tuleks hakata õppima palju varem, mitte täiskasvanuna, kui hääl ja eriti muusikalised harjumused on juba välja kujunenud.

Varasematel sajanditel peeti loomulikuks, et suurvormide nõudlikke vokaalpartiiid esitasid poiss-sopranid, vaevalt täisealised tenorid-bassid, või et kapelli kontsertmeistriks oli 13–14-aastane muusik. Nad olid õukonnas või kiriku juures välja õppinud professionaalid, kelle pädevuses polnud tarvis kahelda.

See on muidugi laiem muusikahariduse teema, kuidas koolitada spetsialisti. Tol ajal õpetati ilmselgelt väga konkreetseid oskusi, rõhuga tehnilisel virtuoossusel, mitte ei suunatud üldiselt. Virtuossus pole küll eraldi eesmärk, aga kui ei ole vajalikku teh-

nilist pagasit, jääb suur osa muusikalisest vabadusest lihtsalt sündimata. Ideaalis peaks interpreet olema palju virtuoossem kui esitatav teos parasjagu nõuab, et musitseerimine ei oleks ainult pingutus.

Nonii, siit koorub juba platvorm muusikahariduse reformiks. Sind kuulates on selge, et sa oled neile küsimustele väga palju mõelnud ja Muusikakeskkooli orkestriga töötades puutusid nende küsimustega ilmselt pidevalt kokku. Kas sind paneb muretsema eelkõige olukord Eestis või on see laiem probleem? Kas mujal on asi parem?

Mul on hea näide sellest ajast, kui õppisin Viinis. Minu õpetaja Leopold Hageri juures oli lõpetamas üks noor dirigent, kes oli seal õppinud juba seitse aastat. Tal olid kõik eksamid tehtud, pidi kohe diplomi saama, aga pärast erialaeksamit oli professorite arutelu ja tema enda õpetaja otsustas, et sellise tehnilise tasemega õpilast ta läbi ei lase. Sellel noormehel jäigi kool lõpetamata.

Meil juhtub seda kahjuks päris tihti, et diplom ei võrdu spetsialistiks olemisega. Ometi põhineb muusikuamet ju kutseoskusel. Kui sul oskusi pole, kuidas sa seda ametit siis pead? Kool tunnistab sind professionaaliks, aga tegelikus muusikuelus jääb sa poolikute oskustega lihtsalt hätta.

Et siin midagi parandada, ei pea sugugi kõike korruga muutma. Vahel piisab, kui asjad uuesti läbi mõelda, mingeid nüansse täpsustada, ja ongi juba teine tulemus. Praegu lükatakse paljud kitsaskohad üli-koole ahistava pearahasüsteemi kaela, aga tegelikult ei takista see iseenesest veel kvaliteetset haridust andmast. Kvaliteedi üle ei otsusta ju riik, vaid ikka iga kool, ülikool ise.

Teine probleem on see, et tihti ei nähta tervikpilti. Senisest rohkem tuleks tegelda vähem populaarsete erialade, näiteks orkestripillidest metsasarve või fagoti eriala propageerimisega. Mõnel erialal on konkurents iseenesest väga tihe, teisel puudub see hoopis. Seda vastuolu peaks reguleerima, et muusikaelu saaks normaalselt toimida.

Sa pead tunnistama, et oled selles küsimuses ikka paras idealist.

Esiteks, mina ei määra neid asju, minul on oma eriala. Ja teiseks, ideaal peabki olema suurem ja kõrgem, ainult siis on lootust reaalsele eesmärgile lähemale jõuda.

Oled sa vahel mõelnud, et koliks Eestist ära, elaks ja töötaks kusagil mujal?

Olen ikka mõelnud.

Miks?

Samadel põhjustel, miks noored muusikud tahavad minna välismaale õppima. Asi pole ainult keskkonna vahetuses või enese proovile panekus. Mulle lihtsalt tundub, et Eesti muusikaelus ei ole professionaalse kvaliteedi mõiste omandanud veel sellist selget ja ühest tähendust, mis vastaks tänapäeva nõudmistele ja nii publiku kui ka spetsialistide ootustele.

Näiteks näitlejate koolitamisel on olukord märksa parem. Sama kool (EMTA), sama haridussüsteem, aga näe, julgevad teha otsuseid, et sinust ei saa näitlejat, sinust ei saa lavastajat. Sõel on nii tihe, et üldjuhul ei satu näitlejaharidusega inimene pärast kooli panka telleriks. Tema vastu on oldud aus, mis teeb lõppkokkuvõttes head nii sellele inimesele kui ka näitleja elukutse mainele.

Ega Austrias, Inglismaal või Rootsis ole inimesed teistsugused, ikka samad. Lihtsalt

nõuded on suured ja konkreetsed, kontrollivorm on karm ning kui sa selle süsteemi läbid, siis oledki tasemel.

Mis sind siis siin hoiab?

Ma olen eestlane, räägin eesti keelt ja elan riigis, kus on tegelikult väga hea elada. Siin on lihtsalt ülimugav. Ü-li-mu-gav! Võin olla kesklinnas, kus kilomeetri raadiuses on olemas kõik eluks vajalik, samas võin sõita tunnikesse ja astuda juba kuskil kruusateele või sohu.

Muusikalisi väljundeid jätkub?

Praegu jätkub. Olen väga õnnelik, et olen saanud siin töötada selliste kollektiividega, kes on minu oskuste pagasit nii palju rikastanud. Vahel tekib muidugi kiusatusi ja võimalusi seada end sisse kuskil mujal. Kuue-seitsme aasta eest kutsuti mind Paul Hillieri ansambli Ars Nova Copenhageni lauljaks ja dirigendiks. Häid pakkumisi on olnud ka Viinist, eriti lauljana. Aga toona otsustasin, et tahan end teostada Eestis ja aidata kaasa siinse muusikaelu arendamisele. See riik on minu haridusse päris palju panustanud.

Tegelikult ma usun jäägilt eesti muusikute potentsiaali, siin on võimalik jõuda fantastiliste tulemusteni. Kui rääkida vokaalmuusikast, siis Eesti võiks olla koori- ja soololaulu alal selline riik, nagu Šveits panganduses. Juba meie emakeel, mis on väga ilus ja ebamugavatest häälikutest rikkumata, loob selleks tugeva eelduse. Samamoodi orkestrid – pole mingit põhjust, miks ei võiks eesti muusikutega saavutada maailma tippnaset.

Aga mis siis takistab? Vähene ambitsioon ja puudulik muusikaharidus, nagu enne ütlesid, või süsteemi alarahastatus?

Ma isegi ei arva, et asi on ainult rahas. Noor muusik ei mõtle oma karjääri algul eelkõige rahast. Selles rahaküsimuses peaks üldse hoopis teistpidi mõtlema. Mitte nii, et meile peaks maksma kõrge mat palka, kuna me oleme muusikud (seda ei juhtu kunagi!), vaid me peame muusikat tegema nii kõrgel tasemel, et poliitikud ja ühiskond laiemalt hakkaksid mõtlema, et võib-olla on muusikud tõesti alamakstud. Kunstis saab panustada ainult kvaliteedile. Aga oma eksistentsi eest peab ka seisma!

Muuseas, seda, et muusikaelu kvaliteet ja rahastatus on publiku silmis seotud, olen eriti teravalt tundnud välismaal. Madal-

Risto Joost

DIRIGEERIMISEST

Kui püüdsin enda jaoks sõnastada, miks ma õpin dirigeerimist, siis avastasin, et muusika ei olnud sugugi põhjus number üks. See eriala on nii komplitseeritud, hõlmab nii palju erinevaid valdkondi, nagu juhtimine, psühholoogia, filosoofia, ajaplaneerimine, lisaks muusikaline tasand oma kõigis detailides. Pigem uskusin, et selle kaudu saab minust parem inimene.

LAULMISEST

Mulle on algusest peale olnud laulmise juures kõige tähtsam tämber. Sellest lähtub kõik: fraseerimine, detailid, tervik, muusika tõeline olemus. Oma tämbri otsimine ja kujundamine on valikute küsimus. Ilma selleta ei paku musitseerimine mulle mingit huvi.

ENERGIAST

Mul on kaks varianti: kas teen kogu energiaga või ei tee üldse. Selline vahepealne leige olek mõjub mulle destruktiivselt, tekiavad halvad harjumused ja ma saan kohe aru, et kurnan sellega ka teisi.

AJAST

Aega on alati piisavalt, vahel on lihtsalt vaja end paremini organiseerida ja kiiremini mõelda. Teine asi aja juures on see, et iga päev algab nullist. Eile õhtul võis olla suurepärase kontserti või etendus, aga täna tuleb see taase uuesti saavutada.

maades kärbitakse praegu radikaalselt kõigi suurte muusikakollektiivide kulused, päris mitmed neist peavad tegevuse lõpetama. Konkurents on nii tihe, et iga edukas hooaeg, isegi õnnestunud kontsert suurendab ellujäämisvõimalusi. Keerukas olukorras on ka Madalmaade Kammerkoor: kaks järgmist hooaega on kindlustatud, aga mis edasi saab, ei tea keegi. Seda survet tajuvad seal kõik muusikud, mina kaasa arvatud.

Kuidas sul muidu stressi ja lavanärviga on? Talud hästi?

Lavale minek on minu jaoks selline mänglev hetk, võimalus inimestega suhelda – ma pigem ootan seda võimalust. Lavanärv tekib nii või naa, aga see tekib kunstist, mitte lavast. See on segu ambitsioonist ja mingist erutavast ideest, näiteks et tahaksin teha täna sellise etenduse või kontserdi, aga kas ma suudan?

On sul olnud laval ka meeldejäädavalt negatiivseid hetki? On midagi täiesti ebaõnnestunud?

Täiesti küll mitte, aga dirigenditöö on tuleb ikka ette, et asjad ei lähe nii, nagu tahaks. Harjutad ja teed proovi, aga suure hulga inimeste puhul nagu koor ja orkester mõjutab tulemust ikka mingi kontrollimatu faktor või juhus. Kõik on vaja realiseerida ju hetkes. Näiteks neid kontserte, kus rasked kohad tulevad väga hästi välja ja kerged kohad ebaõnnestuvad, on vist olnud kõigil muusikutel.

Kuidas sa selliste olukordadega toime tuled? Dirigendina oled ju üks fookuses.

Üritan asja rahulikult võtta. Keegi ei saa vastutada kõige eest. Ka suured dirigendid eksivad, mina eksin. Põdeda ei ole siin mõtet. Noorena olin võib-olla rohkem perfektsionist ja rippusin pisiasjade küljes, aga praegune aktiivne kontserdigraafik distsiplineerib ja ei lase liiga kauaks juurdlema jääda.

Pigem on mul olnud raskeid hetki lauljana. Üks põhjus, miks ma oma aktiivse lauljakarjääri olen praeguseks peaaegu lõpetanud, ongi see, et dirigeerimine ja laulmine põhinevad täiesti erineval energial. Lauljana ehitasin oma pilli iga kavaga justkui uuesti üles, pidin end kogu aeg uuesti häälestama ja see oli dirigeerimise kõrvalt väga raske.

Aastal 2009 valiti kammerkoori Voces Musicales ja Tallinn Sinfonieta CD "Pilgrim's Song" Arvo Pärdi muusikaga aasta plaadiks. Hetk salvestusel 2009 mais.

FOTO MAIT JÜRIADO

Sa olid vaevalt kahekümneaastane, kui löid oma koori ja veidi hiljem ansambli Voces Musicales. Kas vajadus oma asja teha oli nii tugev?

Ühest küljest oli ambitsioon teha oma asja, teisest küljest vajasin lihtsalt intensiivset praktikat. Olin just lõpetanud Muusikakeskkooli ja nägin enda ümber huvilisi, kellega võiksin koos töötada. See oli meeletu õppimise aeg, kus tuli selgeks saada ka see, kuidas on kõige otstarbekam paljundada ja klammerdada noote ning millise šriftiga trükkida kavalehti, rääkimata muusikalisest arengust dirigendi ja kollektiivi juhina. Üks tähtsamaid eesmärke oli teha kunstiliselt terviklikke kavu ning esitada muusikat, mis nii mind kui ka lauljaid arendaks. Just sellepärast tegime palju Bachi – sain kohe aru, et Bach on üks helilooja, kes mind distsiplineerib. Tema muusikas õppisin kuulama aega. Sama kogemuse olen saanud Pärdi loomingust.

Võtsin teadlikult kohe ette kõige tuntumad heliloojad, lisaks Bachile ja Pärdile ka näiteks Palestrina ja Mozarti, sest tundsin, et jõuan nende muusika kaudu ka ise järg-

mise tasandi ja uue kvaliteedini. Alles kogemus teatud žanri või ajastu meistriteosega loob teiste teoste jaoks vajaliku konteksti.

Hiljem tulid juurde romantikud Brahms ja Bruckner ning prantsuse muusikast Debussy ja Ravel – need kõik on olnud minu jaoks väga olulised heliloojad. Aga praegu, kui olen saanud teha proove Wagneri "Parsifali" partituuriga, saan aru, et selles muusikas on universumi mõõde. Olen Wagnerit juba kaua aega imetlenud. See, kuidas ta kirjutab orkestrile, kuidas käsitleb vokaali ja draamat oma teostes, kuidas jutustab lugu omas ajas – see on uskumatu.

Sügisest oled Madalmaade Kammerkoori peadirigent. Kas saad oma kavade seeläbi ise koostada ja mis plaanid sul kooriga on?

Üldiselt olen saanud ise otsustada ja hooaeg tuleb huvitav. Kõigepealt on kaheksa kontserti Rahmaninovi "Vespritega", seejärel teeme *live*-salvestusega plaadi Pärdi muusikast ("Fratres", "Te Deum", "Orient & Occident", "Nunc dimittis") koos Madalmaade Kammerorkestriga. Barcelonas astume üles kavaga Gesualdo ja Stravinski muusikast. Hooaja lõpetab Monteverdi "Maarja vesper" koos Belgia Barokkorkestriga ning kontserttuur Hiinas.

Muuseas, kutse tulla Madalmaade Kammerkoori dirigendiks tuli just siis, kui olin lõpetamas oma tööd kooridega ja otsustasin pühenduda orkestri- ja ooperimuusika dirigeerimisele...

Tulen veel tagasi Vocese juurde. Kümme aastat on tänapäeva projektist projekti ni kulgevas muusikaelus päris pikk aeg. Alustasid koos omaelistega, kasvate n-õ koos suureks. Kas raske ei olnud neist lahti lasta ja kõrvale astuda?

Loomulikult oli, aga aeg läheb edasi ja uued ideed tulevad peale. Ma tundsin, et olen selles kollektiivis liiga domineeriv, et koori tegevus ja areng põhinebki justkui ainult minul ja mu otsustel. Tahtsin neile anda võimaluse muutuda iseseisvamaks ja muusikaliselt aktiivsemaks. Ja minu meelest on see neil ka õnnestunud.

Üks ideaale, mille poole dirigent peaks püüdlema, ongi viia oma koor või orkester sellise tasemeni, et sa võid kas või keset kontserti rahumeeli lavalt maha astuda ja midagi ei juhtu. Sellist kollektiivi kuulaksin hea meelega saalist.

NELE-EVA STEINFELD
pianist

Tšaikovski konkursi võitja pianistide kategoorias Daniil Trifonov.

XIV Tšaikovski konkurs

Juuli algul jõudis Venemaal lõpule XIV Tšaikovski-nimeline rahvusvaheline konkurs. Nagu alati, olid kokku tulnud pianistid, viiuldajad, tšellistid ja vokalistid ning võistles 122 muusikut 25 riigist. Tänavusel konkursil oli mitmeid uuendusi; suurt rõhku pandi konkursi kajastamisele rahvusvahelisele publikule interneti vahendusel, kõikidest voorudest toimusid otseülekanded. Žürii koosnes maailmakuulsatest interpreetidest, nagu Anne-Sophie Mutter, Vladimir Ashkenazy, Nelson Freire, Juri Bašmet, Teresa Berganza, Maksim Vengerov jt. Konkursil viibis ka 1958. aastal Tšaikovski konkursi võitnud pianist Van Cliburn.

Grand prix' ja esikoha klaveri kategoorias võitis 20-aastane vene pianist Daniil Trifonov, keda on viimasel kahel aastal saatnud konkurssidel suur edu. Nimelt pälvis ta möödunud sügisel toimunud XVI rahvusvahelisel Chopini konkursil Varssavis III koha ning saabus Tšaikovski konkursile hiljutise võiduga mais toimunud XIII Arthur Rubinsteini konkursil Tel Avivis. Lisaks pälvis Trifonov tänavusel Tšaikovski konkursil publikupremia ja parima kammerkontserdi esitamise auhinna. Trifonov õpib Clevelandis Sergei Babajani klaveriklassis. II ja III koha said Lõuna-Korea pianistid Yeol Eum Son ja Seong Jin Cho, IV koha Aleksander Romanovski Ukrainast ja viiendaks jäi vene pianist Aleksei Tšernov.

Viiuldajate kategoorias esikohta välja ei

antud, teine koht läks jagamisele vene viiuldaja Sergei Dogadini ja Iisraeli viiuldaja Itamar Zormani vahel. Sergei Dogadin on esinenud korduvalt ka Eestis, nüüdseks on noorest muusikust saanud nõutud solist maailmalavadel. III koht kuulus Lõuna-Korea viiuldajale Jehye Leele ja IV koht Ameerika viiuldajale Nigel Armstrongile, kes sai ka parima nüüdismuusika tõlgenduse auhinna John Corigliano kohustusliku teose eest. V koht läks Eric Silbergerile.

Tšellode kategoorias võitis I preemia Armeenia tšellist Narek Ahnazarjan, kelle ümber puhkes finaali orkestriproovis skandaal, kui dirigent Mark Gorenstein nimetas teda külamoosekandiks ning soovitas orkestril tema mängu mitte kuulata. Hiljem Gorenstein vabandas solisti eest ja ta kõrvaldati finaali dirigeerimiselt. Teise preemia sai prantslane Edgar Moreau, kolmanda valgevenelane Ivan Karizna, neljanda sakslane Norbert Anger ning viienda itaallane Umberto Clerici.

Vokalistidest saavutas naislauljate kategoorias võidu Sun Yong Seo Lõuna-Koreast, teist preemiat välja ei antud, kolmanda koha sai venelanna Jelena Guseva. Meeste seas läks esikoht samuti Lõuna-Koreasse, võitjaks tuli Jong Min Park. II koha saavutas mongoollane Amartuvshin Enkhbat.

Daniel Barenboim tõstetakse rüütlikeisusse

Iisraeli-Argentina pianist ja dirigent Daniel Barenboim tõstetakse Briti rüütlikeisusse *Knight Commander of the most excellent Order of the British Empire* (KBE). Selle au pälvis 68-aastane muusik tänu aktiivsele tegevusele Palestiina ja Iisraeli muusikalisel lepitamisel. Rüütlikeisuse saamine on Suurbritannias tänapäeval üks kõrgemaid auavaldusi. Välisriikide kodanikele antud rüütlikeisust nimetatakse auruütlikeisuseks ning nad ei saa oma nime ees kasutada tiitlit *sir*.

KBE rüütlikeisuse on varasematel aegadel saanud näiteks Saksamaa kantsler Helmuth Kohl ja IT-maailma suurkuju Bill Gates. Kunstivaldkonnas on selle au pälvi-

nud aga Mstislav Rostropovič, Steven Spielberg ja Franco Zeffirelli.

I, Culture Orchestra

Ida-Euroopa muusikalise ja kultuurilise suhtluse tihendamise eesmärgil loodi sel kevadel Adam Mickiewiczi Instituudi eestvedamisel uus orkester nimega I, Culture Orchestra. Orkestri loomise idee tekkis Poolas, sest poolakad soovisid tähistada oma riigi Euroopa Liidu eesistujamaaks olemist tänavu 31. juulist kuni 31. detsembrini. Orkestri kunstiline juht on Pavel Kotla ja audirigent ei keegi muu kui 87-aastane inglane *sir* Neville Marriner, kes on tuntud kui kuulsa kammerorkestri Academy of Saint Martin in the Fields asutaja ja kauaaegne juht. Marriner sõnas, et astub omal kombel Daniel Barenboimi jälgedes, kes juhatab samalaadset kollektiivi West-Eastern Divan Orchestra. Uude orkestrisse kuuluvad muusikud Poolast, Ukrainast, Moldovast, Gruusiast, Armeenias ja Aserbaidžaanist. Aasta lõpul plaanib orkester pikemat Euroopa turred, mis saab septembrikuus alguse Stockholmist. Sõidetakse Kiievisse, Berliini, Brüsselisse, Londonisse, Madridi ja Varssavisse, orkestriga soleerivad Arabella Steinbacher ja Peter Jablonski.

Charles Dutoit plaanib luua Lõuna- ja Põhja-Koread ühendava orkestri

Šveitsi dirigent Charles Dutoit plaanib luua Lõuna- ja Põhja-Koread ühendava orkestri, mis leevendaks erimeelsusi kahe vastandliku ilmavaatega riigi vahel. Dutoit võtab eeskuju Daniel Barenboimilt, kes lõi 1999. aastal Iisraeli ja Palestiina lepitamise eesmärgil kollektiivi West-Eastern Divan Orchestra.

Kahte Koread ühendava sümfooniaorkestri idee pärineb paari aasta tagusest ajast ning läbirääkimisi alustati möödunud aastal. Orkestrisse kutsutakse mängima noored muusikud, keda Dutoit soovib viia kurssi lääne muusikakultuuriga. Dirigent on ka huvitatud kultuuride vahetuse ideest.

Šveitsi dirigent Charles Dutoit koos Põhja-Korea Kammeransambli juhi Kim Min Songiga.

FOTO INTERNETIST

Tänapäeval on pinged kahe Korea vahel teravad ja Dutoit usub, et loodav orkester kui apoliitiline organisatsioon suudab tuua lepitust ja rahu kahe erimeelse riigi vahele. Dutoit loodab tulevasele orkestrile pikka iga, tema ettevõtmisi toetab Šveitsi valitsus.

Lahkus Josef Suk (1929 –2011)

6. juulil suri väljapaistev tšehhi viiuldaja Josef Suk, helilooja Antonín Dvořáki lapselapselaps. Josef Suk sündis 1929. aastal Prahast. Publiku ees debüteeris ta juba 11-aastaselt. Suk propageeris alati innukalt tšehhi autorite loomingut ning tal olid head loomingulised suhted paljude Tšehhi muusikakollektiividega, nagu näiteks Tšehhi Filharmoonikud ja Praha Keelpillikvartett. 1950. aastate algul rajas Josef Suk omanimelise klaveritrio, kuhu kuulusid tšellist Milos Sadlo ja pianist Jan Panenka. Tema salvestuste hulka kuuluvad nii Johann Sebastian Bachi soolosaadid kui ka Bartóki ja Bergi viiulikontserdid. Suk oli ka väljapaistev violamängija, andes sageli kontserte, mille esimene pool koosnes viiuli ja teine pool violareper-tuaarist. Josef Suki mängus toodi alati esile üliselget tooni, muusikalist intelligent-sust, head maitset ja täiuslikku pillivaldamist.

Seiji Ozawa pälvis Praemium Imperiale auhinna

Jaapani dirigent Seiji Ozawa võitis tänavu maineka Praemium Imperiale auhinna ehk prints Takamatsu nimelise mälestusauhinna. Auhinda annab alates 1989. aastast välja Jaapani Kunstiühing ja selle annavad laureaadile üle Jaapani keiserliku perekonna liikmed. Premeeritu saab 15

miljonit jeeni ehk umbes 130 000 eurot ning kuldmedali. Möödunud aastal pälvis muusika vallas selle preemia pianist Maurizio Pollini ning 2009. aastal pianist Alfred Brendel.

Jaapan on praegusel hetkel olukorras, kus märtsis toimunud maavärin mõjutab otseselt sealset kultuurielu. Paljud muusikud on ära jätnud oma Jaapani kontserdi-turnee, kartes katastroofist põhjustatud radioaktiivse kiirguse ohtu. Jaapan on aga ida piirkonna omamoodi kultuuriline majakas ning selle preemiaga püütakse mõista anda, et Jaapan on endiselt avatud rahvusvaheliste kultuurilistele suhetele ning et Jaapanisse on täiesti ohutu tulla.

Seiji Ozawa naasis pärast pikemat haigusperioodi suve lõpul taas kontserdiellu. Eelmisel aastal opereeriti tal söögitoru vähk ja teda vaevasid veel mitmed teised tervisehäädad. Esimesed kontserdid andis Ozawa augustis Jaapani mägilinnas Matsumotos, kus kanti ette Béla Bartóki ooper "Hertsog Sinihabeme loss". Ozawa tahaks isegi rohkem kontserte anda, ent arsti ja pere soovitusel püüab ta edaspidi rohkem puhata. Septembri algul plaanib dirigent juhatada Saito Kineni orkestrit Pekingis ja Shanghais.

Cardiffi lauljate konkursi võitis Valentina Nafornița

12. –19. juunini toimus Cardiffis taas mainekas ooperilauljate konkurss "BBC Cardiff Singer of the World". Osalejaid oli 20, esimese preemia ning Joan Sutherlandi publikupreemia võitis 24-aastane Moldova sopran Valentina Nafornița, kes oli konkursi üks nooremaid osavõtjaid. Teised neli finalist Nafornița kõrval olid sopran Meeta Raval Inglismaalt, metsosopran Olesja Petrova Venemaalt, sopran Hye Jung Lee Lõuna-Koreast ja bariton Andrei Bondarenko Ukrainast. Mitmed žüriiliikmed ennustasid võitu muide bariton Andrei Bondarenkole.

Uhke Walesi konkursi kristalltrofee andis Nafornițele üle konkursi patroon Kiri Te Kanawa. Esimese preemia väärtus oli 15 000 naela. Valentina Nafornița on esimene Moldova lauljanna, kes on Cardiffi konkursil sedavõrd suure edu saavutanud.

Cardiffi lauljate konkursi korraldatakse alates 1983. aastast iga kahe aasta tagant. Eelmise konkursi võitis vene sopran

Jekaterina Šerbatšenko ning Cardiffi konkursi osalejaks teinud ka sellised lauljad nagu Dmitri Hvorostovski ja Karita Mattila.

Lahkus Nikolai Petrov (1943–2011)

Kolmandal augustil suri väljapaistev vene pianist Nikolai Petrov. Tema rahvusvahelist karjääri mõjutasid kaks olulist konkursivõitu – I preemia 1962. aastal Van Cliburni nimelisel konkursil Texases ning II preemia 1964. aastal Belgias mainekal kuninganna Elisabethi nimelisel konkursil.

Nikolai Petrov sündis 1943. aastal Moskvas muusikute perekonnas. Haiduse sai ta Moskva konservatooriumis, õppides Jakob Zaki juures. Vaatamata tolle-aegsele olukorrale Nõukogude Liidus õnnestus Petrovil teha hulga kontserdireise välisriikidesse. Ta andis igal aastal ligi sada kontserti kuni selle aasta maini, mil teda tabas ajurabandus. Petrov esines maailma kuulsaimates saalides ning salvestas plaate Liszti, Brahmsi, Haydni ja Chopini loominguga. Nikolai Petrov oli ka Moskva konservatooriumi professor ja osales tihti ka suurte rahvusvaheliste konkursside žüriis. Petrovi viimane kontsert Eestis toimus selle aasta 31. märtsil Estonia kontserdisaalis, kus ta solesis ERSO ees Eri Klasi juhatusel, esitades Beethoveni Kolmandat klaverikontserti.

Venetsueelas lööb laineid noor dirigent José Omar Davila

Kahekümne kuue aastane dirigent José Omar Davila on oma kodumaal Venetsueelas väga populaarne, olles Gustavo Dudameli järel kuulsuselt teine dirigent riigis. Tema saavutused on seda hämmastavamad, et tal on kaasasündinud puue, Downi sündroom. Davila juhatab Venetsueela laste- ja noorte sümfooniaorkestrit. Nii nagu Gustavo Dudamel sai omal ajal tuntuks tänu Simon Bolívar Muusikafondile, toetab seesama ühing ka noort Davilat. Oma puudest hoolimata on noor muusik näidanud üles suurt muusikaalsust ning publik, meedia ja muusikafondid suhtuvad temasse suure poolehoiuga.

Brass Jaw mängis viimase "Jazzkaare" ajal Tallinna tänavatel. Briti parlamendi liikmed valisid neliku aasta ansambliks.

FOTO CALUM MORRELL

"Jazzkaare" täht Brass Jaw sai Suurbritannias suure tunnustuse osaliseks

Mai keskel selgusid tänavuse Briti parlamendi jazziauhinna Parliamentary Jazz Awards võitjad. Auhindu jagati kümnes kategoorias. Aasta jazzmuusikuks tunnustati Brian Kellock, Šotimaal sündinud pianist, kes on saareriigi jazzielu aktiivselt panustanud juba veerandsada aastat. Aasta bändiks kuulutati aga kevadisel "Jazzkaarel" linnaruumiprojekti osalenud Brass Jaw, mille juured samuti Šotimaal.

Aasta jooksul ilmunud Briti jazzialbumitest tõsteti esile John Turville'i "Midas". Turville on noor pianist, kes pälvis hiljuti ka väärrika auhinna Promoter's Choice Award. Parima jazziajakirjaniku tiitli teenis ajalehe Guardian püsiautor John Fordham, kelle sulest on ilmunud mitmeid jazziteemalisi raamatuid. Jazziraamatutest tunnustati aga parimaks "The Uncompromising Life and Music of Ken Colyer", mille autoriteks on Mike Pointon, Ray Smith ja Martin Colyer. Parima jazziklubi tiitli pälvis Londonis asuv Hideaway, mis loodi vaid poolteist aastat tagasi.

Parliamentary Jazz Awardsi teeb harul-

daseks see, et seda annab välja Briti parlamendi jazzisõprade rühm. Auhindu jagati seitsmendat korda.

Põhjamaade Nõukogu muusikaauhinna teenis Mats Gustafsson

Juunis selgus, et Skandinaavia ühe mainekama jazziauhinna Nordic Council Music Prize'i pälvis rootsi saksofonist Mats Gustafsson. 1964. aastal sündinud Gustafsson on *free jazz*'i maailmas lõõnud laineid juba pikemat aega. Tuntumad ansamblid, millega ta viimasel ajal on seotud olnud, on Peter Brötzmanni Chicago Tentet ning Gustafssoni enda punk-jazzile orienteeritud bänd The Thing. Gustafssoni mitmekülgsus näitab tema koostöö selliste eripalgeliste artistidega nagu Sonic Youth ja Merzbow, aga ka Otomo Yoshihide ning Ken Vandermark. Auhind, tšekk 350 000 Taani margale, antakse Gustafssonile üle novembris Kopenhaagenis.

Nordic Council Music Prize'i varasemate laureaate hulgas on mitmeid Skandinaavia jazzi koorekihti kuuluvaid muusikuid. Gustafsson edestas tänavu selliseid artiste nagu soome saksofonist Mikko Innanen, norra vokalist Sidsel Endresen, taani saksofonist Lotte Anker jt.

Auhinda on välja antud juba alates 1965. aastast. 1997. aastal said õiguse kandidaate esitada ka Gröönimaa, Ahvenamaa ning Fääri saared. Põhjamaade parlamentide koostööorgan Põhjamaade Nõukogu annab igal aastal lisaks muusikaauhinnaile välja ka kirjandus-, keskkonna- ning filmiauhinda.

Black Eyed Peas paneb pillid kotti

Viimase aastakümne üks rahvusvaheliselt edukamaid ja auhinnatumaid USA hip-hop-rocki bände Black Eyed Peas teatas juulis kontserdil Suurbritannias ansambli laialiminekest. Black Eyed Peas tegutses alates 1992. aastast, kuid suurema rahvusvahelise tuntuse saavutas ta 21. sajandi algul, mil anti välja müügihittideks saanud

plaadid "Elephunk" ja "Monkey Business". Üldse on Black Eyed Peasi albumeid müüdüd üle viiekümne kuue miljoni. Esimene raadiojaamu vallutanud hitt "Where is the Love?" oli näiteks Suurbritannias 2003. aasta kõige müüdüd singel, jõudes esikohale veel paljude Euroopa riikide edetabelites.

Mõne allika väitel võib siiski tegu olla ajutise pausiga, et võimaldada ansambli liikmetel soolokarjääri edendada. Iseäranis puudutab see solist Fergie't (kodanikunimega Stacy Ann Ferguson), kes sai 2007. aastal nais-popvokaali kategoorias Grammy.

Kuuba kitarrist Manuel Galban surnud

7. juulil suri Havannas kaheksakümne aasta vanuselt legendaarse Buena Vista Social Clubi liige Manuel Galban, kes pälvis seitse aastat tagasi Grammy albumi "Mambo Sinuendo" eest. Kuuekümnendatel osales Galban uuenduslikus ansambelis Los Zafiros, mis sai tuntuks erinevate stiilide, nagu *doo-wop*, kalüpsu, bossanoova ning kuuba muusika kokkusulatatamisega ja mille menu Kariibi piirkonnas võrreldakse samal ajal tegutsenud biitlite omaga.

Eesti oli Tšehhi jazziraadio fookuses

Jazzile pühendatud Tšehhi raadiojaam Euro Jazz, mida kuuleb ka internetis, pühendas juulis terve nädala Eesti jazziskene tutvustamisele. Näiteks said Tšehhi raadiokuulajad 11. juulil saates "Euroopa jazzitund" osa kirjust valimikust eesti jazzist, kus olid esindatud Kristjan Randalu, Tanel Ruben, Siiri Sisask jt. Jaam valis ka nädala plaadi, milleks osutus Jaak Lutsoja "Contrarian Groovin". Tunnustust pälvis tšehhidelt ka Tanel Ruben Quinteti "Enchanted Hours".

Projekti "Euro Jazz" alustas Tšehhi rii-giraadio selle aasta algul. Veebiportaalis <http://www.rozhlas.cz/jazz/english/> saab lugeda uudiseid, plaadiarvustusi, seal on ka korralik ja pidevalt täienev Tšehhi raadio jazzikontsertide arhiiv.

TRANSGLOBAL UNDERGROUND

ajas ja ruumis

MARI KADANIK

graafiline disainer, fotograaf ja kunstnik

Arvatavasti on enamikul melomaanidest välja kujunenud muusikavalik, mis ei lahku kunagi nende iTunesi lugude nimistust, parimate CDde karbist või telefoni tõmmatud mp3-de hulgast. Tõeliselt kuulikindel ja varasematel eluetappidel kullaproovi saanud, oma ülimat väärtust tõestanud varasalv.

Üks bände, kes on viimase kahekümne aasta jooksul olnud minu kahekümne parima seas, on rahvusvaheline seltskond nimega TransGlobal Underground. Kaksikümne aastat pole sugugi juhuslik arv, nimelt tähistabki TGU tänavu oma kahekümnendat tegevusaastat. 1991. aastal Londonis kolme DJ ja muusikaprodutsendi ümber kogunenud umbes tosinast inimesest koosnev seltskond alustas singliga "Temple Head", mis ilmus Nation Records kaubamärgi all (label loodi selleks, et ühitada kaasaegset Lääne tantsumuusikat Araabia, Aasia ja Aafrika muusikaga).

Olgu märgitud, et kogu ettevõtmine oli niivõrd spontaanne, et isegi bändi nimi mõeldi välja alles pärast singli ilmumist. Mõne aja pärast ilmus ka esimene album "The Dream of 100 Nations", mis märgiti ära kui aasta parim debüüt.

Kuid põikame korraks üheksakümneendate alguse Londonist Tallinna ja vaatame, mis siin samal ajal toimus. Taasiseseisvunud Eesti tegi oma esimesi samme. Kroon oli just kasutusele tulnud ja selle loo autor õppis Kunstiülikoolis maalikunsti. Täna-seks on selgunud, et need olid suisa legendaarsed ajad. Nimelt asus kahe maalikursu-

se suur, ühendatud klass neljandal korrusel ning sellest kõrgemale jäi vaid "taevas" ehk ERKI vanast lasketiirust kohandatud kuu-lus bändiruum Heaven. Kursusi eraldas vahesein, mis oli ülevalt ja külgedelt avatud, tähendades seda, et me jagasime elu, nalju, kraanikaussi ja muusikat. Pärast tundide lõppu, kui nokitsesime õhtuti oma eriala-kompositsioonide või muude koolitööde kallal, kostis ülevalt tavaliselt kõrvulukustavat müra ning klassiukse taga asuvast trepist sagisid üles-alla Šefid Tüübid: kooli bändid Borax ja Öäk, Erkki Tero ja teised. Kunstiülikooli pidudel võis kuulata nende bändide kontserte, mis olid väga ägedad.

Janek Murru ja Leslie Laasneri Borax kuu-lub siiani mu lemmikansambli hulka, olles märkimisväärne pärl eesti muusikas (praegu tegeleb Janek peamiselt kollektiivi-ga 3Pead ja Leslie HU!-ga).

Ükskord pani teisel pool seina maaliv

Ramo (keda praegu tuntakse rohkem Pastaca nime all) mängima kasseti, mis jäi kohe kõrvu kui midagi täiesti erilist. Küsisin, mis see on ja kas endale ka saab. Ta ütles, et Martin Nurm võib selle mulle tuua. Nii juhtuski, Martin astus millalgi oma sõbra Ramo juurest läbi ja tõi mulle kasseti, milleks osutus eespool mainitud TransGlobal Undergroundi "Dream of 100 Nations". Olen Martinile siiani selle eest väga tänulik. Tema tollaegne rõõmus naeratus, kerge tantsisklev kõnnak ja pea ümber heljuvad pikad heledad juuksed on siiani minu jaoks justkui TGU võrdkuju.

Helikassettidega olid tookord üldse omapärased lood. Enamik muusikat liikus sel moel. Arvuteid oli vähe, internet polnud kuigi levinud. Eriti palju ei pildistatud, digifotograafiat polnud veel leiutatudki. CDd oli harvaesinev, röögatult uus ja hirmkallis nähtus. Mp3-e polnud olemas. Meile, kunstitudengitele, oli iseloomulik pidev loomeprotsess ja nii joonistasime tihtipeale tundidest vabal ajal üksteise portreid, selle asemel et inimesi pildistada. Kuulasime raadiost regulaarselt Raul Saaremetsa "Vibratsiooni" ja Gilles Petersoni saateid ning lindistasime neid kassettidele, hiljem ikka ja jälle üle kuulates. Üks markantsemaid seiku oli see, kuidas ma lindistasin omakorda ümber Boraxi kassette – kas olid need parajasti otsa saanud või oli toiduraha puudu. Ise paljundades sai natuke odavamalt, kui "originaali" sümboolne hind. Tänu ühele kassetile sai üheks mu elu parimaks kaaslaseks ka TGU. Huvitav on see, et meie tollased meeleolud olid veidi sarnased TGU loomeprotsessiga, mille kohta olen hiljem saanud nende kodulehelt lugeda. Ka on märkimisväärne, et see muusika jõudis meieni küllalt värskelt. Enamasti pole ma suutnud kogu muusikapilti väga tera-

FOTOD INTERNETIST

See on tõeline metsik rõõm muusika ja selle loomise üle

selt reaalajas jälgida. Aga see, mis sinuni peab jõudma, jõuabki.

“Dream of 100 Nations” on tänini üks mu lemmikalbumeid, mida võin lõputult üle kuulata. TGU uuem looming on samuti suurepärase. Teise oma erilise lemmikuna tooksin välja eelmisel aastal ilmunud albumi “Moonshout”, mis rõõmustas peale tempoka ja maagilise tantsulisuse sellega, et bänd on pika aja vältel suutnud jääda niivõrd tugevaks, aina arenedes ja täiustudes, kuid ometi säilitades oma isikupära. Äsja, 9. mail ilmunud TGU uus album “The Stone Turntable” täitis samuti kõik lootused, olles väarikas jätk bändi aukartust äratavale loomingule. Seekord on varasemast rohkem *funky*’likkust ja jazzilikku kõla ning tavapärastele trummidele ja sitarile on lisatud isegi brassansambel.

Mida TGU looming endast kujutab, mis muudab selle eriliseks? Ansambel teeb muusikat, mis ühendab tänapäevase tantsu- ja klubimuusika maailma erinevate etniliste traditsioonidega – India, Araabia, Aafrika, Euroopa, Kariibi. Ometi on see väga kuiv määratlus, sest TGU on midagi palju enam. Olles kaua mõelnud, mis teeb TGUst nii unikaalse koosluse, jõudsin selleni, et tegemist on omamoodi elurõõmuga, meeleseisundiga, mille eesmärk on e l a d a, tähistada elu iga hetke.

Muusikud ütlevad, et suurem osa oma aja tantsukollektiive koosnes ühest lauljast ja kahest tuulepluuis klahvpillimängijast. TGU sai kiiresti kuulsaks oma säravate *live*’dega, koos dramaatiliste kostüümide, kõhutantsijate ja lõputute löökpillidega.

Esinemistel kasutab bänd etnilisi löökpile (tablad, *dholak*, *djembe*), üks põhiinstrumente on läbi aegade olnud Sheema Mukherjee sitar. Muusika on väga mitmekülgne. Nagu ansambli uus vokalist Krupa Pattni kirjeldab: “Ühe esinemise jooksul võin laulda hindi ja sanskriti keeles, seejärel pisut räppida ja laulda edasi inglise keeles, mis võimaldab mul avada oma erinevaid tahke”.

Sõna *global* iseloomustab TGUd mitmes mõttes. Esiteks gloobuse tähenduses – see muusika haarab kõiki traditsioone meie maakeral. Olles üks maailma elujõulise-

maid kontsertbände, on TGU nüüdseks ju-
ba vist mitu tiiru maakerale peale teinud.
Global sobib ka globaalse, piire ületava,
kõike hõlmava tähenduses. Sümpaatne on
ka see, et alustades mõeldi endale varjuni-
med, näiteks Hamid Man Tu või T.U.U.P.
(ehk The Unprecedented Unorthodox
Preacher, Enneolematu Mitteortodoksne
Jutlustaja). Esineti maskides, et vaataja ei
teaks, kellega tegemist, kuna muusika oli
kõige olulisem. Muusikud rõhutavad ühe
oma inspireerijana tänapäeva Londonit,
mis on nagu suur katel, kus segunevad eri-
nevad kultuurid. Tim Whelani sõnusti ongi
nende muusika see, mida kuuleb, kui istu-
da autosse ja teha tiir ümber Londoni.
TGU isikupära sünnib küll kõigi muusiku-
te koostöös, kuid üks tegureid, mis on and-
nud bändi muusikale erilise nüansi ja
kandvuse, on naisvokalistid.

Esimestel aastatel laulis kandva, unis-
tava häälega Natacha Atlas. Natacha tule-
kut meenutatakse nii: “Ta andis etenduse,
mis liigutas kogu stuudiotäit inimesi pisa-
rateni ning lõpetas selle nabatantsuga
ümber juhtpuld. Ning ta võeti kohe kampa-
pa...” Usun, et samamoodi on haaranud ta
hääli paljusid kuulajaid. Viimati liitunud
Krupa Pattni lisab oma kauni india vo-
kaaliga samuti unistavat ja kirglikku me-
loodilisust.

TGU muusika on neile, kelle hinge on
jäänud ei tea kust (võib-olla varasematest
eludest) unistavad, Jumalale pühendatud
laulud Araabia kõrbest, õdusad klassikalise
india muusika õhtud, kirglike trummirüt-
midega pühad rituaalid või Aafrika džung-
listest kostev lauluümin ja tamtamm.

Nüüd, kakskümmend aastat hil-
jem, võib öelda, et ükski TGU lugu
pole kaotanud aktuaalsust. Tundub,
et see tuleb muu hulgas bändi liik-
mete teravast olevikutunnetusest.
Hetkesolek on seisund, mida rõ-
hutavad kõik sügavad õpetused ja
suured targad. See on ainus sei-
sund, millest saab sündida midagi tõeliselt
värsket ja originaalset. On üks laul, mis võ-
tab minu jaoks kokku kõige olulisema
TGU loomingust – “I, Voyager”. See on
rändajast, kelle sisemus on väga vaikne,
kuid kelle hinges põleb kustumatu igatsus
ja järelejätmatu ind jõuda oma reisi siht-
punkti, milleks saab olla vaid üks – Tõe
Allikas, kogu olemasoleva allikas.
Teelise näol mängleb ometi vaevu
märgatav naeratus ning jalad sam-
muvad kergel, tantsiskleval sam-
mul, väljendades rõõmu igast elu
hetkest.

Aitäh, TGU, et oled kaksküm-
mend aastat olnud kaasrändaja
sellel teel. Ilusat rännaku jätku, tä-
histagem e l u!

FOTO MARI KADANIK

Uue muusika pealinna meer

KRISTEL KOSSAR

ajakirjanik

Sumedatel suveõhtutel tervitab muusikateadlikku publikumi Pärnu vanalinna kooli õuel hoopis teine reaalsus, midagi, mis paneb unustama suvepealinnale iseloomuliku ambient, nagu näiteks kodu- ja välismaiste joodikute jorina õhtusel alleel või siis üle tänava kaikuva süldibändi loo kellegi isast, kes Chicagos raskel ajal politseimehe ametit pidas. **Kallastud**, helilooja ja dirigent **Andrus** ning sopran **Kai**, toovad suvisesse Pärnusse “Suveaaria” nime all hulga päris uut muusikat, sekka ka unustusse vajunud heliilma pärle. Ent mitte ainult suvel – aastaid on nad vedanud talvises Pärnus nüüdismuusikapäevi, kus muusikale lisaks spetsialistid sümposionil aru peavad.

Miks Pärnu ja mitte Tallinn, kus uue muusika huvilist publikut on ehk rohkem leida?

“Sest Pärnu on mu kodulinn,” kõlab Andrus Kallastu vastus ning ta pilgust võib lugeda: kuidas siis teisiti. Vahepeal jõudis ta elu teha päris kiire tiiru Pärnu Lastemuusikakoolist Maimu Partsi käe alt (“Tema on mu suurim õpetaja,” toonitab Andrus) Helsingisse Põhjamaade muusikahariduse kõrgeimasse kantsi, Sibeliuse Akadeemiasse. Pärnu aga püsib ikka hinges. “See on Kaiga meie mõlema kodulinn ja meil on selle linnaga eriline suhe. Siin on olemas ka kõik muusika tegemiseks vajalik, nii hooned kui inimesed. Ja kus seda uue muusika publikut Eestis üldse nii palju on? Ega seda ole üleliia palju ka Helsingis või Viinis. Ehk ainult Pariisis mõnel IRCAMi kontserdil. Nii et kui võrrelda puhtalt publikuarve, siis käib nüüdismuusikakontsertidel ka Tallinnas kõigest ehk paarsada inimest.”

Kui kohtusin paari aasta eest tuntud austria nüüdishelilooja Georg Haasiga,

oli temagi seisukohal, et nüüdismuusika on ta kodumaal, aga ka mujal Euroopas jätkuval niširolli surutud. Kuidas seda muuta?

Arnold Schönberg arvas ka oma “Pierrot Lunaire’i” kohta, et piltlikult öeldes pool sajandit hiljem vilistavad selle meloodiaid

politseinikud tänavanurgal. Nii loomulikult ei juhtunud. Samas, kui avada kontserdikalender, võib olla kindel, et üle kogu ilma kõlab ühel ja samal õhtul päris mitmes kohas seesama “Pierrot Lunaire”. Muidugi, Mozarti teoseid kõlab ehk mõnevõrra rohkem, kuid Mozarti looming on olnud olemas ka oluliselt kauem. Hea muusika ei kao, ta jääb igal juhul kultuurivaramusse püsima. Meie kaasaja suuri maks probleemiks on, et näeme pidevalt liiga laia spektrit, liiga paljusid asju, ja ei oska enda jaoks tarvilikku välja selekteerida. Mida aeg edasi, seda enam tõuseb pinnale oluline ning muu hajub.

Mida sinu jaoks tähendab üldse see mõiste – uus muusika?

Suurem osa kirja pandud Euroopa muusikast kuulub eelmisse aastatuhandesse. Kui vaatleme selle perioodi teoseid, siis uue muusikaga on tegu seal, kus on tuvastatav uus kompositsioonitehnika või kompositsioonitehniline aspekt.

Kui keeruline on uus muusika ning kas publik mõistab seda?

Kui helilooja ei rakenda oma loomingus

Üks hiljutisi projekte – “Suveaaria”.
FOTO INDREK AIJA

Viinis Arnold Schönbergi keskuses.
FOTO ERAKOGUST

uudseid kompositsioonitehnikaid, on tema muusika publikule tavaliselt hõlpsasti mõistetav. Kui ta aga jõuab ennast ümbritseva kultuuriruumi piiridele ning avastab midagi, mida pole kunagi varem tehtud, ning kui ta siis selle avastuse tõttu kohkumatult ka midagi uut loob, muutub oht, et teda ei mõisteta, reaalsuseks. Nii juhtus omal ajal näiteks Jean Sibeliusega. Publik võttis väga hästi vastu tema Teise, suhteliselt hästi veel ka Kolmanda sümfoonia, ent helikeelelt ja esteetikat radikaalne Neljas tekitas soome publikule vastumeelsust. Sibeliuse jaoks oli see murrang, mis sundis teda modernismi teelt taanduma kuni täieliku vaikimiseni.

Millest sina ise oma loomingus tõukud?

Pean oma loominguks erinevaid asju. Üheks neist on näiteks omalaadne interpretatsioon, millega me “Suveaaria” raames tegeleme, kui dekonstrueerime ja re-

miksime olemasolevat ajaloolist muusikat, andes sellele uusi, tihti nihestatud tähendusi ja varjundeid. Kui rääkida mu enda heliloomingust, siis selle tõukajaks on tihti Jumala tahe. Mul on olnud mõned ideed, mille päritolu ei ole n-ö siit ilmast. Loomulikult ei ole selliseid ideid palju.

Mil määral on sulle olulised uute kõlavärvide otsingud?

Kõla on muusikas lai mõiste. Võime kõlaks nimetada teatud kindlate komponentide, näiteks helikõrgusstruktuuri, artikulaatsiooni või instrumentatsiooni elementide koosmõju, aga ka kõlavast kui niisugust, õhu filosoofilist võnkumist. Minu jaoks on muusika alati olnud kaunis kunst, mis eelkõige tähendab kaunist kõla. Kasutan seejuures sõna “kaunis” väga laiana, mahutades selle alla kogu võimaliku värvipaleti öhkõrnast kriiskavani.

Kõlavärv on küll äärmiselt oluline, kuid vahel kuulnud kitsalt ainult kõlavärviga mängiv muusika on jäänud tihti muudes aspektides lahjaks. Loomulikult, võib-olla on selles muusikas puudunud hea idee või oma, äravahetamatu identiteet. Helilooja on kuskilt midagi justkui kopeerinud. Kivisildnikul ilmus hiljuti huvitav traktaat “Luuletamine, see käib sul üle jõu”. Selles analüüsib ta luule olemust, soovitudes luuletajal ennekõike lugeda. Luuletaja peab põhjalikult tundma nii praegu tegutsevate kui ka surnud autorite loomingut, et saavutada tõeline jõud kõrvaliste mõjude vastu võitlemiseks ja tõhusamaks kirjutamiseks.

Ehk siis kõik taandub haritusele?

Loomulikult! Kui vaadata ajalukku, siis olulised heliloojad olid eelkõige tippharitud. Johann Sebastian Bach oli mahuakas noodikogu paljude tema kaasaegsete Euroopa heliloojate muusikaga. Bach tundis ka eelnevate ajastute muusikat, erinevaid stiile, huvitus teistest loome- ja teadusvaldkondadest, näiteks matemaatikast, valdas ladina keelt. Kui me räägime uusi kompositsioonitehnikaid rakendavast nüüdismuusikast saksa *neue Musik* tähenduses, siis seda kirjutav helilooja ei saa olla harimatu.

Eks haridusest ja teadmistest (või siis nende puudumisest) tulene ka publiku ning interpretide suhtumine kaasaja muusikasse. Mitte alati ei kohta nii laval kui saalis just vaimustunud ilmeid – või kuidas sulle tundub?

Selline tõdemus oleks ehk liiga suur üldistus. Paremal juhul on probleem publiku jaoks liiga radikaalses helikeeles, halvemal juhul ei kõla võib-olla kõige parem muusika. Kõik ei ole ju hea, mida tänapäeval kirjutatakse.

Soomes asutasid Esa-Pekka Salonen, Jukka-Pekka Saraste ja teised noored muusikaradikaalid 1980ndate alguses eelkõige nüüdismuusikat viljeleva kammerorkestri Avanti!, muutes sellega soome muusikaüldsuse arusaamist muusikast ja selle piiridest. Kuid peame arvestama, et sealne diskussioon on alati olnud palju teravam kui meil, sest Soomes on ühiskonna üldine tähelepanu muusikakultuurile juba ajalooliselt hoopis suurem. Muusika on seal riiklikuks prioriteediks koos teiste kaunite kuns-

tide ja teadusega. Soomes on kõrgharitud inimeste osa rahvastikust kõrge, innovatiivsus hinnatakse ning tulemused on ka näha: Soome on olnud aastaid nii majanduskui ka sotsiaalarengu poolest maailma tiipus. Soomes saadakse aru, et heliloojad peavadki looma seda kõige-kõige uuemat, kõige innovatiivsemat muusikat.

Muidugi, ka Eestis on olukord muutunud, kuid kahtlemata võiks see olla parem. Eestis kohtab kahjuks veel nii interpretide, muusikaelu arengu üle otsustajate kui ka publiku seas liiga tihti suhtumist, et uus muusika üldiselt ei kõlba kuhugi. Põhjanaanabrite juures ei tuleks selline laia lauaga lahmimine kõne allagi.

Ometi oli nõukaajal just Eesti see vabaduse oas, kus võis esitada NSV Liidu tuntud heliloojate uusi ja mõnikord isegi keelatud teoseid?

Nõukogude aeg aetas kunstivaldkonna teatavasse illusoorsesse tegelikkusse, mille tõttu loovisiku positsioon ja uudislooming langesid inimeste silmis lõppkokkuvõttes ühiskonna muudest komponentidest madalamale. Võib-olla seetõttu peab osa inimesi praegugi olulisemaks vaadata telekast seebikat kui minna kontserdile. Vanades Euroopa maades kohtab sellist eelistust vähem. Võib-olla on siinset rahvast lääne kommertskultuurist nii kaua vägivaldselt emal hoitud, et ta ahmib seda tänaseni igal võimalusel.

Uuele muusikale pannakse tihti süüks, et see justkui välistab heakõnalisuse?

Iga uus helikeel välistab midagi. Pigem peaksime rääkima ilust, mis on kontekstuaalne ja nii ajalises kui ka ruumilises mõttes kohalik.

Kuid kes koolitaks kontserdipublikut? Klassikalise muusika põhimureks on just uue kontserdipubliku pealekasv, või õieti küll selle puudumine.

Senikaua, kui kõrgharitud ja madalama haridustasemega inimeste sissetulekud on võrdsed või koguni kaldu madalama haridustasemega inimeste poole, hariduse kvaliteet ei muutu. Vaese õpetaja jutt ei tähenda midagi, kui teistest allikatest tuleb vastupidist infot.

Mil määral on sind kujundanud kool? Siirdusid ju Eestist, tollasest konservatooriumist murrangulisel taasiseseisvumisaajal Soome õppima?

Õppisin 1980ndate teisel poolel Tallinna konservatooriumis dirigeerimist ja kompositsiooni. 1990. aasta septembris käisin Helsingis Põhjamaade noorte heliloojate festivalil UNM. Eestlastest osalesid seal veel Margo Kõlar ja Mart Siimer. See, mida sealised eakaaslased tegid, kogu nende mõtlemine, oli niivõrd erinev, et tundsin ennast tõeliselt halvasti – harimatu ja ebakompetentsena. See oli kõva löök. Nii hakkaski mõte idanema ja 1991. aasta kevadel pääsesin Sibelius Akadeemiasse orkestridiregeerimise erialale. Kuna oli veel nõukaajast ja kogu paberimajandus võttis kohutavalt aega, siis reaalselt õppima jõudsin Soome alles 1992. aasta kevadel. Alguses õppisin dirigeerimise erialal, kuid vahetasin paari aasta pärast erialaks kompositsiooni. Lõppkokkuvõttes omandasingi kaks eriala. Leian, et kui oled oma õpetajalt õppinud kas või ühe asja, on see juba väga hea tulemus. Soomes õppides olen nii mõneltki õpetajalt õppinud rohkem kui ühe asja.

Mõni näide?

Näiteks Ilja Mussinilt õppisin erilise selgusega vahet tegema passiivsel ja aktiivsel *Auftakt*il, samuti õppisin, mis on kinnihoidud *Auftakt* ning kus ja kuidas seda kasutada ja kuidas juhatada n-ö pehmeid rütme. Eri Klas õpetas, kuidas *bel canto* repertuaaris minna laulja kadentsilt üle saatele, kuidas see peab toimuma passiivselt liikuva käega, et saavutada maksimaalne artikulatsiooniline elastsus. Minu heliloomingu õpetaja Paavo Heininen ei soovinud kordagi näha ühtegi minu teost. Tema õpetus keskendus abstraktsete kompositsioonitehniliste probleemide lahendamisele, mis avasid uusi horisonte ka minu omas heliloomingus. Selle ühe tiheda aasta jooksul, mis ma tema juures õppida sain, keskendusime näiteks meloodia kaardumisele ning harmoonia värvidele.

Kuidas olla mitte lihtsalt hea, vaid täiesti suurepärase dirigent?

Arvan, et igaüks mõistab seda erinevalt. Väljapaistvaid dirigente, keda mul on olnud võimalus jälgida nii proovis kui ka kontserdil, näiteks Claudio Abbado, Pierre Boulez, sir Simon Rattle, sir Colin Davis, Esa-Pekka Salonen, Jukka-Pekka Saraste,

Neeme Järvi, Eri Klas, Tõnu Kaljuste või Andres Mustonen, keda ma vaatamata kriitikale, mis on saanud osaks tema dirigeerimistehnikale, pean suurepäraseks muusikuks, neid iseloomustab eelkõige selge visiooni olemasolu. Neil on võimas ettekujutus, missugusena esitatakse muusika peab kõlama. Visiooni jõud ja kirkus ongi minu meelest suurepärase dirigendi tunnusjoon. Ka parimas heliloomingus on kõige olulisem roll mõtte jõul. See geneereerib selge, isikupärase kujundi. Kuidas Vladimir Horowitz ütleski: pianistil peab olema selge pea ja hea seedimine.

Ons hea dirigent despoot?

Jorma Panula ütles, et tema pooldab eelkõige koostööd. Olen temaga nõus. Muusika tegemisel ei toimi mitte niivõrd demokraatia, kuivõrd just nimelt koostöö. Esa-Pekka Salonen on muide siinkohal väga hea näide. Tema ümber hakkab kõik justkui särama. Jälginis kord Finlandia talos tema proovi Soome raadio sümfoonia-orkestriga. Tekkis olukord, et tiibklaverit ei saadud mingil põhjusel lavale tuua, kuna keset lava asuv transpordiluu oli lahti ja transpordilift korrast ära. Usun, et tavaliselt oleks mindud laiali ja kogunenud uuesti, kui lift on korras. Mis aga toimus? Orkester kogunes lava alla laoruumi ja proov toimus seal. Selline vaimsus on fantastiline!

Salonen peab mõttekaaslast väga tähtsaks, kui oluline see sulle on?

Äärmiselt tähtis. Parimad projektid on alati olnud meeskonnatöö tulemus. Mõttekaaslaste leidmine on samas väga keeruline protsess. Need inimesed kas leiduvad või neid lihtsalt ei ole. Sellega on nagu ideedega – neid kas on või ei ole. Pastakat närides ei tule midagi. On mõned muusikud, kellega koos oleme töötanud väga kaua. Abikaasa Kaiga näiteks oleme koos musitseerinud 1990ndate keskpaigast.

Erimeelsusi pole olnud?

(*Muigab.*) Loomulikult me diskuteerime kogu aeg! Siiski enamasti ei puuduta meie võimalikud erimeelsused muusikalisi küsimusi. Meie tööst suure osa hõlmab muusikaprojektide elluviimine, mis kujutab enesest eelkõige metsikut organiseerimistööd. Päril konfliktisituatsioonis seda loo-

Uus sari
“Tähtsündmus”
 juhib tähelepanu Eesti
 muusikaelu olulisematele
 sündmustele, käsitledes
 nendega seotud huvita-
 vaid teemasid ning
 tuues lugejani värs-
 ked intervjuud

mulikult teha ei saa, alati tuleb leida kompromisse, üksteisele vastu tulla. Uuest muusikast rääkides – nüüdismuusika esitamise juures ootavad interpretatsioonid minult kui dirigendilt kõige rohkem selget visiooni. Selleni jõudmise teekonda tuleb muidugi sättida kokku nagu Rubiku kuubikut, katsetades ning proovides erinevaid lähenemisviise.

Oled Eesti Arnold Schönbergi Ühingu üks loojatest ja juhatuse liige, seesama ühingu liikmeskond on Pärnu nüüdismuusika päevade ellukutsuja ja sina nende hing. Millest su huvi just uus-Viini koolkonna ja Schönbergi muusika vastu?

Eks see kõik ole alanud ikkagi huvist õppida uut, saada tuttavaks asjadega, mille tundmaõppimist formaalne haridussüsteem omal ajal ei võimaldanud. Pärnu nüüdismuusika päevad sündisid 1988. aastal vajakajäämistest muusikahariduses. Huvi uute asjade vastu on minus püsinud tänaseni. Praegu tegelem näiteks *ars nova* perioodiga, mille tippaeg mahub ajavahemikku umbes 1320–1380. Tegemist on muusikalise kõrggootikaga. Mind paelub selle muusika kompositsioonitehnikate ja mõlemise teatav sarnasus serialismi tehnikate ja esteetikaga.

Kui palju leiab muusikast rahvuslikkust – pead sina ennast eesti heliloojaks?

See on huvitav küsimus! Olen aeg-ajalt sirvinud James Joyce'i "Ulysses"; nautin selle raamatu puhul ennekõike seda, et tegevus toimub küll pisikeses Dublinis, kuid samas on tunne, et kõik toimuv on osa suurest maailma protsessist. (*Aknast välja osutades.*) Näiteks kui läheksime siit paar sammu eemale selle kollase maja nurga juurde Koidula pargi servas ja räägiksime veidi Nietzschest. Või siis kaks inimest, saades kokku Aia ja Kuninga tänava ristil, kujundavad oma vestluse dadaistlikus stiilis... Selline üldise mõtte ning konkreetse aja ja koha sidumise loogika on minu jaoks tähtis. Arvatavasti mul ei teki tahtmist kirjutada armastuslaulu Eiffeli tornist, Pärnu muulist võib-olla küll.

Paavo Järvi, kontinentide vahel, peatusega Pärnus

KRISTEL KOSSAR
 ajakirjanik

Esimene tähtsündmus leiab aset tänavuse kontserdi-
 hooaja algul: ühe maailma tipporkestri **Orchestre de
 Paris'** uus peadirigent **Paavo Järvi** toob oma orkestri
 Eestisse.

Võiks arvata, et Paavo Järvi masti mehed ei puhka kunagi, neil on selleks liiga palju tegemist. Lendavad seal kusagil marsruudil Rooma–Bern–Pariis–Berliin, vahepeatusteks eriti ruumi ei jää, aga võta näpust! Öhtuses Pärnus jalutab tippdirigent rahuliku samnuga, nagu oleks Eesti suvituspealinnas viibimine tema jaoks maailma kõige loomulikum asi. Ongi, sest et rändame parasjagu tema lapsepõlvemaal (“Näed neid aknaid seal?” osutab ta peatänaval ühe kauni esimese vabariigi aegse korterelamu teise korruse poole. “Need, muide, olid mu vanaema aknad!”), kus kihutati jalgratastega, joosti mööda sedasama peatänavat (mida ei ääristanud toona sugugi kauplused ja kohvikud) ja lauldi. “Pärnu on kõigi meie pere liikmete jaoks eriline koht. Kuigi olen Tallinnas üles kasvanud, veetsime suvekuud Pärnus või selle lähedal, Kirbu jõe ääres. Nii et kui ma võiks valida maailma ühe paiga, mis puhkuse või hea äraolemisega seotud, on see just nimelt Pärnu.

Nüüd tuleme siia juba oma lastega, lootuses, et nemadki Pärnusse armuvad.” Samas nendib ta, et tegelikult pole puhkuseks aega. “Nii palju põnevaid projekte tuleb kogu aeg, raske on ära öelda!”

Järvi Suvefestivalile, mis tema ja isa Neeme Järvi vedada ning kus kogu Järvide muusikutepere laval kokku sai, jõudis ta maailmalinnast Peterburist. “Valgete ööde” festivali publik võis nautida Robert Schumanni sümfooniaid tema ja ühe ta koduorkestri, Deutsche Kammerphilharmonie Bremen esituses. Töösuhe selle kollektiiviga kestab juba seitsmendat aastat ning on pädinud mitmete kõrgelt hinnatud helisalvestistega. “See on täiesti erakordne orkester! Kas või nende ajalugu ja struktuur on niivõrd teistest erinev – tegemist on täiesti isemajandava organisatsiooniga, mida juhivad kõik orkestri liikmed. Ülidemokraatlik, kuid erakordse vastutustundega, mis pole hoopiski orkestritele alati omane,” iseloomustab Järvi. “Selle tulemusena mängivad nad igal kontserdil äärmiselt fanaatilisel,

sedu kuuleb muusikaliselt kohe, teevad muusikat nii, nagu sõltuks sellest nende elu.”

Plaadistused on Järvile olulised. “See on ju dirigendi ainus muusikaline pärand,” mõõnab ta. “Võid näiteks salvestada Beethoveni sümfooniad, kui tundub, et veel on midagi uut öelda. Võiks ju arvata, et kõik on juba öeldud varasematel plaatidel, aga selgub, et sugugi mitte! Suurim rõõm ongi uue leidmine selles muusikas,” räägib Järvi, kes Beethoveni sümfooniaste plaadistuste eest Deutsche Kammerphilharmonie’ga pälvinud Saksa heliplaadikriitikute auhinna; Beethoveni viiulikontserdi salvestus tõi eestlasele mullu Saksamaa auhindade sarjas Echo Classics aasta dirigendi aunimetuse. Uue plaadi Erkki-Sven Tüüri muusikaga on lubanud peatselt üllitada ka Frankfurdi raadio sümfooniaorkester, veel üks kollektiiv, mille kunstiliseks juhiks on Paavo Järvi.

Tänavune maikuu oli tippdirigendi jaoks murranguline. Kümme aastat USAs Cincinnati sümfooniaorkestri eesotsas olid kunagise hinge vaakuva kollektiivi muusikaliseks väärisriviks lihvinud. Nüüd ootas Paavo Järvit ees Euroopa koos ühega oma tippudest. Seitse Orchestre de Paris’ varasemat peadirigenti on olnud rohkem kui legendid, sest Herbert von Karajani või *sir* Georg Solti nimi on ilmselt tuttav ka neile, kes kontserdisaalist seni kaarega mööda käinud. “See hooaeg septembrist maini oli ikka karm – kõik neli orkestrit mahtusid ühte hooaega! Samas oli see ehk kõige edukam hooaeg, mis õpetas tajuma oma nimelike ja muusikalisi piire ning võimalusi. Magada palju ei saanud, kuid muusikaliselt sai astunud samm edasi.”

Kuidas need kümme aastat Cincinnati orkestri ees teda muutnud on? “Ennekõike õppisin, kuidas olla suure orkestri peadirigent,” tunnistab Järvi. “Eriti Ameerikas, kus peadirigendi või kunstilise juhi amet tähendab palju rohkemat kui muusika tegemist, on osa ka turunduse, PR ja mäenedžmendi masinavärgist; võib juhtuda koguni, et ka kontserdipäeval ei pääse kohtumistest vajalike sponsoritega. Seal lähenetakse orkestri struktuurile hoopis teistmoodi.”

Tugevad on Järvi sõnul ka ametiühing ning repertuaarivalikul tuleb dirigendil ka publiku huve silmas pidada. “Mina aga panen kavassee seda, mida arvan, et peaks mängima, eks niisugune sisemine konflikt käib

Maailmadirigent Paavo Järvi.

nii repertuaari- kui solistivaliku juurde,” räägib ta. Kui palju sai ta kavadesse mahutada eesti muusikat? “Palju,” kinnitab ta. “Kõik teadsid ka, et minu jaoks on see ülimalt oluline. Näiteks suurem osa Erkki-Sven Tüüri teoste esiettekandeid leidis aset

just seal, Tüüri sõnul oli see talle justkui koduorkester. Olen aga plaadistanud ka Tubinat, mida varem polnud ükski USA orkester ette võtnud, samuti Tormist; Arvo Pärdi muusikat oleme palju esitanud. Eks kümne aastaga ole ikka natuke võimalik

Orchestre de Paris – Paavo Järvi kunagine unistuste orkester, nüüdne täitunud unistus.

FOTOD EESTI KONTSERDI ARHIIVIST

koolitada ka,” räägib dirigent oma tegevusest Suure Lombi taga. “Saime nii mõnele selgeks teha, et kõike uut ei pea tingimata kartma. Asjad muutusid paremuse poole.”

Õigete sõnadega muusikas

“Olla peadirigent Euroopas tähendab, et teed oma kontserdi ära ja lähed koju. Olla aga Ameerikas peadirigent on keeruline töö. Kui oled peadirigendina edukas, tähendab see, et saad hakkama igal pool,” nendib Järvi. Kohanemisostkust aitavad need aastad igatahes küll lihvida, on ta kindel. “Kui oled ühe nädala Cincinnatis ning seejärel Frankfurdis, siis kohtad seal kaht erinevat mentaliteeti. Sealt edasi siirdud Pariisi, kus läheb tarvis taas hoopis teistsugust mõtteviisi. Lõppkokkuvõttes pead oskama lihtsalt kiiresti reageerida.”

Seitsme aasta eest, kui Järvi esmakordselt Orchestre de Paris’ ees käed tõstis, oli sellise kollektiivi kunstiline juhtimine vaid pöörane unistus. “Kavas olid Sibeliuse “Pelléas ja Mélisande”, Alban Bergi “Sieben frühe Lieder” ja Nielseni Teine sümfoonia, sugugi mitte prantsusepärane kava. Pärast kontserdi lõppu tuln lavalt alla, lava kõrval seisis mu abikaasa Tanja, süles meie esimene laps, toona ühekuune tütar Lea ja mäletan, kuidas ütlesin: vaat see on orkester, mida ma tahaksin juhatada! Ma ei tea, kuidas, aga me mõistame selle orkestriga teineteist suurepäraselt.” Ent parimatel unistustel on teatavasti komme teostuda ning septembris seitse aastat hiljem tuleb Järvi sama orkestriga kodusesse Tallinna – nüüd juba peadirigendina. “Muusikud on igatahes väga põnevil.”

Kuid missugune mõtteviis on dirigenditöös nõutav – suuri despoote, hirmuvalit-

sejaid puldis tänapäeval ju enam ei kohta? “Despootlikkus ja paindumatus oli kunagi nõutav igas juhiametis; kõik, kes võimu juures olid, käitusid sarnaselt – käitumisnormid olid just niisugused, valitsesid hundiadused. Teise maailmasõjaga sai see aeg otsa, meie põlvkond on kasvanud üles demokraatlike väärtushinnangutega ning arusaam inimlikest käitumisnormidest on absoluutselt teistsugune kui aastal 1919,” leiab ta. “Nii et tegelikult on hirmuvalitseja-dirigent pelgalt müüt. Võimupositsioon mind ei motiveeri, sest tõelise muusika tegemine on võimalik vaid juhul, kui dirigendi ja orkestri vahel valitseb täielik respekt ja teineteisemõistmine. Paindlikkus ja inimestest arusaamine on siin võtmesõnad. Ameerika on diplomaatia õppimiseks hea paik, ilma ei pea seal poolt aastatki vastu,” selgitab Paavo Järvi. “Muusika tegemise juures on siiski tähtis leida õiged sõnad.”

Eesti muusika Canterbury festivali fookuses

SAALE KAREDA
muusikateadlane

Baltimaade muusikale pühendatud uue muusika festival **“Sounds New”** 20.–29. maini Canterbury.

Arvo Pärdi muusikal on viimastel aastakümnetel olnud maailmas täita mitmeski mõttes jäälõhkuja roll. *Tintinnabuli*-muusika on kuulaja tähelepanu suunanud selge ja lihtsa, ent süvatasandil kompleksse helikeele jõujoonte, samal ajal ka eraldatusel põhinevalt materialistlikult maailmatunnetuselt koherentse, teravikliku maailmataju suunas. *Tintinnabuli*-teoste energeetiliselt maatriksis salvestatud informatsiooni kaudu on Pärdi muusika valmistanud ette olulisi muutusi inimeste teadvuses; Pärdi looming on nii ülekantud kui ka otseses tähenduses rajanud teed vanast mentaliteedist inimeste vahele sildu ehitavasse andestuse ja armastuse maailma. Kõige selle kõrval ei saa alahinnata Pärdi muusika mõjujõudu maailma areenil vähem tuntud eesti loovisiksuste rambivalgusse toomisel. Ka maikuus Canterbury toimunud uue muusika festivalile ja konverentsile õnnestus Balti muusika raskuspunkti luua just tänu sellele, et korraldajad soovisid peaheliloojaks Arvo Pärti, selgitas Londoni Eesti saatkonna kultuurinõunik **Reet Remmel**.

Uue muusika festival “Sounds New” sai Canterbury alguse 1997. aastal ning kuulub Suurbritannia olulisimate iga-aastaste nüüdismuusika sündmuste hulka. Festivali peaheliloojaks on olnud sellised suurkujud nagu Harrison Birtwistle, Peter Maxwell

Canterbury katedraalis tuli Suurbritannia esiettekandele Arvo Pärdi “Aadama itk”.

Davies, Magnus Lindberg, James MacMillan, Krzysztof Penderecki jt. Canterbury muusikamaastikul on “Sounds New” üks kahest aasta tähtsündmusest, mida oli võimalik tajuda linnas ringi kõndides – 44 000 elanikuga ülikoolilinn tunduski neil päevil elavat festivali tähe all. 20.–29. maini toimunud festival kandis sel aastal pillkupüüdvat ja hästivalitud alapealkirja “Baltic +” ning lisaks sellele vaatas kõikjalt vastu Arvo Pärdi nimi; ka seetõttu, et Pärt oli just äsja pälvinud Briti aasta helilooja auhinna Classic Brit Awards. Festivali programm hõlmas aga loomulikult ka heliloojaid ja muusikuid väljastpoolt Baltimaid.

Alates Henry VIII ajaloolisest reformist

on Canterbury olnud anglikaani kiriku peakorter ning Inglise kuningate kroonimistseremooniad on aset leidnud Canterbury katedraalis. Gooti stiili meistriteos on ka linna võimsaim kontserdisaal, kontserte korraldatakse nii katedraali maapealse kui ka maa-aluses osas krüptis. Ka Canterbury ülikool, kus 26.–28. maini toimus teaduskonverents “Baltic Musics and Musicologies” (“Balti muusikad ja muusikateadused”), asub klerikaalses mõjuväljas, kandes nime Canterbury Christ Church University. Tegemist on kolledžist välja kasvanud noore ülikooliga ning konverentsil kogetust jäi CCCU meelde avatud ja meeldiva õhkkonnaga haridustemplita, ülikoo-

Tänuolik hetk pärast kontserti koos dirigent Stephen Cleoburyga.
FOTOD "SOUNDS NEW"

lis ringi jalutades hakkas silma isegi holistilisele psühholoogiale pühendatud stand. Konverentsil rõõmustas rahvusvahelise teadlaskonna huvi teistegi eesti heliloojate vastu, enim tähelepanu pälvis Pärdi kõrval **Veljo Tormise** looming ja seda tänu USA muusikateadlase **Mimi S. Daitzi** initsiatiivile. Eesti muusikateadlastest esinesid ettekannetega **Urve Lippus** ("Veljo Tormis: konstrueerides soome-ugri identiteeti"), **Kerri Kotta** ("Energia muundumisest" Erkki-Sven Tüüri muusikas"), **Heli Riemann** ("Esimesed muusikalised kogemused ja nende tähendus Eesti jazzmuusikute nõukogudeaegsetes elulugudes") ning siin-kirjutaja ("Pärdi "Summale" võtit otsides").

Festivali peahelilooja looming kõlas mitmel kontserdil ning talle oli tervikuna pühendatud kolmepäevase teaduskonverentsi pikim päev n-ö peapaneelis (konverents toimus paralleelselt kahes paneelis), avapäeval näidati Dorian Supini filmi "24 prelüüdi ühele fuugale". Pärt viibis kahel suuremal kontserdil ja kuulas ka konverentsi ettekandeid. Noortest eesti heliloojatest olid Canterburyssse sõitnud **Malle Maltis** ja **Tatjana Kozlova**.

Ülivõrretes välja kuulutatud **Amster-**

dami Tšellookteti kontsert "ArchAngels" 26. mail katedraali krüptis ei suutnud kahjaks lunastada kõrge kiituse veksleid. Ok-tett esitas Pärdi muusikat liiga suure distantsi ja aukartusega, mis takistas muusiseerijate vahetut kontakti *tintinnabuli*-muusika sisemise loogika ja voolavusega. Festivali kõige suurejoonelisem kontsert 27. mail, kus **Cambridge'i King's College'i koor** ja **Londoni Philharmonia Orchestra** töid **Stephen Cleobury** käe all Canterbury katedraalis Suurbritannia esietekandele "Aadama itkut", kandis aga Pärdi muusika kõlajõu ja energeetilise intensiivsuse veenvalt ülirohke publikuni. Ehkki dirigent Cleobury käsutada oli väga napp prooviaeg, vormus "Aadama itkust" tundlik ja reljeefne tervik, millest teose lõppedes jäi eetrisse helenduma inimkonna kannatusrikka ajaloo kohale tõusev andestuse ja armastuse müsteerium. Selline sõnades väljendamatult metafüüsiline kogemus ei allu ühelegi analüüsile ega küsi ka ühe või teise esitusdetaili inimlikust ebatäiuslikkusest.

Festival hõlmas kontserdiprogrammi ka konverentsi kõrval ka **CoMA** (*contemporary music making for amateurs*) õpituba "Estonian Adventure in Sound" harrastus-

heliloojatele, mida oli algselt juhendama kutsutud neli eesti noorema põlve heliloojat (**Kozlova, Kõrvits, Maltis, Steiner**). Õpituba sai lõpuks juhendama tulla ainult Malle Maltis, sestap kutsuti Londonist toeks helilooja Fraser Trainer. Malle Maltis kommenteeris nelja intensiivset tööpäeva järgmiselt: "Ühisloomingu käigus mõtlesime välja erinevaid kompositsiooniharjutusi ja struktuure, mille õnnestumiskindlust proovisime ansamblimängus (iga osaleja mängis ühte või mitut pilli). Suur osa sellest ühisest komponeerimisprotsessist oli improviseerimine teatud reeglite järgi. Harjutasime märguannete peale ülemineku ühelt vormiosalt teisele, mis nõudis pidevat valmisolekut ja kiiret mõtlemist. Loomulikult tekivad koosmängus hoopis teistsugused ideed kui üksi komponeerides või improviseerides ja eelkõige on see seotud reageerimisega ansamblipartnerite ideedele. Mind üllatas nende erakordselt suur kuulamiskogemus ning kursisolek nüüdismuusika kompositsioonivõtetega."

29. mai kontserdil CCCU kanti ette õpitoa käigus loodud ühisteos, mille lõpuosa lummas pingelaetud kulgemisega vaiksesse kulminatsiooni. Samal kontserdil astus üles **CoMA Londoni harrastusmuusikute ansambel Gregory Rose'i** juhendamisel. Esitati Malle Maltise "Counterflow", Tatjana Kozlova "30 scales & postlude" ja **Timo Steineri** "Merekaanon" (kõik kirjutatud CoMA tellimusel) ning Erkki-Sven Tüüri "Changes are taking shape". Gregory Rose on mulle igaveseks mällu sõõbinud ühelt 1990ndate alguse NYD-festivali kontserdilt, kus koos SingCircle'iga esitatud Stockhauseni "Stimmung" peatas lineaarse aja ning löi Mustpeade Maja saali unustamatu ühisvälja. CoMA tegevuses ei saa muidugi olla põhirohk täiuslikul interpretatsioonil, sestap ei hakka siinkohal teoste ettekandeid arvustama. Inglismaal väga armastatud CoMA liikumise eesmärk on ühest küljest populariseerida nüüdismuusikat asjaarmastajate kaudu ning teisalt võimaldada harrastusmuusikuile inspireerivat ühismuusitsemise kogemust.

Tugevaimaks impulsiks, mis tutvustas Canterbury publikule eesti nüüdismuusikat, kujunes **ansambli U:** kontsert 28. mail Augustine Halli suures saalis, mis oma laakoonilisusega uue muusika esitust hästi toetab. Üllatuslikult tuli saal täiesti täis, nii et korraldajad pidid toole juurde panema.

Ansambel U: tuli, nägi ja võitis Canterbury publiku esimesest pilgust ja fraasist.
FOTO DANEK KAUNISSAARE

Ansambel U: tuli, nägi ja võitis Canterbury publiku esimesest pilgust ja noodist oma ülierksa, nõelteravalt tundliku fraseerimise, erakordselt särava, kontsentreeritud ja hästi juhitud energeetika ning igas hetkes täieliku kohalolemise kirkusega. Eesti muusikast kõlasid **Tatjana Kozlova** “Horizontals”, **Arvo Pärdi** “Diagrammid”, **Helena Tulve** “stream 2” ja **Märt-Matis Lille** “My Weeping Voice is the Wind of Autumn”. See, et ansambel U: töötab mittehierarhiliselt, st dirigendita ning igal liikmel lasub võrdne vastutus tulemise ees, väljendub väga selgelt ja kuuldavalt ansambli hästi tasakaalustatud musitseerimises. Sünergia, mis tekib sellises ühisloomes, on täiesti erinev sünergiast, mis tekib ühe liidri juhitas kollektiivis. Liikumine hierarhilistel süsteemidel põhinevast ühiskonnast võrdse vastutuse ja kõigi liikmete täieliku potentsiaali avanemist võimaldavasse ühiskonda seisab meil ilmselgelt ees ka globaalses mõõtnes, sestap on ansambel U: andmas impulsse mitmel tasandil. Ehkki **Tarmo Johannese** särav-intellektuaalne ning **Taavi Kerikmäe** intensiivne energeetilis-tunnetuslik põhihoovus suunavad ansambli loomprotsessi teatud kindlapiirilisse voolu-

sangi, usaldavad nad musitseerimisel täielikult oma kaaslasi ning seeläbi on tee kõrge väljaga ühisloomele lahti. Autoritaarse “keskme” asemel on sellises koosluses sama palju “keskmeid” kui liikmeid ning igal liikmel on tervikus oma kordumatu ülesanne.

Ülejäänud festivalikavast, mida õnnestus kuulata, tahaksin esile tõsta kahte sündmust. **Francesca Thompson** plokklöötidel koos elektroonikaga St Gregory keskuses esitas mitmekülge ja inspireeriva kava. Eriti köitsid Alessio Rossato “Oltre lo sguardo” dimensioonidevahelised rännakud ning Ned McGowani “Workshop”, milles oli uues muusikas palju ekspluateeritud ideele “kõik on muusika” lähenetud vaimukalt ja värselt. Festivali lõppakord oli Kenti ülikooli (paikneb vahetult Canterbury linnakesega külgneval kõrgendikul) territooriumil asuvas Gulbenkiani teatris toimunud õhtu: poola verinoorte muusikute võimeka trummitrio “**Amadrum**” kontsert esimeses pooluses ning leedulaste vapustava laenguga intermeediaalne projekt “Yes!” – helilooja **Egidija Medekšaitė**, koreograafid-tantsijad **Raimonda Gudavičiūtė** ja **Mantas Stabančinskas**, tšellist **Snieguole Mikalauškiene** ning valgus- ja

videokunstnik **Vladimiras Šerstabojevas** – teises pooluses. Kõik “Yes!” komponendid – muusika ja selle interpretatsioon, koreograafia ja tants, kostüümid, valgusrežiim ja videokunst – sulandusid harvanähtava üldistusjõu ja koherentsusega sünteeskunsti-teoseks. Hing siseneb 3D-maatriksisse geniaalse lakoonilisusega kujutatud süniprotsessi kaudu ning asub läbima eluteekonna kadalippu, ekseldes välistes ja sisetistes illusioonitihnikutes (tantsijad kehas-tamas nii Naist ja Meest kui ka nais- ja meesalget). Enese kaotamise läbi jõuab inimene aga lõpuks oma tervikliku olemuse (taas)avastamiseni: aastatuhandeid allasurutud naiselik intuiitiivne loov alge ja vägi tõuseb võrdse ning kandvana meheliku jõu ja intellekti kõrvale.

Kiirelt muutuvamas maailmas, kollapsijärgses ühiskonnas saab määravaks võime astuda kõrvale ja välja kivilinenud kontseptsioonidest, vanadest hierarhiatest ning kammitsevatest muustritest. Kujutlusvõime, uutele lähenemistele teed rajav loovus ning mitmedimensioonilisus on uue paradigma olulisimad märksõnad. Selles võttes on eesti muusikal ja muusikutel maailmale paljugi pakkuda.

Eduard Tubin – aukülaline Alatskivi lossis

RISTO LEHISTE

ETMMi muusikaosakonna juhataja

Eesti muusika suurkujude ja nende pärandi väärtustamine on Eestis pikaajaliste traditsioonidega. 2011. aasta on toonud selles osas veel ühe olulise saavutuse: 18. juunil, Eduard Tubina 106. sünniaastapäeval avati Alatskivi lossis **Eduard Tubina muuseum** – väärikas püsiekspositsioon ja infokeskus. Tubin on kui aukülaline kaunis ajaloolises lossis, kelle kasutuses on kuus ruumi teise korruse idatiivas.

Üks helin...

Tubina muuseumi loomise idee on Alatskivil, tema kodukandis, küpsenud pikemat aega. Selle kandi mehe Juhan Liivi pärand oli juba teadvustatud Liivi muuseumiga. Konkreetse vormi ja reaalse alguse sai Tubina muuseum Alatskivi vallalt seoses Alatskivi lossi renoveerimisprojektiga. Muuseumi ekspositsiooni esialgne idee koostati Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumis juba 2006. aastal.

Iga muuseumi ning näituse aluseks on isikukogu, et selle abil tekitada ajalooline tervikpilt. Eduard Tubina isikukogu Eesti

Teatri- ja Muusikamuuseumis oli mahukas, kuid mitte piisav. Seega toimusid näituse koostamise ajal läbirääkimised Tubina perega, Eino ja Beyhan Tubinaga Türgis ning Saima Tubinaga Rootsisis. Türgis Eino ja Beyhan Tubina juures täiendati muuseumikogu, töötati läbi materjale, sobitati näituse formaadiga. Kõik see võttis mitu aastat. Eino, Beyhan ja Saima Tubina abi näituse koostamisel on hindamatu. Näituse lõplik koostamine koostöös kujundusfirmaga Superellips ning Alatskivi lossi sihtasutusega kestis poolteist aastat.

Tubina muuseum avati sisuka kontserdi ja “krati tempudega”, kohal oli palju muusikasõpru ja Tubina perekonnaliikmed.

Sümfonisti muuseumi avamine väärinuks sümfooniaorkestrit, kuid võimalustel olid piirid. Tartu Ülikooli kammerkoori, Tartu Keelpillikvarteti, bariton René Soomi, pianist Tanel Joametsa ja viiuldaja Lasse Joametsa kavad olid mitmekesised, esitus kvaliteetne ning nauditav.

Kuidas joonistada virmalisi?

Püsinäitus on mitmekihiline, pakkudes kerget puudutust läbijalutajale stendide, teatrikavandite, kostüümide ja muusikainstrumentide vahendusel või siis tundi-depikkust süvenemisevõimalust tõsisemale muusikahuvilisele – infoarvutit, raamatuid Eduard Tubinast, erinevaid teemasid katvaid näitusestende jm. Nende kahe kihi vahele jäävad ekskursioonid giidiga või siis pikemad iseseisvad rännakud läbi Tubina elu.

Ekspositsiooni juhtmotiiviks on Neljas sümfoonia, mille põlenud servadega käsikiri on eksponeeritud kammertoa seinal. Seda saab kuulata muusikakuulamisaparatuurist ning selle esimesed kuusteist takti on muuseumi signatuuriks. Sellise valiku tingis soov anda muuseumile positiivset, ko-

Eduard Tubina muuseum rajati Alatskivi valla, Alatskivi Lossi Sihtasutuse ning Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi koostöös. Muuseumi rajamist rahastas Euroopa Liidu Regionaalarengu Fondi piirkondade konkurentsivõime arendamise programm, Alatskivi vald ning Kultuuriministerium. Muuseumi igapäevategevust korraldavad Liivi Muuseum ja Alatskivi Lossi SA.
www.alatskiviloss.ee.

dumaist, meloodilist, lihtnimlikku aurat, mis oleks mõistetav ja tunnetatav kõigile, kes muuseumi külastavad. Tubin ise on mitmeid oma teisi teoseid kõrgemalt hinnanud, õnnestunumaks arvanud. Kuid Neljanda sümfoonia lüürilisus, kui kauni, kalli mineviku meenutus sõjaajal, käsikirja napp pääsemine tulest Estonia pommitamisel ning edasine saatus kuni muusika jõudmiseni Neeme Järvi ja Arvo Volmeri käe all tänasele kontserdilavale – kõiges selles on oma ajalooline fluidum, mis seob hästi kokku selle muuseumi põhilise mõtte – peegeldada Tubina muusikat ajas ning tema keerulist aega muusikas.

Näitus algab Tubina noorusajast ning õpinguaastast Tartus. Kuna keegi pole sõltumatu oma taustsüsteemist, on näitusel ülevaade ka Heino Ellerist ja tema tegevusest, samuti graafiline ülevaade Elleri pedagoogilise töö tulemusest, nn Elleri puu. Kammersaalis on Tubina kabinet-tiibklaver Challen, Ludvig Juhtile kuulunud kontrabass, Tubina venna viiul, lisaks veel balalaika ja pikoloflööti – muusikainstrumentid, millega Eduard Tubin on erinevatel aegadel

kokku puutunud. Kontsertideks ning loenguteks mõeldud saalis on ka infoarvuti, mis sisaldab heliloomingu nimekirja, muusikalade kuulamisvõimalust, ekspositsiooni kirjeldust, digitaalnäitust "Igatsusest sündinud elusümfoonia" ning digitaalset fotoalbumit.

Kõige tihedamat ning keerukamat näituse teemat, Eduard Tubina sümfoonilist-, instrumentaal-, kammer- ja koorimuusikat on käsitletud stendinäituse kaudu, mida täiendavad esemed, käsikirjad, salvestused ning fotod Tubina loomingu olulisematest esitajatest. Teekond algab Tartu perioodist tema esimeste sümfooniatega. Iga teose puhul on nimetatud esmaettekanded, interpretatsioonid, dirigendid. Seda kõike ümbritseb ajalugu, Eduard ja Eino Tubina repliigid ja asjaosaliste kommentaarid, mis on kohased edasi andma Tubina mitmekesise loomingu sisu ning tausta. Kuna Eduard Tubina puhul on tegemist eelkõige sümfonistiga, siis käsitletakse näitusel kõiki tema sümfooniaid. Arvestades Tubina loomingu mitme-

Beyhan ja Eino Tubin muuseumi avamisel.
FOTO JOEL LEIS

kesisust ning olemasolevat näitusepinda, tuli muude žanrite puhul otsustada, mida võtta või jätta. Tubina uurija, EMTA pro-

rektori Margus Pärtlasega tehtud valikud toovad esile kõige olulisema. Esitajatest on näidatud olulisemad interpretatsioonid ja diri-

Tubina muuseumi Tartu koolkonna ruum.
FOTO TÕNIS JÄRS

gendid. Kogu tekstiline ja visuaalne info selles ruumis on suunatud ühele eesmärgile – anda külastajale märku, et Tubina muusika on oma olemuselt, ulatuselt ja tasemelt

MAAILMAMUUSIKA.

Eduard Tubina panus eesti lavamuusikasse võetakse kokku teatri- toas. Kui esimese eesti rahvusliku balleti “Kratt” peategelane on üldjuhul eestlastele teada, siis välismaistele turistidele on legend tulusast, kuid ohtlikust ärist sama põnev kui krati- valmistamise kirjalik manuaal või krati kostüümid kratitorni pro- žektorite valgel.

Tubina mõlema ooperi, “Barbara von Tisenhuseni” ja “Reigi õpetaja” aluseks on ajaloolised kirjandus- teosed. Siinkohal jääb muuseumikülastajal võimalus oletada, kas ilma suhtlemise ning külaskäikudeta okupeeritud Eestisse, mille tõttu Tubin nii mõnegi sõbra kaotas, oleks

eesti muusika kahe ooperi võrra rikkam või mitte?

Lõpetuseks heidab näitus pilgu heliloo- ja põnevatele hobidele ja kodule. Kui Tubina loomingus peegeldub arusaadaval põhjustel traagika ning pinge, siis oma pere ja hobide keskel oli ta poja Eino sõnul optimistlik ning tegus inimene. Tema hobide hulka kuulusid foto- graafia, kinemato- graafia, veini valmis- tamine, söögitege- mine, malemäng ning reisimine. Tänu Tubina perele saab muuseumis vaadata

Eduardi tehtud fotosid reisidest, loodu- sest, perest, samuti ise filmitud videoid. “Elutoas” võib istuda Tubina pere laua taga, lehitseda fotoalbumit, uuendada tema isiklike esemeid, mis enamik seotud just hobidega. Olgu muusikaline lend ükskõik

kui kõrge või keeruline, inimlikkus on see, mis jääb.

“Õnne ootel”

Muuseum on ekspositsiooni kõrval ka tea- bekeskus ja haridusasutus. Paari kuu pik- kune kogemus, kus päevane lossi ning muuseumi külastajate arv on 300 ja 500 vahel, näitab suurt huvi lossi ja muuseumi vastu. Sügisest alates on piirkonna hari- dusasutustel suurepärase võimalus Tubina muuseumi oma õppetöös kasutada. Muuseum on avatud ka koostööks kõikide teiste kultuuriasutustega.

Tulevikuplaanide arutamiseks ning muuseumi igakülgseks toetamiseks on Alatskivi valla ja Kultuuriministeeriumi vahelise kokkuleppega moodustatud Eduard Tubina muuseumi nõukogu, mil- les on oma esindajad mitmetest muusika ning Tubinaga seotud organisatsioonidest. Nagu Tallinna linn, nii ei saa ka Eduard Tubina muuseum Alatskivi lossis kunagi valmis. Ekspositsiooni koostajana on Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum alati avatud ettepanekutele, millega olemasolevat eks- positsiooni paremaks ja mitmekülgsemaks muuta.

Muuseumi avamine Alatskivi lossis.

FOTO JOEL LEIS

Muusikaarmastus läbi nootide trükkimise

ALO PÖLDMÄE

helilooja

Sportlikus mõttes teen vahel muusikutega juttu noodikirjastuste toodangust. Kui nimetan Moskvast tegutsenud eesti muusikakirjastaja **Peeter Jürgensoni** ettevõttes aastail 1861–1911 välja antud heliteoste arvu, ümmarguselt 35 300 ühikut pluss veel mitu tuhat muusikaõpikut ja raamatut, siis kutsub see tavaliselt esile hämmingu ja kahtluse, kas ma pole arvule mitte ühe nulli juurde pannud. Ometi on see tõsi.

Peeter Jürgensoni ettevõttest kujunes Tsaari-Venemaa kõige suurem noodikirjastus. Heliteoste noodid ja muusikaraamatud trükiti omal ajal ligi neljalt miljonilt graveeritud metallplaadilt. Firma 50. aastapäevaks 1911. aastal oli toodang kasvanud 8000 väljaandeni aastas. Samal aastal välja antud noodikataloog oli 521-leheküljeline! Võib julgelt öelda, et Venemaa 19. sajandi viimase veerandi võimsa muusikakultuuri tõusu (ka rahvusvaheliselt) üheks tugevaks lüliks oli Jürgenson ja tema noodikirjastus.

Nii ei ole see hiigeltöö ja selle uurimine oluline ainult Venemaa, vaid ka Eesti kul-

Peeter
Jürgenson
175
Muusikakirjastus
"P. Jürgenson"
150

Aatemees Peeter Jürgenson.
FOTO ETMMI KOGUST

tuuriloo seisukohalt, sest Jürgenson on olnud läbi aegade üks kõige mastaapsema haardega eestlasest muusikategelasi. Silmapaistev on seegi, et nii suure missioonitundega töö on olnud vääriliselt hindamata praktiliselt 1986. aastani.

Esimene osa Jürgensoni kirjavahetusest Pjotr Tšaikovskiga anti küll välja 1938. aastal ja kirjavahetus helilooja Mili Balakireviga 1958. aastal, kuid need väljaanded olid varustatud väga tendentslike eessõnadega. Erilise leviku ja "kuulsuse" osaliseks said ideoloogiliselt üliagara muusikateadlase Boris Assafjevi väljendid, kes nimetas Jürgensoni "kapitalistlikuks haiks" või "kaalutlevaks tegelinskiks". Meest, kes andis välja praktiliselt kogu Tšaikovski heliloomingu, kellele Tšaikovski pühendas oma suurepärase romansi "Pisar veereb", kes oli Tšaikovskiga südamlikes sõprussuhetes ja kelle portree paigutas helilooja vend Modest Klinis avatud muuseumi ekspositsioonis Tšaikovski kõige lähedasemate sõprade ritta, nimetas Assafjev "ekspluateerijaks", kes pumpas Tšaikovskist välja elumahlad.

Esimene akadeemiline väljaanne Jürgensonist, Peterburi akadeemik Sergei Belovi "Muzõkalnoje izdatelstvo P. I. Jürgensona", ilmus alles 2001. aastal. Belov rõhutab oma raamatus: "Ajalooline õigus seoses Jürgensoni ja tema kirjatusega peab saama taastatud." Belov leiab, et ülekohus on olnud lausa karjuv, sest lisaks laiaulatusliku muusika propageerimise tegeles Jürgenson ulatuslikult ka metseenlusega. Belov nimetab raamatu sissejuhatuses eestlase Ilmar Ojalo nime, tunnustades tema panust Jürgensoni tegevuse uurimisel, ja mainib Ojalo artiklit Jürgensoni 150. sünniaastapäevaks ajakirja Teater.Muusika. Kino 1986. aasta üheksandas numbris.

Jürgensoni nooditrukkide ampluaa oli väga lai. Lisaks vene helilooja teostele andis ta välja ka lääne klassikuid, näiteks Mendelssohni, Schumanni, Chopini klaveriteoste täiskomplektid, Beethoveni kõik klaverisonaadid, 28 ooperite ja ballettide täispartituuri, 2200 vaimuliku sisuga suurteost, populaarseid teoseid Bachilt, Händelilt, Haydnilt, Mozartilt, Schubertilt, Lisztilt ja ka sadadelt tol ajal moes olnud heliloojailt, kes nüüdseks on küll juba unustusse vajunud.

Jürgensoni erudeeritust näitab ka see, et ta tajus kohe Tšaikovski ande erakordsust ja võttis enda kanda praktiliselt kõigi

tema teoste esmakirjastamise. Esimene Tšaikovski noot Jürgensoni kirjastuses ilmus 1868. aastal. Autorihonorari maksis Jürgenson Tšaikovskile täies mahus, kandes mõnikord täiesti teadlikult ka kahjusid.

1870. aastail kuulus Jürgensonile seitseteist muusikafirmat Peterburis, Moskvas, Odessas ja Riias. 1873. aastal laienes tootmine tervele nn Jürgensoni kvartalile Kolpatšnõi põiktänavas Moskva kesklinna lähedases linnajaos.

Hiidlaste järeltulija – Venemaa muusikaelu edendaja

Peeter Jürgenson sündis 17. juulil 1836 Tallinnas. Isa Hans ja ema Aet pärinesid Hiiumaalt, Emmastest, nende perekonnanimi oli Kirs. Nimemuutus tulenes Hiiumaa mõisniku de la Gardie nõudest muuta eestipärane nimi saksapäraseks. Oma algupärase nime – Kirs Peeter Jürgenson ei unustanud, seda kasutas ta pseudonüümina muusikaalaste artiklite kirjutamisel.

Pärast isa surma, 14. eluaastast kuni aastani 1859 möödus Jürgensoni elu Peterburis, kus ta leidis tööd mitmetes noodikirjastustes. 1861 asutas ta Moskvas oma noodikirjastuse ja siit sai alguse tema tähelend.

Jürgenson ise polnud otseselt muusikat õppinud, aga ta oli innustunud muusikaarmastaja, kes teadis ja tunnetas muusika võimet mõjutada inimest moraalselt ja esteetiliselt. Jürgenson tabas ära kõige olulisema: 19. sajandi teisel poolel, kui tekkisid kesksed muusikainstitutsioonid (konservatooriumid, muusikaseltsid) ja kui klaver oli omandanud suure populaarsuse, vajati üha rohkem nii vana kui uut muusikat. Kui teos saab tuntuks, siis vajatakse seda kõikvõimalikes variantides. Nii ilmusid näiteks Mendelssohni "Sõnadeta laulud" küll kogumikuna, küll üksiklaul. Populaarne ooper andis võimalust paljudeks nootideks – kõigepealt koondpartituur, siis klaviir, siis üksikute osade noodid, seaded neljale käele või kahele klaverile, viiulile või puhkpillile klaveri saatel või siis hoopis popurriiks seatuna.

Omakasupüüdmatu tegevusega saavutas Jürgenson paljude Venemaa mõjukate muusikaringkondade usalduse. Jürgenson võttis väga agaralt osa Muusikaühingu Moskva osakonna tegevusest, olles aastakümneid üks selle direktoreid. Üks omakasupüüdlilik soov Jürgensonil siiski oli, mis teda väga innustas – olla pioneer! Jürgensoni

Trükitehnika alal oli Jürgenson väga uuendusmeelne. Näiteks mindi tema trükikojas 1902. aastal üle elektrienergiale, uute trükimasinate paigutamiseks ehitati vana trükikoja juurde uus kolmekorruseline korpus. Ka tüpograafias ja litograafias olid Jürgensoni uuendused ja täiendused silmapaistvad. Temast sai trükitehnika tippspetsialist, kes koostas ise oma kirjastusele kaadrit. Jürgenson oli maailmas üks esimesi, kes viis nooditrukkimise üle masinalaoga rotatsioonimasinale. Tehniline uuendamine tõi paratamatult kaasa väikeste kirjastuste alaneelamisi, kel polnud ettevõtlikust tootmise moderniseerimiseks.

soni missioonitunnet iseloomustab kujult Moskva konservatooriumi hilisema direktori, helilooja Sergei Tanejevi kiri Tšaikovskile, milles ta mainib, et kui Jürgenson lakkaks Muusikaühingule ja konservatooriumile iga-aastast toetust andmast, peaksid mõlemad asutused oma ukсед sulgema.

Rahvale kuuluv suurettevõte

Tänapäeva turumajanduse oludes võib Jürgensoni-taoline idealistist ärimees tunduda ebanormaalne. Ta kuulutas juba 1880. aastail oma kirjastuse rahva omandiks, praktiliselt ise seda "natsionaliseerides". Teenitud varanduse omanikuks ei pidanud ta ei ennast ega ka perekonnaliikmeid. Jürgensoni pojapoja, bioloogiadoktor Pjotr Jürgensoni andmeil käis vanaisa võrdsete teiste töölistega kassas palga järel. Et see polnud poos ega originaalitsemine, kinnitab Jürgensoni testamendis märga, et tema pojad Boriss ja Grigori ja tütar Aleksandra "ei tohi saada kapitalistideks". Nii ka läks. Kui võimule tulnud bolševikud 1918. aastal kirjastuse natsionaliseerisid ja riiklikuks muusikakirjastuseks muutsid, jäeti Jürgensoni pojad kirjastusse tööle. Vastasel korral, kapitalistide staatuses, oleks neid oodanud sunnitöö või nad oleksid pidanud Venemaalt põgenema. Hiljem, 1930. aastal moodustati kirjastus Muzgiz ja 1964. aastal kirjastus Muzõka, mis tegutseb Jürgensoni-aegsetes ruumides tänini.

Peeter Jürgenson suri 2. jaanuaril 1904 Moskvast.

Meie Meder

MARJU RIISIKAMP
klavessinist

Argenia kosimise stseen II vaate-
sest. Laval on (vasakult) print-
sess Sophimene (Evelin Ester),
printsess Argenia (Kristel Kurik),
teener Heluantes (Grigori-Kazimir
Seliverstov), kuningas Cleander (Ott
Indermitte) ja krahv Arsetes (Endrik
Üksvärav).
FOTO INNA FLEIŠER

Johann Valentin Mederi ooper “Kindlameelne Argenia” 3. ja 4. juunil Tallinna Linnateatri Taevalaval. Lavastaja: Thomas Wiedenhofer. Dirigent: Toomas Siitan. Lavakujundus ja kostüümid: Maarja Naan ja Inna Fleišer. EMTA lauluosakonna üliõpilased ja Tallinna Barokkorkester.

Kõnealune sündmus kuulub Euroopa kultuuripealinna “Tallinn 2011” programmi ning mis võiks-ki siia paremini sobida kui ooper, mis on loodud Revalis. Aastal 1680 kirjutatud teose autor on saksa helilooja Johann Valentin Meder, kes aastatel 1674–1687 tegutses Revali kuningliku gümnaasiumi kantoriga (praegune Gustav Adolfi Gümnaasium). Teose esmaesitajadki olid ilmselt selle kooli kasvandikud. Mederi eluteest on teada niipalju, et ta alustas teoloogiaõpingutega, kuid pühendus hiljem siiski muusikale. Nooruses oli ta tiiskandilaulja Gotha õukonna kapellis, seejärel kantori, organisti või kapellmeistri ametis rikastes hansalinnades, nagu Lübeck, Danzig, Königsberg ja Riia. Viimases te-

gutses ta toomkiriku organistina alates 1701. aastast kuni oma surmani 1719. aastal. Teadaolevalt kohtunud ta Lübeckis ka Buxtehudega.

Ooperit “Kindlameelne Argenia” (“Die Beständige Argenia”) nimetatakse mõnel pool laulumänguks (näiteks Riemanni muusikaleksikonis). Siin on palju salmilaulu, lavateose muusikaline struktuur on üsna lihtsakoeline, kuid ometi on selles midagi nooblit, tasakaalustatut. Kõrvuti laulumänguliste teostega on Meder komponerinud sisult tõsisemaidki helindeid, nagu on tema suurepärase soolokantaadid, mida Eesti kontserdipublik viimasel paaril kümnendil on saanud korduvalt kuulata, näiteks “Unser keiner lebt ihm selber” ja “Ach Herr, strafe mich nicht in deinem Zorn”. Möödunud aasta Haapsalu vanamuusika festivalil kanti ette Mederi Matteuse passioon.

Ooper “Kindlameelne Argenia” on loodud Rootsi kuningapaarile, täpsemalt Rootsi kuninga Karl XI ja Taani printsessi Ulrika Eleonora kihlumise puhuks. Ehkki ooperis on muusikaliselt kajastatud ka sõjakoleidusi, koguni 1676. aasta verist Lundi

lahingut, on süžee põhiliselt meelelahutuslik. Siin kulgeb paralleelselt aadlisoost ja lihtrahva hulgast pärit armastajate faabula. Tänu Toomas Siitani kindlameelsusele ja energilisele eestvedamisele on see ooper Eestis varemgi kõlanud; lavastuse vormis küll sel aastal esmakordselt. Ooperietendus sobis Linnateatri saali hästi – kõlaproportsioonid olid igati parajaks timmitud, seda nii saateansambli suuruse kui ka osatäitjate valiku osas. Kujundaja oli ka väikese lava eelised oskuslikult toimima pannud, nõnda et ükski detail ei läinud kaduma. Kogu seda muusikalis-kunstilist sündmust iseloomustas südamlilik huumor, mingi eriline muhedus ja sarm.

Minu muljed ooperist põhinevad 3. juuni etenduselt, seetõttu jääb kahjuks 4. juuni osatäitjate kuuldavasti sama suurepärase esitus kajastamata. Nähtud etendusel rõõmustasid mitmedki hääd lauljad rollidega, kus ei puudunud ka paras annus näitlejameisterlikkust. Nimiosatäitja Elizabeth Paavel pakkus igati filigraanse esituse, samuti Endrik Üksvärav krahv Arsetese osas, Ott Indermitte kuningas Cleanderina, Olari

Viikholm kuningas Lisanderina, Grigori-Kazimir Selivestrov Heluante-sena ning Julia Savitskaja rahujumalan-na Irene osas. Iga karakter oli lõpuni välja peetud, ainesele oli lähenetud tõesti süvenemisega. Esines küll mõningast tekstiga vassimist, aga ooperiõhtu üldise hoo taustal jäid need kuulajale-vaatajale märkamatuks. Meelde jäävad olid ka lauljate ansamblid, kus ükski osaline ei vaadanud tühja pilguga enese ette, kõik elasid kaasa neile, kes parajasti olulist sõnumit edastasid.

Wiederhoferile sügav kummardus, sest lavateose tempo oli hoogne, üleminekud ühelt vaatuselt teisele põnevad ning napi lavakujunduse ja leidliku kostüümide valikuga saavutati maksimaalne mõju. Lavastaja oli osanud peategelaste rohked salmilaululised aariad meisterlikult tegevustikuga siduda, hoides üksluisusest.

Eraldi kiitust pälviv kindlasti ooperi instrumentaalkoosseis: viiulil Meelis Orgse ja Alise Juška, tsellol Egmont Välja, *viola da gamba*’l Peeter Klaas ja Arvo Haasma, fagotil Kaido Suss, klavessiinil Reinut Tepp, teorbil Eero Palviainen. Lisajõud Lätist ja Soomest mõjusid ansambli üldkõlale optimaalselt, võlus muusikute ja dirigendi paindlik koostöö ning stiilitaju. Ulatuslik *battaglia*, st lahingusteeni instrumentaalne kujutamine, ning samuti sõjapurustusi meenutav *lamento* kõlasid sugestiivselt.

Mederi elulugu silmas pidades võiks teda täie õigusega eestlaste ja eesti baroki traditsiooniga siduda. Kuid ka lätlastel on õigus teda oma heliloojaks nimetada. Ajalooliselt meenutab see “juhtum” Händelit, kelle üle sakslased ja inglased (ei tea kas tänini?) vaidlevad, mis maa siis ikka on selle geeniusel kodumaa. Samas, Lätil on ju ka teine “oma” helilooja – Johann Gottfried Mithel, kes elas ja tegutses seal kuni oma surmani 1788. aastal. Mitheli muusika on galantses stiilis, nii nagu ka Stockholmis tegutsenud Johan Helmich Romani oma, kes olevat muide soome päritolu. Seega ilmneb, et ka meie põhjamaade regioonis elas barokkmuusika läbi õitsenguperioodi, vaatamata oma kaugusele metropolidest.

Õnnetu monstrumkoer imetlevate arstide ees.

Segadus “Kahe peaga”

MAARJA KINDEL
muusikateadlane

Timo Steineri ooper “Kaks pead”. Esietendus Nargenfestivalil 10. juunil Noblessneri valukojas. Libreto: Maarja Kangro. Dirigent: Tõnu Kaljuste. Lavastaja: Mart Koldits (Von Krahl). Kunstnik: Pille Jänes. Koreograaf: Renate Valme. Kontsertmeister: Zoja Hertz. Osades: Juuli Lill (metsosopran, RO Estonia), Oliver Kuusik (tenor, RO Estonia), René Soom (bariton, RO Estonia), Olari Viikholm (bass, RAM), tantsijad Maarja Roolaht ja Ahti Sepisvart. Nargenfestivali koor ja Eesti Riiklik Sümfooniaorkester.

Timo Steineri ooper “Kaks pead” etendus Noblessneri valukojas, mis on eeskätt tänu Nargenfestivali tegevusele kujunenud üheks omapärasemaks ja olulisemaks kultuuritemplik Tallinnas. Eriline oli ka ooper, mida seal esitati. “Kaks pead” tekitas vastakaid tundeid ja palju küsimusi, nii et koju kõndides ja kogu ülejäänud õhtu tegelesin tõsiselt ning ennastunustavalt muljete refleksiooniga. Ooperi järelmõju nautimise asemel painasid mind küsimused: mis see oli? Kas see puudutas mind? Oli see hea? Ei mäleta, et oleksin ühegi teose väärtuse üle varem nii pikalt juurelnud.

Evi Arujärv on täheldanud, et viimase kümne-viieteistkümne aasta jooksul loodud eesti ooperid jagunevad üldjoontes kaheks: farsi ja groteski puudutusega “lihaliik”

(Kangro “Süda”, Eespere “Gurmaanid”) ning hingemaailma süüviv, võrdkujudega looritatud “eeterlik” (Tulve “It Is Getting So Dark”, Kõrvitsa “Tuleaed” ja “Mu luigid, mu mõtted”). Mulle tundub, et esimene on olemuselt sageli irriteeriv ning ärgitab vaatajat intellektuaalselt, teine seevastu kõneleb vahetult, tunnete keeles. “Kaks pead” on libreto poolest justkui “lihaliik”, ent lavastus ja muusika kõnelesid puhuti teises keeles. Kahe lähenemise vahel kahjuks harmooniat ei tekkinud ja siit ka minu küsimused/kahtlused.

Ligikaudu tunni jooksul võisid vaatajad näha lugu meditsiiniteaduse arengu ühest olulisest episoodist, kahest koerast ja nende ebaõiglasest saatusest. Lugu lähtub tõestisündinud eksperimendist, mille käigus vene teadlane Vladimir Demihhov siirdas kirurgia võimaluste uurimiseks suurele koerale kutsika pea koos esikäppadega. Libretoist Maarja Kangro on loonud neli erinevat, liialdatult üheplaanilise karakteriga tegelast. Doktor (Juuli Lill) on ratsionaalne hoolimatu inimene, kelle ainus eesmärk on saavutada edu ja tunnustust: “Ja et ma ei peaks pärast nurisema, te tooge koerad, kel on tugev tervis.” Juuli Lill lõi laval karmi, eesmärgile pühendunud tõsise tegelase, mida toetas ka täielik vokaalne üleolek oma paritiist. Doktoril ei ole koertega mingisugust emotsionaalset sidet; vähimatki kaastunnet ilmutamata valdab teda vaid häbi, kui ka-

hepealine koer lagunema hakkab (vaataja mõtleb: milline julm inimeseloom!). Pisut mitmekihilisem oli Assistendi kuju (René Soom), kes küll ilmutab loomakeste suhtes aeg-ajalt inimlikke emotsioone, ent osutub lõpuks siiski fanaatiliseks teadlaseks.

Nii muusikaliselt kui ka iseloomult moodustavad vastandite paari vana koer Sultan ja tema noorem saatusekaaslane Šarik. Sultan (Oliver Kuusik) on truualamlik olend, sõbralik ja rahulolev igasuguse kohtlemisega (“Tahaks, et kõik läheks, nagu seni”). Šarik (Olari Viikholm) esindab aga omamoodi loomaõiguslast, kes tahab teha revolutsiooni (“Kukatada tuleks need türannid! Me ei ole nende mängukannid.”). Koerte unistused ja püüdlused lõikab sõna otseses mõttes kirurginoaga läbi Doktor: toimub operatsioon, mille järel on teotahetest pulbitsev Šarik aheldatud Sultani võimetu keha külge. Õige pea annab vana koera keha alla. Sellele järgneb epiloog, kus halvad, Doktor ja Assistent, saavad teenitud karistuse – nad muutuvad koerteks.

Tegelaste pisut naeruväärivastav lihtsustamine ja isikuomadustega liialdamine kutsusid esile võõristust. Küsimusi tekitas näiteks Doktori tegelaskuju põhjendamatu lihtsakoelisuus ja ooperi lõpplahendus, kus arste

näidati kui kampa kurjategijaid. Demihhovi tegu oli õõvastav ja kalk. Ometi on elu tõestanud, et sellised operatsioonid olid hädavajalikud; nende abil tehti suur hüpe inimorganite siirdamisel, mille tulemusel päästetakse tänapäeval tuhandeid inimesi.

Sellel protsessil on nii negatiivne kui ka positiivne külg ja need on kausaalses seoses, seetõttu on hinnangu andmine siin palju keerulisem, kui ooper meile näitab.

Šariku ja Sultani ebaõiglane saatus tekitab publikus automaatselt tugevaid emotsioone, mis ootavad hoidmist, kasvatamist ning kulminatsioonini viimist. Emotsioonide vallandajaks on muusika (näiteks Sultanit iseloomustavad kurblikud motiivid, mis kõlasid Oliver Kuusiku lüürilises esituses hingematvalt kaunilt), dokumentaalkaadrid kahepealisest koerast ning koerograafia (Renate Valme), mis kujutab koerte erinevat temperamenti. Tantsijate Maarja Roolae ja Ahti Sepisvardi liikumine oli sisendusjõuline ja haarav. Peagi tärkab vaatajas igatsus katarsise järele, mis jääb aga saavutamata. Selleks on liiga vähe aega – kõik möödub väga kiiresti ning süvenemiseks mahti ei jää. Emotsionaalset suhet sündmustikuga nõrgendasid kitsiliik ja vahel eklektiliselt mõjunud video-

kaadrid loomadest-lindudest, kiiртеedest, looduskatastroofidest, põlevast prügimäest, tuumapommi plahvatuses ja marssivatest sõjaväelastest. Seda kirjut jada “kroonisid” kaadrid James Cameroni filmist “Titanic”. Selline visuaalne dekoratsioon oleks sobinud muusikalisele pamfletile.

“Kahe pea” muusika kubises küll viidetest erinevatele stiilidele ning autoritele (barokk ja rock, Bizet, Mahler, Pärt), ent Steineri helikeel polnud ei groteskne ega terav. Timo Steineri muusika on lahe, vaimukas ja meelde jääv. Tema helikeelele iseloomuliku objektiivsuse kõrval on ruumi ka emotsionaalsusele. Ta on leidnud igale karakterile sobiva muusikalise ekvivalendi või juhtmotiivi, järgides nõnda klassikalist lähenemist ooperi muusikalise struktuuri loomisel. Lauljate vokaalselt kõrget taset arvestades oleks võinud neile kirjutada isegi ulatuslikumad partiid. Taas tundsin, et muusikaliselt/ajaliselt oleks ooper võinud mahukam olla.

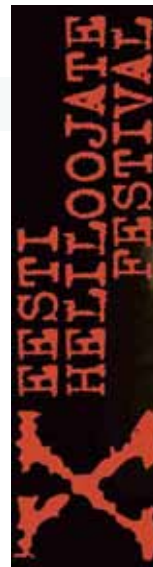
Mõne kunstiteose puhul on nii, et sellega kaasnevad emotsioone ja hinnanguid polegi võimalik lõpuni analüüsida ning endale selgitada. Vahest see ongi kunsti tunnus...?

Edule orienteeritud hoolimatu Doktor (Juuli Lill) ning fanaatiline Assistent (René Soom) kavandavad revolutsioonilist operatsiooni.

FOTOD
STANISLAV MOSHKOV

Juunikuine Eesti heliloojate loomelabor Tartus

*X Eesti heliloojate festival
2.–5. juunini Tartus.*

Festivali heliloojad: Liis Viira, Kristjan Kõrver, Timo Steiner, Páll Ragnar Pálsson, Mart Siimer, Märt-Matis Lill, Tõnu Kõrvits, Toivo Tulev, Mirjam Tally, Tatjana Kozlova, Iannis Xenakis, Monika Mattiesen, Galina Grigorjeva, Lepo Sumera, Robert Jürjendal, Arne Nordheim, Toshio Hosokawa, Malle Maltis, Arvo Pärt, Sander Sokk, Philippe Manoury, Mati Kuulberg, Raimo Kangro, Helena Tulve ja Jüri Reinvere.

Festivali interpreetid: Tallinn Sinfonietta ja dirigent Lauri Sirp, PaukenEst, Küberstuudio, UMA ja Metsamart, Tartu Uue Muusika Ansambel, Jaak Lutsoja ja S.A.P, Olga Voronova, Leho Karin ja Diana Liiv, H.Elleri nim Tartu Muusikakooli nüüdiskammermuusika ansambliid.

E rinevate nimetuste all eksisteerinud Eesti heliloojate festival tähistas tänavu kümnendat tegevusaastat. Selle aja jooksul on varemtest kerkinud Tartu Jaani kirikus tekkinud uus akustiline keskkond. Aastate jooksul on festival olnud heliloojate jaoks suurepärase labor, kus oma ideid katsetada ja tuua ettekandele ka mahukamaid kontseptsioone, nagu Märt-Matis Lille kammerooper “Kurb rõõm” või Jüri Reinvere Luft-Wasser-Erde-Feuer-Luft. Siin on esiettekandele toodud väga palju eesti heliloojate loomingut. Festivali kunstilist nägemust on suurema osa ajast juhtinud **Monika Mattiesen**. Lisaks uute teoste avastamisele on sellel festivalil olnud väga olulisel kohal heliloojate loengud oma loomingust. Meeldejäädvalt on kõnelnud Helena Tulve, Märt-Matis Lill, Jüri Reinvere ja Mirjam Tally.

Tänavuse festivali orkestrikontserdil esiettekandele tulnud **Mirjam Tally** teose pealkiri “Perpetuum mobile” viitab abstraktsele igiliikumise ideele. Keelpilliorkestri faktuuri rütmikäsitluses oli löökpillidele omaseid elemente, partiid kruvisid aktiivsete nurgeliste rütmimustritega liikumisenergia hõõrdumispinget. Löökpillide tempokas partii viitas kulgemisele ega mõjunud ärritavalt, pigem meenutas Xenakise rütmivormeid või aasia traditsioonilist muusikat. Keelpille ja löökpille sidus sünteetiliselt võnkuv süntesaatori tämbripalet, mis mõnes mõttes meenutas pehmelt põrkuvat keelpilli *pizzicato*’t. Erilise mõnuga oli Tally kirja pannud eheda klassikalise sümfoonia finaalist tuttava timpani juubeldamise edasiarenduse. Tundub, et Tally mänglev orkestripartii on sündinud ideaalilähedastes loometingimustes, millele ühelt poolt aitab kaasa meeldiv looduslik kesk-

kond kodusaarel Gotlandil ning teisalt võimalused, mis avanesid seoses resideerimisega Rootsile Raadio kultuuriprogrammi P2 juures.

Festivali kunstiline juht **Monika Mattiesen** soleeris **Märt-Matis Lille** tegelikult juba 2010. aastal valminud orkestriteoses “Flowering branch on a withered tree”, mille avataktid toovad silme ette maalilise pildi uduloori mähkunud roheka varjundiga mägedest. Lill viitas inspiratsiooniallikana no-teatri näidendile ning konkreetsemalt katkendile, kus kaunitar Ono no Komachi vananemist kommenteerib näidendi koor lausega “Kui kurb see on, öitsev oks kuivanud puul”. Hõredas õhus kõikuvat rabedat puuks iseloomustas ilmekalt bassflöödi staatiline partii, mis vaid hetkiti püüdis enast rebida mõne lühikese fraasi abil flöödikontsertide traditsioonilisse virtuooslike passaažide maailma. Flöödikontserdikitsituleeritud teose kõlapannoo viitas pigem madalmaade polüfooniale, milles flööt võrdselt orkestripartiiiga kodus ühtlast helikangast. Teoses domineeriv sekundiline kõikumine viitas kohati ka mõõnaegsete merelainete randa loksumisele, kus õõvastav sinakasroheline sügavus on aimatavas läheduses.

Tallinn Sinfonietta kontserdil esinesid interpreedina kaks heliloojat, **Mirjam Tally** süntesaatoril ja **Mart Siimer** orelil. Esiettekandel kõlas Siimeri positiivsust õhkav teos “Hommikulaul”, mis viitas eesti rahvakoraalile. Teose orelipartiis võis kohati kuulda ka messiaenlikke linnulauluintonatsioone. Tallinn Sinfonietta kava raamistasid **Tõnu Kõrvitsa** “Labürindid” ning **Erkki-Sven Tüüri** “Illusion”.

4. juunil oli Tartu Jaani kirik ansambli **PaukenEst** päralt. Esitusele tuli löökpilli-

repertuaari klassiku **Iannis Xenakise** "Okho" ning **Helena Tulve** "Ma kuulsin sind laulmas" kolmele löökpillimängijale. Kavas kõlasid ka kahe varasema teose uued versioonid, **Märt-Matis Lille** edasiarendatud "Öömaastikud II" ning **Tatjana Kozlova** "Purskkaev 2" häälele ja löökpillidele, aluseks Ilmar Laabani tekst. Kozlova teoses soleeris laulupeoaasta keskpunktis olev koorijuht Veronika Portsmuth, kes sel aastal ka esikplaadi välja andis.

Mirje Mändla
Klassikaraadio

Tekkiv akustiline keskkond Jaani kirikus.
FOTO JUHANI JAEGER

Pianist Kadri-Ann Sumera eestvedamisel alguse saanud ja nüüdseks juba kolm aastat tegutsenud Tartu Uue Muusika Ansambel mängis nüüdismuusikat 2. juunil Tartu Jaani kirikus. Ansambel oli seekord esindatud kolme liikmega: Kadri-Ann Sumera (klaver), Külli Kudu (akordion) ja Ursula Chillaud (baritonsaksofon), kavas Lepo Sumera "Senza metrum" saksofonile ja klaverile, Toshi Ishianagi "Before darkness appears" klaverile ja akordionile, Jüri Reinvere klaveripala "Urvaste õhtu" ning kolm esiettekannet Liis Viiralt, Kristjan Kõrverilt ja Páll Ragnar Pálssonilt.

Islandi-eesti helilooja **Páll Ragnar Pálssoni** teos "Paabeli tornil balansseerides" baritonsaksofonile ja klaverile kulges rahulikult tempos ja mõtlikus meeleolus. Muusikas kõitsid tähelepanu mõtestatud dialoogid klaveri ja saksofoni vahel ja laienetena kulgevad erinevate pingetasandite järgnevused. Tihti saab uut teost kuulates osa helilooja muusikaliste ideede kõrval ka laiemalt tema tõekspidamistest ja maailmavaatest. Ka selle teose loomisajendiks oli saanud üks helilooja filosoofilisi mõtisklusi.

Páll Ragnar Pálsson: "Minu meelest on elu Paabeli torne täis; nad on mõeldud meid kas segadusse ajama või juhatama, sõltuvalt sellest, kui teraselt me asju tajume. Meile on omane areneda, nii isiksusena kui laiemas kontekstis – inimkonnana. Selle käigus võime me kalduda – ja korduvalt ka kaldume – enesekesksusse ja kaotame silmist üldise pildi, saame liiga teadlikuks iseendast ja oma võimetest. Tasakaal vaimse mina ja intellektuaalse mina vahel läheb kaotsi. Need ongi need Paabeli tornid, mida ma silmas pean."

Liis Viira "Eskimopööre" baritonsaksofonile, akordionile ja klaverile on mänguline, programmiline teos, milles helilooja on peitnud seikluse süstamanöövrite sooritamisest, Gröönimaa-unistusest ja eskimoshamaanist. Vormiliselt on teos üles ehitatud episoodide seeriana, mille vahelduvad karakterid võivad esile kutsuda hulga visuaalseid assotsiatsioone. Selles pildiseerias leidub nii lihtsaid kui ka keerukamaid muusikalisi struktuure: tantsurütme ja meloodiaid, rahvaviiside kajasid ning kõlavärvimuusikat. Pillide mitmekesiste mänguvõimaluste kaasabil joonistuvad välja naljakad

ja lapselikud, aga ka ohtlikud ja ähvardavad motiivid, samuti mõtlikud ja poeetilised meeleolud. Oma äsja valminud muusikale saateks ütleb Liis Viira: "Minu huviorbiidis on hetkel animafilmid."

Kristjan Kõrveri akordioniteos "...notae...7" kuulub samapealkirjaliste soololugude ringi ning on tegelikult valminud juba 2008, aga esiettekannet sai teoks alles nüüd. Selles teoses on kindel koht sümmeetria ja ebasümmeetria kõrvutamisel, seda nii rütmistruktuurides kui ka arvsuhteil põhinevas vormikorrastatuses. Muusikas on vastamisi rangus ja huumor, karged emotsioonid, täpsus ja teravus. Akordide ja tämbrite rägastikest joonistuvad välja meloodiad, enamasti pehmed ja õrnad, sekka ka mõni vallatum motiiv, aga ainult korraks, nagu ei sobiks ta teistega ja tahaks loost välja joosta... Nõudlik soolopartii on akordionistile selgelt suur väljakutse, aga Külli Kudu oli selle väljakutse vastu võtnud ning teose nüüd Tartu Jaani kirikus hoole ja tähelepanuga nauditavalt publikuni toonud.

Malle Maltis
helilooja

Viljandi festivalid vaatavad vanale mitut moodi

MARGUS HAAV
kultuuriajakirjanik

Trilok Gurtu – vaatamänguline, inspireeriv ja igas mõttes avardav.

Nii tänavu juba kahekümne kuuendat korda peetud **Viljandi vanamuusika festival** kui ka üheksateistkümnenda verstopostini jõudnud **Viljandi pärimusmuusika festival** vaatavad muusikaliste substantside peale läbi erinevate prismade, kuid samas ajatu pilguga.

Üks nendest on kujunenud tõeliseks massipeoks, kus pole õnnelkombel kaduma läinud asja sügavam mõte ja mõtestatus. Teine on küll väiksema publikuarvuga, kuid ajaloolises mõttes kaugema ja sügavama haardega.

Trubaduudid ja minnesingerid

Viljandi vanamuusika festivali kuuel päeval sai Viljandi tuntud ja tundmatutes kontserdipaikades kuulata kaheksat erilmelist kontserti. Avakontsert oli sümboolne muusikapeo kontseptsiooni ning ideoloogia haaraja, kuid teisest küljest kindla peale minek. Tegemist oli muidugi ka riskiga, sest tuntud ja tunnustatud artistid polnud tegelikult päris omas tuules. Kui festivali korraldusjuht, Viljandi kontserdielu üks tugisambaid Aivar Trallmann tõi mõned aastad tagasi samasse kohta esine-

ma Robert Frippi, pidid pealinnast saabunud kulunud nahktagides progemehed õnnetule korraldajale peaaegu peksa andma, kuna Frippi kitarrist välja voogavad heliunelmad ei meenutanud isegi juhulikult nende kunagist iidolit King Crimsonit. Hortus Musicuse ja Tõnis Mäe verivärske, esmaesitlusele tulnud kava "Ajatud trubaduudid" tõmbas Viljandi Jaani kiriku nii täis, et korraldajad tassisid kiiruga kohale lisatoole.

Nii Hortus kui ka Mägi olid silmanähtavalt kindlad selles, et nende koostöö annab loomingule absoluutselt teise mõõtme. Hortus laulis Mäge ja Mägi Hortust. Kohati oligi õige keeruline öelda, kust konkreetselt läks piir erinevate ajastute vahel. Andres Mustonen oli oma efektse ülesastumisega kahtlemata ehe rockistaar, estraadipüünel tuntuks saanud Mäest sai aga keskaegne

trubaduur. Jaani kirik on kahtlemata Viljandi üks parima akustikaga kontserdi-paiku ning see aitas rikkalike helivärvide väljajoonistumisele suurepäraselt kaasa. Helivõimendust ajastutruuduse huvides ei kasutatud. Eriti efektselt kõlas vanade germaani minnesingerite ligi tuhat aastat vana repertuaarist pärit tõdemus kõige kaduvusest, samas paradoksaalsel kombel mõnede põhitõdede permanentsusest. Päris kindlasti tasub Mäe ja Hortus Musicuse koostööl edaspidigi kõrva peal hoida, kuna muusika kui olemisviis on püsinud laias laastus muutumatuna sajandeid.

Kompab piire

Festivali peaesineja oli maailma vanamuusikute koorekihti kuuluv plokkflöödivirtuos Conrad Steinmann Šveitsist koos ansambliga Ensemble Diferencias, kes jättis oma unikaalse esinemismaneeri ning meisterliku pillivaldamisega sügava mulje.

Ekstaatilise meditatsiooni sügavust otsis Vene duo Vladimir Shuljakovski (viul, vioola) ja Sergei Gasanov (sitar, *duduk*, *bansuri*). Nende "Euro-Aasia projekt" kompas piire ida ja lääne muusikamaailma vahel. Publiku jaoks oli üks festivali tippchetki Bulgaaria raadiokoori meessolistidest koosnev kasakate koori maskuliinselt võimas, ent samas äärmiselt hingestatud esinemine prožektorivalguses ja küünlakumas. Need mehed laulsid kasakate pärimuslugusid, slaavi meloodiaid ning vene ja bütsantsi traditsionaalseid viise. Kui vaja, värisid seinad, kui vaja, võis kuulda nõela kukkumist.

Vanamuusikal ei paista enam olevat küljes paljude jaoks pelutavat elitaarsuse mekki ning kahtlemata on selles oma osa Viljandi festivalil, mis tänavu pidi küll läbi ajama ilma ühe oma põhilise kaubamärgita, noorte vanamuusikute kuluka, kuid alati vaatamist väärt suurprojektita.

Pulseeriv vibratsioon

Käputäie entusiastide poolt ellu kutsutud Viljandi pärimusmuusika festival on praeguseks paisunud suuremaks kui korraldajad ligi paarikümne aasta eest ka kõige pöörasemates fantaasiates oleksid ette kujutanud. Eesti kultuuriruumi olulisemad pillirühmad metoodiliselt läbi käinud festivali peeti tänavu moto all "Rütm ja pulss". Kindlasti ei saa väita, et rütmipillid oleksid eesti pärimusmuusikas kuidagi vaeslapse osas, kuid nagu folklorist Igor Tõnurist on

Tõnis Mägi trubaduuri rollis.

FOTOD MARGUS HAAV

elutargalt maininud, ei peetud rütmiliste helide tekitamist talurahva seas mitte alati muusikaks. Ehk oli see üks põhjus, miks tänavusel festivalil domineerisid pigem eksootilisemad ansamblid. Tantsumuusika kaasakiskuvust tõestasid *djembè'd*, *cajón'id* ja *darbuka'd*. Pärimuspeo põhiprogrammis esinenud rohkem kui neljakümnest ansamblist osutus kõige menukamaks aga lahkumisetenduse andnud eesti kollektiiv Vägilased, kelle kitsukesse peotelki pressitud mammutkontsert oli kindlasti väärikas punkt staažika pundi tegevusele. Vägilaste sügavates jalajälgedes on oma samme seadmas uued põnevad koosseisud, millest andis tunnistust festivali viimase päeva elurõõmus gala-palagan.

Omad võõrad

Võõrapärastel ja senikuulmatutel pillidel esile manatud rütmide omaksvõtmisega ei tekkinud mingeid probleeme ning eks anna seegi tunnistust muusika universaalsusest. Vaimustava etenduse andnud baski

Oreka TXi instrument on *txalaparta* ehk alusele asetatud erineva jämedusega puust lauad, mida kaks mängijat teine teisel pool pilli puupulkadega löövad. Milliseid kirjeldamatult nutikaid, haaravaid ning liigutavaid helikombinatsioone mehed nende abil tekitasid! Iraanist pärit Ensemble Shanbehzadeh käib filigraanselt ümber araabia, juudi, aafrika, armeenia ja india pärimusmuusikaga. Midagi veel võõramat ning kultuuriliselt kaugemal asuvat on justkui keeruline ette kujutada, ent ometi kujunes ka nende detailitihe ja hüpnootiline muusika publiku vaieldamatuks lemmituks. Kašmiirist pärit karismaatiline Trilok Gurtu on kindlasti üks kõige nimekamaid muusikuid, kes festivalil üles astunud. Vaatemänguline, inspireeriv ja igas mõttes avardav kontsert oli meistri vääriiline.

Mõlemad Viljandi festivalid püüavad omal moel liita sajandite vältel kogunenud väärtusi nüüdisaegse elukorraldusega ning tuleb tunnistada, et mõlemal läks see taas korda.

Corelli Consort, Kuuskemaa ja klaverimuuseum

VIRVE NORMET

muusikaajakirjanik

Need kolm põimised 30. juuli vahelduv-pilvisel suveõhtul looduskaunis Helme mõisas kokku mineviku, oleviku ja tuleviku.

Soliidne kultuuripakett pakkus paarisajale kuulajale ansambli Corelli Consort mahedat barokkmuusikat mõisahäärberi mahajäetud kinosaalis, mis lausa üllatas torede akustikaga, samuti maestro Jüri Kuuskemaa harivat “ajaloo-tundi” Helme ning Helme mõisa ajaloo hiilgusest ja viletsusest ning õhtu kolmanda “naelana” Alo Põldmäe eestvedamisel Helme mõisa rajatavat Eesti Rahvuslikku Klaverimuuseumi. Iga teema kolmest väärrib omaette arendust; seekord jään n-ö impressioonide juurde.

Õilis muusika, veel õilsam tegu

Eesti muusikaelu pühendunud edendajate esiritta kuuluva Mail Sildose kontserdi-agentuuri Corelli Music lipulaev on 1999. aastast mööda Eestimaa mõisaid kulgev kontserdisari. See tegevus on igati lugupidamist vääriv, eriti mõisakontsertide aukartustäratavat järjepidevust silmas pidades. Corelli Musicu toetus sellele ettevõtmisele avaldub mõisaromantikast kantud muusikas. Jüri Kuuskemaa suudab kunsti ära tunda ja esile tõsta ka kõige mahajäetumates lossides, vahel isegi mitme brutaalse värvikihi alt. Helme mõisahoones ei ole alates 2003. aastast enam (ameti)kooli

ja nii seisab see “ürgbalti härrastemaja” tüüpi loss lagastatuna kesk kaunimat Lõuna-Eesti loodust. Maja esimesel korrusel on publiku jaoks korrastatud vaid kohvikuruum, muusikute puhketuba, klassiruum klaverimuuseumi ehitusprojektide väljapanekuks ja kunagine kinosaal. Ent lootus mõisahoonet uuest elust klaverimuuseumina andis õilsa värvingu kogu õhtule.

Kontserdist

Corelli Consort on neljaliikmeline ansambel, kuhu kuuluvad Mail Sildos ja Meelis Orgse barokkviulitel, Tõnu Jõesaar tsellool ja *viola da gamba*’l ning Lembit Orgse klaveril, klavessiinil ja klavikordil. Publik oskas hinnata melismirohket virtuoossust, meeolukat kantileeni ja barokkpillide kõla ainulaadsust. Kava valik oli leidlik: kontserdi esimene pool oli pikem ja “raskem” (Roman, Abel, Purcell, Bach ja Biber), pärast Alo Põldmäe ja Jüri Kuuskemaa seltsis veedetud pikka vaheajaga aga atraktiivsem: Bachi prelüüdid orna-kõlalisel klavikordil, Corelli sonaat tiiskant-*viola da gamba*’l, Telemanni kelmikas “Gulliveri süit” kahele viiulile ja lõpuks Corelli kaunis kirikusonaat op 3 nr 6, mis puudutas niivõrd, et lõpuaplasi saatel tõusis kogu saalitäis püsti. Oma panuse sooja kontakti tekkimisse andsid ka iga loo eel jagatud seletused. Olen harva kohanud nii mõnusaid kuulajaid kui Helmes.

Kas Gordioni sõlm?

Selline mõte tekkis tahtmatult, kuulates

Eestis on käimas ka mõisakoolide korda tegemine, millele andis ühe algimpulsi Laupa mõisakooli omaaegse direktri Piret Rammo ettevõtlikkus. Tänu aktiivsetele koolijuhtidele ning laiapõhjalisele toetajate ringile on praeguseks restaureeritud välimuse saanud mitukümmend mõisakooli. Mõisakoolide igasuvine huvimäng “Unustatud mõisad” toimub aastast 2007. On suur kiusatus sellest pikemalt kirjutada, ent soovitan leida internetist mõisakoolide kodulehe ja saada osa Eesti Mõisakoolide Ühenduse tegevusest ja suutlikkusest.

optimistliku Alo Põldmäe juttu üsna tõsisena tunduvatest raskustest. 2009. aastal anti Helme mõisa peahoone loodavale klaverimuuseumile kohustusega viie aasta jooksul hoone korrastada ja avada aastal 2014 Eesti klaveritele ja pianistide ning klaveriõpetuse ajaloole pühendatud muuseum. Selles lauses on koos ideaalid ning mahukas ja ressursse nõudev töö, ent ei sõnagi rahast, millele toetub kõik materiaalne. Selle sõlme läbiraiumisel on endale Aleksander Suure rolli võtnud Alo Põldmäe, kelle selja taga on, tõsi, ka kuraatorium (Olav Ehala, Eri Klas, Jaan Manitski, Tõnis Mägi ja Kalle Randalu), nõukogu (Toivo Peaske, Urve Lippus jt) ning juhatus (klaverirestauraator Heiki Parts, juristist klaverifänn Eero Viigimäe

Corelli Consort, sellel pildil Rakvere mõisaromantikaga.

FOTO BIRGIT KRAAS

jt). Sisuline töö muuseumiobjektide otsimisel on edenenud tegelikult hästi. Teada ja tallele pandud on seitsekümmend üks Eesti klaverimeistrite pilli. Projekti järgi leiab siin kodu kaheksakümmend kuus klaverit. Eraldi kabinetid saavad suuremad ja tuntumad meistrid, nagu Ernst Hiis või Robert Rathke. Tegevusse on planeeritud ka teadustöö. “Eesti on oma väiksuse juures haruldane klaverimaa ja seda tuleb rahvusvaheliselt teavitada,” ütles Põldmäe. Ta rääkis ka sellest, et 2004. aastal avastas ta Lübeckis suurest, 2001. aastal välja antud klaverientsüklopeediast, et Estonia klaverivabrik tegutseb Moskvast, *in Russland*. See tekitab vägeva vihaimpulsi. Mõte sellest, et Eesti ainulaadset rolli klaveriehituses

tuleb rahvusvaheliselt teadvustada, ei andnud enam asu, sest kui Põhja-Euroopas on klaveriehitus praktiliselt välja surnud, siis Estonia klaverivabrik on maailma esikümnes. Muuseumi rahaline olukord on aga keeruline. EAS suurt ja põhjalikult ette valmistatud projekti ei toetanud. Saja kahekümne seitsmest projektist said toetuse vaid kuus! “Me saame edasi minna ainult sponsorite-metseenide varal,” ütleb Alo Põldmäe. Soovitan, et Põldmäe jäädvustaks Helme praeguse olukorra foto- ja videomaterjalina, et hiljem oleks, mida võrrelda. Suured asjad edenevad raskelt ja vaid fanaatikute ennastunustava töö tulemusena. Sellel kontserdiõhtul oli fanaatikuid kohal mitu.

III

“Eesti mõisad 2011” teeb panuse metseenlusele. Tsiteerin: “Corelli Music pakub avatuse vaimu ja hea kunstimaitselise inimestele võimalust saada metseeniks, kes naudib kauneid kunste ja looduse ilu ning saab vaimselt rikkamaks, toetades endast nõrgemaid ja Eesti kultuuri.” Tosina aastaga on toetatud tosinat kooli, lasteaeda ja lastekodu, tihti on toetus olnud seotud muusikaklassi, saali või pillide ostuga. Vaba sissepääsumaksu ja toetuste eest ostetakse tänavu Vääna mõisakoolile Orffi-pille. Muide, Corelli-rahva kontsert Väänas 31. juulil lõpetas ühtlasi tänavuse sarja, olles koguarvestuses (1999–2011) viiekümne neljas.

Saaremaa Savonlinna

IA REMMEL

Saaremaa ooperipäevad 18.–23. juulini Kuressaares ja Saaremaa erinevates paikades. Mozarti ooper “**Haaremirööv**” Ankara Riikliku Ooperi- ja Balletiteatri esituses; Rahvusooper Estonia lavastus Puccini “**Boheem**”; ooperigala: Helen Lepalaan, Tommi Hakala, Anna-Kristiina Kaappola, Ursula Pfitzner, Ankara Riikliku Ooperi- ja Balletiteatri solistid ja orkester, dirigendid Vello Pähn ja Naci Özgüç; lõppkontsert: José Cura ja Aile Asszonyi, Rahvusooper Estonia orkester ja koor, dirigendid Arvo Volmer ja José Cura Kuressaare lossi ooperimajas.

René Eespere “**Metsluigid**” Kuressaare kultuurikeskuses.

Jaakko Ryhänen, Priit Volmer, Koit Soasepp, Aare Saal, Juuli Lill, Andres Köster, Kädy Plaas, Helen Lokuta, René Soom, Janne Ševtšenko, pianist Marko Martin, kontsertmeistrid Riina Pikani, Tarmo Eespere, Piia Paemurru, Oper-Kvartett, Villu Veski, Tiit Kalluste, Eesti Kaitseväe Orkester Kuressaare lossi kapiitlisaalis, Kuressaare kultuurikeskuses, Kuressaare kuursaal, Loona mõisas ja turismitalus jm Saaremaal.

Saaremaa ooperipäevad on arvatavasti üks Eesti uhkemaid suvefestivalid. Kindlasti ka üks kulukamaid: sel aastal püstitati telk (ehk Kuressaare lossi ooperimaja) 2000 vaatajale, toodi kohale Ankara Ooperi- ja Balletiteater, rääkimata veel kohale saabunud suurstaarist, argentiina päritolu tenorist José Curast. Saavutatu väär is aga kulusid.

Glamuurne ooperifestival nukulinnana puhtas ja lilledega ehitud Kuressaares on leidnud endale sama glamuurse, samas asjatundliku publiku. Ei teagi, kas see on hea või halb, aga enamik publikust pole just kohalikud, vaid välismaalased, suuremas enamuses soomlased. Publiku vaheajal kuulud jutukatketest kostis asjatundlikkust ning kirge: võrreldi tuliselt eri esitajaid, ooperite varem nähtud lavastusi ja muud sellist. Aplausid lauljatele aga olid küll alati ülimalt soojad, kuid vastasid enamasti üsnä täpselt esitaja konkreetsele õnnestumisele.

Ooperipäevade kava oli väga tihe ja päris igale poole ma ei jõudnud. Peale Kuressaare toimusid mitmed head kontserdid üle terve Saaremaa: Juuli Lill ja Andres Köster

esinesid Loona mõisas, Oliver Kuusik Loode turismitalus, Kädy Plaas ja Ooper-Kvartett Muhus ja Pärsamal, Eesti Kaitseväe Orkester Lümandal. Mitmel päeval peeti publiku poolt väga armastatud aurogrammitunde.

Ankara Riiklik Ooperi- ja Balletiteater esitles end sobivalt Mozarti ooperiga “Haaremirööv”. Kohale oli tulnud kahe esituskosseisu, orkestri ja mitme dirigendiga. Suur rõõm oli üle hulga aja taas näha seda, üliilmekat *singspiel*i ning tundsin kahju, et seda Eestis nii ammu enam lavastatud pole. “Haaremirööv” on mänguline, kuid vokaalselt väga nõudlik, nagu Mozarti ooperid ikka, eriti naispeategelase Konstanze roll. Kahjuks nägin etendust teise päeva koosseisuga, kus Konstanze osatäitja oli küll iga ti tubli, kuid natuke jõuetu. Tõenäoliselt oli parem esimese päeva Konstanze, hiljem ooperigalal kuulud Feryal Türkoğlu, kelle esinemine ka galal muljet avaldas.

Selle ühe etenduse ja hilisema ooperigala põhjal tundus, et Ankara ooperis on väga häid hääli, kõik lauljad on saanud iga ti professionaalse koolituse. Vokaalselt ja

HUVITAVAD FAKTE

- Saaremaa ooperipäevade ooperitelk ehk Kuressaare lossi ooperimaja mahutas tänavu 2000 kuulajat
- Saaremaa ooperipäevi külastas tänavu 11 250 inimest
- Majutus Kuressaares on suvel kallim kui Rooma kesklinnas
- Peakorraldaja Marika Pärgi sõnul vajasis korraldajad hädasti türgi keele tõlki, kuna Ankara ooperiteatri 160 liikmest rääkis inglise keelt vaid kümnekond

ansambliiselt oli aga etendus kuidagi ebaühtlane, ei tekkinud päris ühtset tervikut. Vähe aitas siin ka lavakujundus ja kostüümid, mis olid kahjuks igavalt traditsioonilised.

Saaremaa ooperipäevade üks osa on alati olnud ka galakontserdid. Siin sõltub väga palju sellest, kuidas on kava koostatud. Seekordne gala kava oli õnnestunud ning õhtu juhina üles astunud Mart Mikk lõi sundimatu õhkkonna, jagades huvitavaid infokilde, jutustades paar ooperianekdooti ning lisan ka mõned soomekeelsed repliigid. Kõlas hulgaliselt populaarsemaid ooperiaariaid. Üllatust pakkus lauljatar Helen Lepalaan, kellel on võimas pehme metsosopran ja hea häälekasutus. Eriti muljetavaldav oli tema “Mustlaslaul” “Carmenist”. Meeldivad ja professionaalsed olid austria sopran Ursula Pfitzner ja soome omaaegne Cardiffi konkursi võitja Tommi Hakala. Hea mulje jättis ka rohkelt Öökuningannat mänginud Anna-Kristiina Kaappola.

Gala teise poole sisustas Ankara ooper. Algul kõlasid mõned näited türgi klassika-

Ankara Ooperi- ja Balletiteatri etendus Mozarti "Haaremirööv". PRESSIFOTO

lisest muusikast.

Pisut bartókliku mulje jättis neist kaks teost, Ulvi Cemal Erkini "Köçekçe" ning Ahmet Adnan Sayguni aaria tsüklist "10 türkü" ("Kümme rahvalaulu"). Pole ka ime, sest viimane käis koos Béla Bartókiga rahvamuusika uurimisretkel Anatoolias. Kahe teise helilooja Muammer Suni ja Selman Ada muusika põhijoon oli lihtne heakõlalisus. Solistide silmapaistvaimad esitused olid Tosca aaria ning Tosca ja Cavaradossi duett Feryal Türkoğlult ja Aykut Çınarilt ning aaria ooperist "Andrea Chenier" Eralp Kıyıcı esituses.

Armsalt ja värskelt mõjus René Eespere lastemuusikal "Metsluigid", esitajateks Georg Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli sümfooniaorkester, ETV tütarlastekoor, dirigent Mihhail Gerts ning solistid/näitlejad Saara Kadak, Jekaterina Nikolajeva, Arno Tamm ja Ott Kartau. Tahaksin kõigepealt esile tõsta Georg Otsa nimelise Muusikakooli orkestri väga tublit mängu. Dirigent Mihhail Gerts oli teinud väga ilusat tööd. Ka kõik osatäitjad olid igati usutavad oma rollides. Lavastaja Loore Martma oli valgusefektide ning lavaseinale projitseeritud piltidega loonud muinasjutukeskonna, mida väikesed pealtvaatajad hinge kinni pidades jälgisid.

Estoonlaste värske lavastus "Boheem" sobis väga hästi Kuressaare ooperitelgi minimalistlikule lavale. Kui Türgi ooperitrupp oli ansambliiselt kuidagi ebaühtlane, siis Estonia ansambel, Heli Veskus (Mimi), Janne Ševtšenko (Musetta), Mart Madiste (Rodolfo), Rauno Elp (Marcello) jne, oli väga ühtne. Ilmselt oli selle ühtsuse aluseks ka parem lavastus. Ansambel ongi "Boheemis" väga oluline, kuna selles ooperis pole peaasi üksikud esiletõusvad solistid ja aariad, vaid veristlikult usutav, liigutav, eluline lugu.

Kahjuks ei jõudnud ma kuulata kõiki Saaremaa ooperipäevade kammerkontserte, jõudsin vaid viimasele, kus esinesid Helen Lokuta, René Soom, Marko Martin ja Tarmo Eespere. Kava esimene pool oli üles ehitatud Schuberti lauludele, mida võttis kokku pianist Marko Martin, esitades Liszti virtuoosseid parafrase igale viimaks kuulnud laulule. Kava teises pooles valitses sama põhimõte: Helen Lokuta ja René Soom esitasid katkendeid Mozarti ooperist "Don Giovanni" ning kontserdi lõpetas Mozarti-Liszti ülima pianistliku raskuse tulevärk "Réminiscences de Don Juan". Esitused olid

väga meeleolukad ja kõrgetasemelised, saades publikult sooje aplause.

Festivali tipp ja viimane kontsert oli kuulsa külalise José Cura esinemine, kellega koos astus laval üles meie oma Aile Asszonyi. Pean tunnistama, et Cura esimene number, Canio aaria ooperist "Pajatsid" oli kerge pettumus, laulja hääld justkui polnud veel kõrgvormi saavutanud. Meisterlikkust kuulis aga varsti järgnevat

Othello monoloogides. Cura on tõeline kunstnik, kes valitseb oma hääld hinge kriipivatest *pianissimo*-test suurima kõlatugevuseni, võib tajuda tema suurte lavade kogemust ja enesekindlust. Oli rõõm tõdeda, et Aile Asszonyi oli Curale enam kui vääriline partner. Ta oli väga heas vormis, demonstreeris oma suurepärasest muusikaalsust, loomulikkust, hääle ilu ja head kooli. Desdemona aaria ja dueti nüansid ja tundlikkus, Rodolfo ja Mimi dueti kirg ja jõud, Angelica aaria dramatism ja pinge ning kas või lisapalaks esitatud aaria "Traviatast" vaimustasid ja võlusid. Ka Cura oli Asszonyist vaimustuses – ning laulis talle sünnipäevakingina kuulsa aaria ooperist "Turandot".

Saaremaa ooperipäevad on leidnud endale glamuurse, samas asjatundliku publiku.

Järvi Suvefestival Pärnus

MIRJE MÄNDLA
Klassikaraadio

Nii musitseerivad festivali kunstiline nõustaja Paavo Järvi ja viiulilegend Ivry Gitlis.

28. juulist 4. augustini leidis Pärnus aset uus festival, **Järvi Suvefestival**, mis toob kokku valdavalt noorema põlvkonna eesti muusikud, kelle tegevust juhivad kogunud meistrid

Festivali nimi viitab Järvide perekonnale, kunstiline nõustaja on **Paavo Järvi** ning orkestrites mängivad noored, valdavalt alla 30-aastased muusikud. Publik võis kogeda proovide tulemust kontsertidel, kuid muusikutele oli ilmselt sama oluline see, mis toimus n-ö

lava taga: õpitoad keel- ja puhkpillimängijatele ning rahvusvaheline dirigeerimise meistriklass viieteistkümnele osavõtjale. Nende seas oli ka kaks noort eesti dirigenti, **Kaspar Mänd** ja **Martin Sildos**, mõlemad Järvide käe all juba teist suve oma oskusi lihvimas.

Järvid on oma muusikalisi mõtteid suvisel Pärnu publikuga jaganud juba üle kümne aasta, seda küll erineva nimega festivalidel. Uus festival erineb tõenäoliselt selle poolest, et kui varem on kohale sõitnud näiteks Peterburi orkestrid, et pakkuda noortele dirigentidele meistriklassi võimalust, siis nüüd saavad festivalil kogemusi ka noored eesti orkestrandid, nagu ka noored solistid, kes aasta ringi töötavad hoopis Eestist väljaspool. Nii on Järvi Suvefestival omamoodi "suvine talendid koju" üritus.

Festivali kümme kontserti toimusid

valdavalt Pärnus, ühe erandiga Toris. Avaja lõppkontsert kaasas orkestrimuusika repertuaari, toimus ka galakontsert, peaküla liseks legendaarne viiuldaja **Ivry Gitlis**. Festival pakkus võimaluse kuulata erilme lisi orkestreid: **Järvi festivaliorkestrit**, **Pärnu Linnaorkestrit** ning **Üle-eestilist Noorte Sümfooniaorkestrit** (ÜENSO). Suurejooneliste orkestrikontsertide vahel leidis aset kammerlik musitseerimine.

Avakontserdil esines Järvi festivaliorkester Paavo Järvi dirigeerimisel, kontsertmeistri tööd tegi Deutsche Kammerphilharmonie Bremeni kontsertmeister Florian Donderer. Suurepärase kõlaga koosseisus mängisid muusikud Euroopa orkestritest, nende seas Oskari Hannula (kontrabass), Fabio di Casola (klarinet), József Hárs (metsasarv), Fritz Pahlmann (metsasarv), ning Eesti orkestritest: Mati Lukk (kontrabass),

Peeter Sarapuu (fagott), Madis Metsamart (löökpillid), Harry Traksmann (viul), Helena Tuuling (klarnet), samuti võimekas tsellorühm Marius Järvi, Silver Ainomäe, Andreas Lend, Villu Vihermäe ja Henry-David Varema. Paratamatult vallandus kujutlus Eesti ideaalorkestrist.

Kontserdikavades ei olnud küll eesti heliloojate esiettekandeid, kuid avakontserdil kõlas Tõnu Kõrvitsa “Tuulde lauldud” ning meistrkursuslased dirigeerisid hilisemal galakontserdil Erkki-Sven Tüüri teost “Action. Passion. Illusion”. Avaõhtul kõlasid veel Schumanni Esimene sümfoonia ning Sibeliusse Viulikontsert. Schumanni partituuri kammerlikult selge kõla tulenes tõenäoliselt ühelt poolt Paavo Järvi oskusest luua ulatuslikke sümfoonilisi pannoosid, näha vormitasandil suuri kaari ning olulisi detaile. Sel kombel ei muutu orkestri kõla kunagi n-ö seisvaks, väikesed sündmused muudavad partituuri erksaks. Orkester nautis kammerlikku mängu sama palju kui suurejooneliselt, omamoodi muretust, avarust ja sära pakkuvaid *tutti*-lõike. Publik võis osa saada soolode ja *tutti* täpselt mõõdetud vaheldumisest, meloodiakurvist ning rütmikergusest, harmoonia fantaasiarikkast pingestatusest ja lahenemisest. Rõõmu naljatlemisest sümfoonia kolmanda osa trios, mis viitas Schumanni klaveritsüklikele “Liblikad” või “Kreisleriana”.

Pillidest oli Järvi Suvefestivali fookuses viul. Avakontserdil pakkus **Anna-Liisa Bezrodny** emotsionaalselt jõulist toonikäsitlust Sibeliusse tehniliselt krõbedas Viulikontserdis. Veel astus festivalil lavale hulk eesti noorema põlvkonna viulisoliste, nende seas **Triin Ruubel, Miina Järvi, Mari-Liis Uibo** ning **Mari-Liis Päkk**; viimane oli ka kontsertmeister lõppkontserdil ÜENSOs. Noored viuldajad nautisid võimalust muusitseerida koos Ivry Gitlisega. Kõlasid Vivaldi ja Bachi kontserdid. Gitlis kuulub viuldajate Isaac Sterni ja David Oistrachi põlvkonda ning nii nagu teised kaks viulilegendi, on ka Gitlisel oma nägemus ja n-ö tõde esitatavate teoste kohta. Huvitav on ka tema nägemus elust, mille keskpunktis on loomulik hingamine; sellest on ta kirglikult rääkinud dokumentaalfilmis “Inspiratsioon”. Gitlis sulatas publiku südamed suurepärase suhtlemisoskuse ning erilise solistliku säraga meeolukates Kreisleri viiulipalades “Liebesleid” ja “Schön Rosmarin”.

Kontserdil sai kuulda esimesele festi-

valile sobivaid energilisi, kevadest või uue alguse ideest kantud teoseid, sealhulgas noorte dirigentide juhitud Coplandi “Appalachian Spring” ning lõppkontserdil kõlanud Beethoveni Seitsmes sümfoonia ÜENSO esituses.

Lõppkontserdi kava oli targalt koostatud, pidulikkust lisas solistide kaasamine. Kontserdi alustas **Teet Järvi**, kelle esituses kõlasid Tšaikovski “Rokokoo-variatsioonid”. Eestis astus üles taas **Martin Kuuskmann**, kelle mängu oleme nautinud põhiliselt eesti heliloojate fagotikontsertide esiettekannetel. Seekord oli võimalus tema soleerimisel kuulata fagotirepertuaari kesket teost, Mozarti Fagotikontserti. Kuuskmann tegi teose esitamisel koostööd kõigepealt meistrkursuslastega. Lisalooks kutsuti aga lavale maestro **Neeme Järvi** ning kõlas veel kord teose teine osa, kus Kuuskmann demonstreeris kadentsis oma improviseerimisvabadust ning mõjutusi nüüdismuusikast, kaldudes intonatsioonides bluusimaailma. Publik nautis kahe meistri mänglevat ja üllatustrikast tõlgendust. Väga head ansamblitun-

netust demonstreeris ka Kaspar Mänd, kel avanes võimalus dirigeerida Ernest Blochi mõnevõrra vähem mängitud Kontsertiinot, kus soleerisid **Maarika Järvi** (flööt) ja **Mihhail Zemtsov** (tšello). Mänd suutis veenvalt kujundada nii Blochi teose polüfoonilist fakturi kui ka lõpuskertso vaimu-

kust ning sõnas, et teos oli talle orkestrirepertuaaris põnev avastus. Zemtsovi helge toon ning kaunikõlaline mõtestatud intoneerimine tekitab vastupandamatu soovi teda veel eeloleval hooajal Tallinna kuulama tõtata.

Festivali finaali pani uhkele repertuaarile rõõmustava punkti: **Neeme Järvi** dirigeerimisel kõlas Beethoveni Seitsmes sümfoonia suurepärase, emotsioone ülendavas interpretatsioonis, mis on harv juhul ilmselt mitte ainult Eesti kontekstis. Ühtlasti demonstreeris maestro orkestripartituuri süvitsi tajumist ning tämbrikselt mitmekesise värvipaleti kujundamist.

Esimene Järvi Suvefestival kujunes tõeliseks triumfiks ning küllap paneb korraldajad 2012. aasta festivali kava koostamisel tõsiselt proovile.

Festivali finaali pani uhkele repertuaarile rõõmustava punkti: Neeme Järvi dirigeerimisel kõlas Beethoveni Seitsmes sümfoonia suurepärase, emotsioone ülendavas interpretatsioonis, mis on harv juhul ilmselt mitte ainult Eesti kontekstis.

Festivalile pani uhke punkti Beethoveni Seitsmenda sümfoonia suurepärase esitus Neeme Järvi juhatusel.

FOTOD TEA TUHKUR

Juubeli- hõngulised helid Põhja-Läti männimetsas

KATRIN KARU
filoloog

Ekstravagantne
King Charles.
FOTO INTERNETIST

Festival "Positivus" 15. ja 16. juulil Lätis, Salacgrīvas. Peaesinejad Hurts, Editors, Röyksopp, Mark Ronson & Business Intl, James ja Beach House.

15. ja 16. juulil tähistati Läti väikelinnas Salacgrīvas festivali "Positivus" viiendat toimumiskorda. Üritus on võitnud aasta-aastalt juurde ka eesti publikut ja seda mitte ainult põhjusel, et festival toimub mereäärse looduskaunis paigas, vaid ka sellepärast, et rikkalikku muusikavalikut pakkuv festival leiab aset pelgalt korraliku

matka kaugusel, Ikla piiripunkti viieteistkilomeetrit lõunas. Loomulikult kasvab festival iga aastaga suuremaks, tuues vajatjate-kuulajateni aktuaalsemaid ja huvitava-maid esinejaid.

Meie oma muusikafestival "Tallinn Music Week" murdis sel korral "Positivusel" välja päris enda lavale. Küll väikesele ja ühepäevasele, ent asjaolu, et selline võimulus lähinaabrite poolt üldse anti, väärib kindlasti äramärkimist, tänamist ja tunnustamist. Poole tunni kaupa said 15. juulil võimaluse end näidata popmuusika äärealadel seikleval Badass Yuki, *indie-garage*'i kvartett

Junk Riot, kompromissitu ja improvisatsiooniline Kreaatiivmootor, psühheedeelse *techno*, etnobiitide ja garaažiroki kokteilisega keerlev Mimicry, raske-rocki "pahandus" Nevešis ja *indie*-rocki trio Aides. Jääb üle vaid loota, et oleme vähemasti sama edukalt (kuid miks mitte unistada juba suuremalt) esindatud ka järgmisel aastal. "Positivuse" "I Love You"-laval kuulus esimese päeva lõppakordide au Malcolm Lincolnile ning B-laval sai teisel päeval näha

Eesti oli igati kaardil, südantsoojendav oli näha kontsertidel sinimustvalgeid lippe – neid lehvis tõepoolest kõikjal.

Eestist loodetavasti laia ilma välja murdvaid säravtähti Iirist ja ansambli Ewert and The Two Dragons (ka kõige armutumad erinõused sulaksid nende noorte meeste

esinemist nähes, niivõrd hästi harmoneeruvad nad omavahel). Lisaks neile meelitasid Red Bull Music Academy DJ-puldi taga inimesi eesti poisid Kaur Kareda, Mr Nestor, OYT, DJ Quest ja Paul Oja, Ki En Ra ja Dragan Volta. Eesti oli igati kaardil. Sūdantsoojendav oli näha kontsertidel sinimustvalgeid lippe – neid lehvits tõepoolest kõikjal. Ei saa mööda sellestki, et festivalialal oli infoboksiga esindatud ka Tallinn kui Euroopa kultuuripealinn, pakkudes peale reklaami ja infovoldikute ka kosutavaid kamasmuutisid, puhkamisvõimalust mugavatel etno.ee-patjadel ning trummiorkestri Trumm-It eluröömsat muusikat.

Viie põhilava ja mitme väiksema lava vahel seigeldes kuulis põhiliselt siiski *indie*-võtmes muusikat, enamik esinejaid olid kohalikud staarid ja kuulsuse poole pürgijad, lähinaabrid ja britid. Üritust kitsamalt stiililiselt kategoriseerida ei näe ma siinkohal mõtet; ehk tasub möönda, et just väiksemalt esindatud erinejad löid selle maagilise mitmekesisuse, mis kogu festivali kaheks õdusalt positiivselt koosmusitseerivaks päevaks kujundas.

A-lava programmiga oli juubeli puhul ilmselgelt vaeva nähtud. Sellel laval pakutav oli tõepoolest klass omaette, süda laulis ja käed aplodeerisid. Ei

oleks suutnud näiteks uskuda, et Iisraelis sündinud, kuid sealpeale üsna kireva rändurisatusega laulja/laulukirjutaja Yoav suudab õhtu “soojendajana” hiigelsuure lava üksi ära täita, ja vähe sellest, ka alguses ehk veidi skeptilise publiku tihedalt enda muusikasse tõmmata. See mees kitarriga oli väga mõjuv ja intiimselt soe algus festivali pealava kavale.

Tutvustades peamiselt oma möödunud aastast plaati “A Foolproof Escape Plan”, oskas Yoav paljudes kuulajates huvi äratada – ega teda ilmaasjata peeta väga heaks *live*-esinejaks.

Teistest esinejatest paitas enim meeli ning looritas silmi pöörane ja pikajuukseline King Charles, kohati aafrika rütmides sammuv briti folkrokkar, kelle lugu “Love Lust” paneb naeratama ka kõige tõsisemad ja kurvemad inimesed ning kes sõna otseses mõttes vallutas laval kõik, mis sellel te-

Just väiksemalt esindatud erinejad löid selle maagilise mitmekesisuse, mis kogu festivali kaheks õdusalt positiivselt koosmusitseerivaks päevaks kujundas.

DJ Quest ja Paul Oja Red Bull Music Academy.

FOTO DANIEL KOLODIN

ma kirevale isiksusele pakkuda oli, kõrgudes lõpuks fraki lehvides ja punaste retuuside erksuses lavakonstruktsiooni tipus, lopsakate männilavade üsna ühel joonel.

Ja muidugi Hurts, Manchesterist pärit korrallike soengutega süntpopi duo, kes viljeleb moodsat muusikat, olles samal ajal vikis, viisakas, romantiline ja siiras. Lihtne on lihtsusega meeldida, edu valem ei pea olema radikaalne plaan teha midagi, mida keegi veel kuulnud ega näinud pole. Liblikad laperdasid kõhus üsna mitme loo jooksul, mõni veel järgmiselgi päeval, kui esines hetkel üks maailma populaarsemaid produtsente Mark Ronson koos bändiga Business Intl. Kontsert oli suurepärase, kaasatõmbava, ehkki aeg-ajalt tundus härra Ronsoni keelekasutus häirivalt vürtsikas.

Loomulikult oli festivalil palju teisigi toreid esinejaid. Kõike näha ja kuulda ei saanud ega ka jaksanud, sest emotsioonide seedimiseks ning talletamiseks tuli meelte pisut puhkust anda. Aeg-ajalt valitses minus lihtsalt hamletlik nõutus, mis lahenes enamasti sõprade soovitatuga. Ja peola pakkus rahulikumateks hetkedeks võima-

lust nautida mererannas valget, jalale pehmet liiva, kuulata metsatukas puude all istudes merekohinat või õotsuda õnnelikult lesila kirevate kiikede rüpes. Näljased ei jäänud nälga, janused said joodetud, meeletumad ja vallatumad mäekünkale püstitatud telk-kirikus “paari pandud”. Ilm toetas sünnipäevalast igati, üksikud sajuhood kellegi meeoleu ei jahutanud ning ka odavtelgid kogusid hommikuks rõõmsaid väikseid lombikesi – ootamatud üllatused on iga ürituse kuramaa iseenda meelegaadiga. Hea muusika, sõbralik õhkkond ja õnnestunud korraldus olid “Positivuse” aknad, mis lükatakse järgmisel aastal loodetavasti avali vähemasti sama laialt ja kutsuvalt. **III**

“Positivuse” miljöö.

FOTO INTERNETIST

Kilinginõmmelik idüll – juba viiendat korda

MARIA MÖLDER

muusikateadlane

Pealinna rahvas läks 2. juulil taas Kilingi-Nõmmele, nautlema kohalikku kergelt agraarset idüllit ja ilusa muusika festivali “Schilling”. Kui väga minnakse “Schillingule” otseselt muusika pärast, ei tea. Muusika olgu ilus, ilm samuti, küll siis ka ilusad inimesed ilusasti aega veedavad.

Mida kirjutatakse kroonikatesse? Silmees on laval kõrgunud mõjuv puuriit, samuti originaalpeldikuroheline traktor T-150 – festivali lavakujundus, mis on igal aastal imetlust väärinud.

Muusikast. Kõige võimsama ja enese-sehaaravama elamuse andis Oddfellows Casino, mis nüüd “Schillingu” muusikaga kassetil “Schämpler” ka automaki tuhmidest kõlaritest kuulates kananahka elavdab. Peterburist pärit elektroonilise rosoljeansambli If We kohta on oluline teada, et nad segavad praktiliselt kõike oma võrdlemisi noore elu jooksul kuulnud, alates Kraftwerkist. Seda on paljuvõitu. Kodumaistest bändidest oli festivali pealaval turvaliste ja ühtlase tasemega Imandra Lake'i ja Pastaca kõrval lemmikuks psühedeelsema ja seikluslikuma moega Superliustik.

Teistmoodi ja pisut kilinginõmmetult rokkis Ultima Thule. Oli ilu ja rasket peddaali, rabarockilik õhkkond hiilis vargsi ligi. Helitehnikale andis Ultima Thule teiste esinejatega võrreldes tööd mitmekordselt, igatahes valitses Kilingi-Nõmme suveaias kuidagi pidulik tunne. Kaks nähtavasti kohalikku härrasmeest tulid mind koguni kättpidi õnnitlema selle puhul, et Ultima Thulet nii lähedalt näha sai. Hea päev! “Eks ole ju Ultima Thule parim asi üldse?” rōk-kasid nad. Absoluutselt! Vast ainult need,

kes “Schillingu” klubiõhtu harukordselt pika järjekorra ära seista viitsisid, nägid midagi veelgi paremat. Meeleldi oleks tahtnud näha ka vabaõhupubliku reaktsiooni Kreatiivmootori ja Laulan Sinule kontsertidele.

Tänavune “Schilling” oli vahest pisut hajutatum kui harilikult. Suveaia kontserdikavaga paralleelselt oli fantaasiarikas tiim mõelnud külalistele tegevusi, mis väikelinna eluolu paremini esile tooksid, nagu metsamatkad, alternatiivsed peod kusagil majahoovis jne. Aga ausalt öeldes oli juba suveaiaski mõnus näha sinna kogunenud ammunägemata tuttavaid. Ja muusikast leidis igaüks midagi, mis korrakski lava ette kutsus.

Üks tõeliselt atraktiivne atraktsioon oli

Festivali atraktsioon – täispuhutav pall O.
FOTO INTERNETIST

Tallinna linnainstallatsioonide festivalilt LIFT 11 pärit suur täispuhutav pall O, mida festivalirahvas, eriti lapsed, väga nautis ja omatahtsi ringi liigutas. Ilmselt oli see veelgi popim kui vineerist instrumentidega lastelava või miniloomaaed. Kas see tähendab, et ise on ikka parem teha ja katsuda kui teiste tehtut kuulata? m

Teistmoodi festivali(m)elu – Ultima Thule esineb Kilingi-Nõmmel

FOTO ARON URB

Anti Marguste 80

Augusti algul tähistas oma 80. sünnipäeva helilooja **Anti Marguste**.

Augusti algul tähistas oma 80. sünnipäeva helilooja Anti Marguste. Oma loomingus põhiliselt regilaulust lähtunud helilooja on kirjutanud palju orkestriteoseid (sealhulgas kuus sümfooniat ja instrumentaalkontserdid) ning koorimuusikat. Viimases on omapärase huumorimeelega Margustele iseloomulik teksti ütlemise täpsus ja puántlikkus.

Tema teoseid on juhatanud dirigendid Roman Matsov, Eri Klas, Neeme Järvi, Paul Mägi jt. Mitmed tema koorilaulud on kõlanud ka üldlaulupidudel. Marguste loominguga on ilmunud kaks autoriplaati firmalt Antes.

Anti Marguste õppis heliloojaks pärast stuudiumi Tallinna Polütehnilise Instituudi majandusteaduskonnas. Ta lõpetas Tallinna konservatooriumi 1960. aastal Mart Saare ja Anatoli Garšneki õpilasena. Ligi nelikümmend aastat õpetas ta Georg Otsa nimelises Tallinna Muusikakoolis muusika-teoreetilisi aineid ning rahvaloomingut.

Nargen Opera tõi helilooja sünnipäeva paiku esmakordselt lavale tema kolm mini mono-ooperit: "Andrese monoloogid" (2000; A. H. Tammsaare), "Tiina monoloogid" (2008; August Kitzberg) ning "Arno monoloogid" (2008; Oskar Luts). Septembri keskel tähistavad Anti Marguste juubelit kontsertidega Pärnu Linnaorkester, Eesti Rahvusmeeskoor, Piret Aidulo (orel), Raivo Tafenau (saksofon) ja Jüri Alperthen (dirigent). Sõnaliste vahepaladega on laval ka juubilar ise.

In memoriam

22. juulil lahkus 74-aastaselt silmapaistev pianist ja klaveripedagoog, professor **Valdur Roots**.

Valdur Roots sündis 1936. aastal Tallinnas, alustas muusikaõpingutega Pärnus ning jätkas Tallinna Muusikakoolis. 1959. aastal lõpetas ta kiitusega Tallinna konservatooriumi ning suunati tööle ENSV Riikliku Akadeemilise Meeskoori kontsertmeistri ametikohale, kus töötas kuni 1982. aastani.

Valdur Roots osales 1960. aastal Minski vabariikidevahelisel konkursil, kus võitis esimese preemia. Ta on esinenud ka Tiit Kuusiku klaverisaatjana kodu- ja välismaal. Oli aktiivne kammeransamblist, eriti klaveritrios Roots – Gerretz – Velmet. Trio repertuaar oli lai, sisaldades rohkesti ka eesti uudisloomingut. Valdur Roots on esinenud ka solistina sümfooniakontsertidel.

Alates 1967. aastast töötas ta TRK klaverikateedri vanemõpetajana ning alates 1995. aastast Eesti Muusikaakadeemias professorina. 2007. aastal sai Valdur Rootsist EMTA emeriitprofessor. Valdur Roots oli suurte kogemuste ja teadmistega pedagoog, kelle tööd iseloomustas hea kontakt õpilastega ning nende isikupäraste võimete teadlik arendamine. Tema käe all on õppinud Tarmo Eespere, Tanel Joamets, Signe Hiis, Mihkel Mattisen jpt.

*

11. augustil suri 80 aasta vanuses opereti- ja ooperilaulja **Kalju Karask**.

1931. aastal sündinud Kalju Karask tegeles näitemänguga juba koolipõlves ning omandas näitlejakutse Moskva GITIs Eesti stuudios. Pärast lõpetamist asus Karask tööle Draamateatris, kus tema esimeseks rolliks sai Tõnisson Oskar Lutsu "Kevades". Teatritöö kõrvalt õppis kauni tämbriga tenor Aleksander Arderi juures laulmist. 1957. aastal kutsuti ta külalisena laulma Estonia teatris Kálmáni operetti "Bajadeer" – prints Radjami rolliga pälvis ta esimese tunnustuse muusikalaval. Paar aastat hiljem sai Kalju Karaskist estoonlane, kelleks ta jäi elu lõpuni.

Kerge, liikuva häälematerjali ja hea diktsiooniga oli Karask muusikateatri solistiks nagu loodud. Juba populaarsust kogunud operetilaulja üllatas aga taas oma publikut ning sooritas Rodolfona Puccini "Boheemis" sama meelde jääva ooperidebüüdi. Tema mitmepalgelises rolligaleriis on veel Švejki (Spadavecchia "Vahva sõdur Švejki"), Othello (Verdi "Othello"), Franz Bonnius (Tubina "Barbara von Tisenhusen"), Šuiski, Golitsõn (Mussorgski "Boriss Godunov") ja "Hovanštšina"), don Jerome (Prokofjevi "Kihlus kloostri") jpt.

Kalju Karaski mahukast loomingust on ka järgmistel põlvkondadel võimalik osa saada tänu rollidele filmides "Keskpäevane praam", "Mehed ei nuta", "Mäeküla piimamees", paljudes kuudemängudes ja telelavastustes. Meie aja ühe väljapaistvama tenori häält saab aga kuulata CD-komplektilt, millele on talletatud näiteid laulja laiaulatuslikust repertuaarist.

1998. aastal anti Kalju Karaskile Georg Otsa nimeline preemia. Alates 2008. aastast oli ta Eesti Näitlejate Liidu auliige.

Arvo Pärdi kingitus paavst Benedictus XVI-le

Paavst Benedictus XVI preestriks pühitsemise 60. aastapäeva juubeliüritus "Homage of Artists" ("Kunstnike austusavaldus") avati 4. juulil **Arvo Pärdi** teosega "Vater unser", mida esitas noor poiss-sopran **Heldur Harry Põlda** ning klaveril saatis autor.

Paavsti korraldatud austusavaldusele sai kutse kuuskümmend kunstnikku üle maailma, kellest enamik on visuaalsete kunstide esindajad. Kutsuti vaid kolm heliloojat: Arvo Pärt Eestist, Ennio Morricone Itaaliast ning James MacMillan Šotimaalt, teatas Rahvusvaheline Arvo Pärdi Keskus.

Kutse saanud kunstnikel paluti pühendada paavstile üks teos oma loomingust. Kõikidest teostest korraldati näitus.

Arvo Pärt valis juubelikingituseks

Arvo Pärt ja Heldur Harry Põlda (vasakul) kohtumas paavst Benedictus XVI-ga Vatikanis. FOTO INTERNETIST

paavstile oma 2005. aastal klaverile ja poiss-sopranile kirjutatud teose "Vater unser" ("Meie Isa palve"). Kingituseks on noodi käsikirja koopiat sisaldav ERPi ja Arvo Pärdi Keskuse koostöös valminud singelplaat ning teose ettekanne helilooja osalusel.

Arvo Pärt osales ka 2009. aasta novembris Vatikanis Sixtuse kabelis toimunud paavsti ja 250 kunstniku kohtumisel. Tookord oli paavsti vastuvõtu eesmärgiks luua püsiv side kunsti ja vaimse maailma vahel.

Eesti heliloojate edu rostrumil

10. juunil lõppes Viinis rahvusvaheline heliloojate rostrum, kus Eestit esindanud teosed saavutasid kõrged kohad.

Noore helilooja **Sven Sosnitski** (1987) elektroonikale ja akustilistele instrumentidele loodud teos "Solara" tuli kolmandale kohale alla 30-aastaste heliloojate kategoorias. Teos lähtub "tumeda tähe" ideest, kus kiirgav allikas neelab oma energia. "Solara" salvestusel mängivad Kristi Mühling (kannel), Helena Tuuling (bassklarnet) ja Indrek Pajus (kontrabass).

Tatjana Kozlova (1977) teos "Disintegration Chain" ("Lagunemisahel") valiti põhikategoorias kümme parima teose hulka. Kozlova keskendub oma loomingus kõ-

laotsingutele ja helivärvidele. Tema uus teos on kirjutatud kammeransamblile ja ebatavalistele heliallikatele, nagu poldid, kruvid, vedrud, 14 kristallkaussi jm. Teose esitab Rootsi ansambel Curious Chamber Players Rei Munakata juhtimisel ning salvestus on tehtud tänava märtsis Eesti muusika päevadel.

Rostrumi põhikategooria võitis itaalia helilooja **Francesco Filideli** (1973) teos "Macchina per scoppiare Pagliacci" ning noortest heliloojatest sai esikoha argentiinlane **Juan Pablo Nicoletti** teosega "Abismo al Abismo".

Rostrumil silma paistnud teoseid tutvustab oma kuulajatele rohkem kui kolmkümmend raadiojaama üle kogu maailma. Žürii tööst võttis osa ka Klassikaraadio peatoimetaja **Tiia Teder**.

Rahvusvaheline heliloojate rostrum on üks maailma tähtsamaid nüüdismuusika foorumeid, eesmärgiks uue muusika tutvustamine ja levitamine rahvusradio vahendusel üle maailma. Tänavu toimus rost-

Teos "Solara" tõi Sven Sosnitskile rostrumil edu. FOTO ERRI ARHIIVIST

rum juba 58. korda. Eesti osaleb alates 1994. aastast ja eesti muusikat on konkursil tihti saatnud edu. Noorte heliloojate kategoorias on võitnud Mari Vihmand (1996), Jüri Reinvere (2000) ja Ülo Krigul (2007) ning rostrumi põhikategoorias on saavutanud esikoha Helena Tulve teos "Sula" (2004). (ERR)

Collegium Musicale võidutses Itaalias

Kammerkoor **Collegium Musicale** tegi juulis Itaalias Gorizias toimunud 50. rahvusvahelisel koorikonkursil "Seghizzi 2011" ajalugu. Tegemist on esimese Eesti kooriga, kes on võitnud ühel konkursil viis esikohta ja *grand prix*. Peavõiduga kaasneb lisaks Itaalia presidendi medalile ja rahalisele auhinnale kontserttuur järgmisel aastal Itaalias.

4.–11. juulini toimunud koorikonkursil osales 19 koori kuueteistkümnest riigist. Kümneliikmelise rahvusvahelise žürii esimees oli **Simon Carrington** (UK). Kammerkoor Collegium Musicale esines viies kategoorias: 1400.–1650. aastate muusika, 19. sajandi muusika, rahvamuusika, 1945 kuni tänapäev ning eraldi nüüdismuusika kategooria.

"Žüriiliikmete kommentaarid meie koori aadressil olid eranditult positiivsed. Neil oli raske uskuda, et oleme tegutsenud ainult üheksa kuud," rääkis Collegium Musicale dirigent **Endrik Üksvärav**. "Meil oli väga ambitsioonikas ja raske kava ja ega me väga palju paremini ei olekski vist osanud midagi teha. Vaatamata sellele ei julgenud ma ise kuni viimase hetkeni midagi mõelda ega loota. Olin kindel, et *grand prix* läheb ühele Hispaania koorile. Kuid seegi võit tuli meile!" ütles Üksvärav. Tema sõnul oli koorile Gorizia konkursi puhul suureks abiks osalemine kevadisel koorifestivalil "Tallinn 2011", kus saadi kammerkooride kategoorias kolmas koht.

Festivali raames andis koor Veneetsia lähedal Suseganas ka kontserdi, mille kava koosnes eranditult eesti heliloojate loomingust (Pärt, Tormis, Kangro, Uusberg jt). "Eesmärk oli tutvustada eesti muusikat ning kirikutäis rahvast võttis meie kontserdi suurte ovatsioonidega vastu," ütles Üksvärav.

Vanemuine teeb "Rehepapist" ooperi

Vanemuise teater allkirjastas lepingu helilooja **Tauno Aintsiga ooperi "Rehepapp"** loomiseks. Täispika ooperi libreto põhineb **Andrus Kivirähi** romaani ainetel.

"Kindlasti on suur au saada sellise usalduse osaliseks. Samuti on mul hea meel, et mu esimene ooper näeb ilmavalgust just minu sünnilinnas," ütles Tauno Aints. Ooperi esietendus on planeeritud 2013. aasta sügisesse. Muusikaline juht on Paul Mägi, osalevad Vanemuise sümfooniaorkester, solistid ja ooperikoor.

Vanemuine on viimastel aastatel kujunenud enim originaalmuusikateoseid tellivaks teatriks Eestis. Lavale on jõudnud Priit Pajusaare lastemuusikal "Detektiiv Lotte", Ardo Ran Varrese muusikale loodud tantsulavastus "Kevade" ning tantsulavastus "Mowgli" Tauno Aints muusikaga. Järgmisel hooajal esietenduvad veel Priit Pajusaare peremuusikal "Kosmonaut Lotte" ning Ardo Ran Varrese ja Ruslan Stepanovi koostöös valmiv tantsulavastus "Carrmen".

"Vanemuisel kui kutselise teatri hällil on rõõm, aga ka teatav kohustus olla originaalmuusika tellimise lipulaev Eestis ja me loodame, et suudame teisi teatreid innustada seda tendentsi järgima," ütles teatri juht **Paavo Nõgene**.

"Mul on ainult hea meel, kui minu kirjutatud raamat teisi inimesi inspireerib ja nad "Rehepapi" kosilastena minu ukse taga tunglevad," kommenteeris Andrus Kivirähk. "Mina lasen nad üldiselt kõik sisse ka, sest on ju huvitav näha, mida nemad "Rehepapis" näevad ja mida sellega teevad. Olen siiani näinud nelja erinevat sõnalavastust, nüüd siis tuleb ooper ka – ootan põnevusega!"

Tallinn sai oma missa

Juuni lõpul kõlas Niguliste kirikus Poola päritolu inglise helilooja **Roxanna Panufniku** (1968) Tallinnale pühendatud missa pealkirjaga "Elutants". Eesti kultuuri, keele ja rahvamuusikaga seotud teose tellis heliloojalt oma kontserdisarja "Viva oratorio!" jaoks **Tallinna Filharmoonia**.

"Elutants" on omamoodi repliik kuulsale Bernt Notke altarimaalile "Surmatants" Niguliste kirikus. Teos on küll esimene linnale pühendatud missa Tallinna ajaloos, kuid mitte Panufniku loominguga nimekirjas: oma praegusele kodulinnale Londonile on ta varem pühendanud "Westminsteri missa".

Tallinna missas on kasutatud nii ladinakeelset kanoonilist missateksti kui ka **Doris Kareva** ja **Jürgen Rooste** eestikeelset luulet ning muusikasse on põimitud eesti rahva viise. Teose finaalis kõlasid kaasa ka Oleviste, Kaarli ja toomkiriku kellad. Jaani kiriku kellad mängisid missa tunnusmeloodiat juba kaks nädalat enne teose esiettekannet.

Suurejoonelisel kontserdil oli kohal ka Roxanna Panufnik ise. Esitasid tuntud india inglise sopran **Patricia Rozario**, **Jaak Johanson**, ETV tütarlastekoor, **Tallinna Ülikooli kammerkoor**, kammerkoor **Collegium Musicale**, **Tallinna Kammerorkester**, **Laura Lindpere** kandlel ja **Madis Metsamart** löökpillidel. Kunstiline juht oli **Eri Klas**, dirigeeris **Mihhail Gerts**.

Tauno Aints.
FOTO INTERNETIST

Riho Maimets pälvis festivali "HighSCORE" heliloojapreemia

8.–16. juulini Itaalias Pavia toimunud festivalil "highSCORE" tuli ettekandele noore kanada-eesi helilooja **Riho Maimetsa** kolm teost: "Sanctus" keelpillikvartetile (esiettekanne, Quartetto Indaco), "My Beloved" metsasarvele ja klaverile (esiettekanne, Corey Klein ja Ethan Braun) ja "Aftermath" kitarrile (Omar Fassa). Lisaks tunnustati tema loomingut festivali heliloojapreemiaga. Korraldajad tõstsid esile noore helilooja küpset ja originaalset stiili ning festivalil esitatud teoste lummavat ilu, ainulaadset emotsionaalsust ja võimet kuulajat kõnetada.

Riho Maimets (1988, Toronto) alustas kompositsiooniõpinguid 2004. aastal Alan Toroki juhendamisel Earl Haigi Keskkooli Claude Watsoni programmis. 2010. aastal lõpetas ta Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia René Eespere ja Helena Tulve juhendamisel ning praegu jätkab magistriõpinguid kompositsiooni erialal Toronto ülikoolis Christos Hatzisi juures. Riho Maimetsa loominguga kuulub kammermuusikat, kooriteoseid, filmi- ja lastemuusikat ning elektroonilisi teoseid.

Kanada-eesi helilooja
Riho Maimets.
FOTO INTERNETIST

Rahvusoper Estonia hooaeg

Rahvusoperi 106. hooaeg paistab põnev ja sündmusterohke. Hooaja 2011/12 avas kultuuripealinna programmi suurejoonelisim projekt, Richard Wagneri lavamüsteerium "**Parsifal**" augusti lõpul Tallinnas Noblessneri valukojas.

Uuslavastusena jõuab novembris publiku ette Puccini ooper "**Manon Lescaut**" ja jaanuaris Händeli ooper "**Julius Caesar**" – mõlemad esmakordselt Eestis! Märtsis esietendub Mitch Leigh' kultusmuusikal "**Mees La Manchast**". Mais saab aga lavaküpseks lausa uus algupärane, **Toomas Eduri** ballett "Modigliani – neetud kunstnik" **Tauno Aintsi** muusikaga.

Hooaega jätkub rohkelt ka külalisetendusi. "Lavade vahetust" tehakse seekord **Leedu Rahvusoperiga**, kes toob septembri lõpul Tallinna kaasa Verdi "Othello" ja Halévy ooperi "Juuditar", Boris Eifmani balleti "Red Giselle" ja Prokofjevi "Romeo ja Julia". Samal ajal etendavad estoonlased Vilniuses Puccini "Toscat" ja "Boheemi", Prokofjevi "Armastust kolme apelsini vastu" ning MacMillani ja Nixon'i ballette.

2012. aasta suvel antakse külalisetendusi koguni Türgis ja Hiinas, kuid unustatud pole ka Eesti linnu – muusikateatri sõbrad Pärnus, Jõhvis ja Paides võivad rõõmustada.

Septembris tähistab teater piduliku ooperigalaga särava baritoni ja armastatud solisti **Tiit Kuusiku** 100. sünniaastapäeva. Hooaega mahuvad ka legendaarsete basside **Mati Palmi** (70) ja **Teo Maiste** (80) juubelietendused.

Rahvusoper Estonia loomingulise juhi ja peadirigendina jätkab **Arvo Volmer** ning Rahvusoperi kunstilise juhina **Toomas Edur**. Uue peakoormeistrina alustab tööd **Hirvo Surva**.

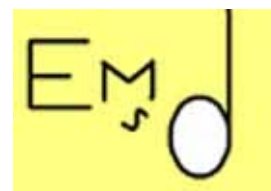
Sel aastal möödub 100 aastat
särava baritoni **Tiit Kuusiku**
sünnist.
FOTO INTERNETIST

Ainulaadne muusikaõpetajate suvekool Türi

Augusti keskel Türi kultuurimajas toimunud **Eesti Muusikaõpetajate Sümfooniaorkestri** II suvekoolist võttis osa kuuskümmend viis muusikut. EMSO on 2009. aasta detsembris loodud projektorkester, kus mängivad orkestri pillide õpetajad kõikjal Eestist. Igal aastal saab esinemisküpseks neli viis kontserdikava. Orkestri tähtsaimaks sündmuseks on Eesti ainulaadne suvekool, mille raames toimuvad lisaks proovidele ka kontserdikülastused, trennid ja mitmesugused loengud. Kokkusaamine ja ühistöö on õpetajatele enne uue kooliaasta algust suurepärase motivaator ning tugevdab omavahelist sotsiaalset võrgustikku.

Tänavust kursust viisid läbi fagotimängija **Peeter Sarapuu**, dirigent **Lilyan Kaiv**, viiuldaja **Kristi Saar**, psühhiaater-koolitaja **Jüri Ennet** ja treener **Deivi Šadeiko**. Suvekooli lõpetas "Päikesekontsert" Türi kultuurimajas, kus kõlasid Brahmsi Kolmas sümfoonia, Britteni "Soirées musicales", Davidi Kontsertino (soleeris **Toomas Vana** tromboonil) ja Bruchi "Romanss" (soleeris **Kerstin Tomson** violal).

EMSO muusikaline juht ja dirigent on Lilyan Kaiv (H. Elleri nim Tartu Muusikakool), koordinaator **Helen Ott** (Türi Muusikakool) ning kontsertmeister **Kristi Saar** (Kuressaare Muusikakool). Orkester teeb koostööd Eesti Muusikakoolide Liiduga, pakkudes võimalust nende korraldatavate konkursside laureatidel sümfooniaorkestri ees esineda. Solistidena astuvad üles ka orkestriliikmed ja külalisinterpreedid. Koostöös kooride ja vokaalsolistidega kantakse ette ka vokaalsümfoonilist muusikat.

Uus orel Tallinna metodisti kirikule

Tallinna metodisti kirik saab peagi uhiuue oreli, mille ehitab prantsuse traditsioone järgides Belgia orelimeister **Guido Schumacher**. Schumacheri töökojas valmiv orel on modernse disainiga, et sobituda Tallinnas Narva maanteel asuva metodisti kiriku arhitektuuriga, vahendas "Aktuaalne kaamera".

"Metodisti kirik on üsna modernne kirik. Oleme oreli ehituses lähtunud samuti nüüdisaegsest disainist. Orelis sisemus on traditsiooniline, see tehnika pärineb 18. ja 19. sajandist," lausus orelimeister.

Guido Schumacheri orelitöökojas tehakse kõik alates orelitüüpide detailidest kuni vilede ja muusikalise häälestamiseni käsitsi.

Orelitegemine võtab vähemalt aasta. "Me püüame luua muusikalise kõla, mis pärineb prantsuse orelitöökojast. Mõte on teha

orel, mis erineb teistest Eesti orelitest. Suure osa Eesti orelitest on ehitatud saksa orelimeistrid 19. sajandil," lausus Schumacher.

Prantsuse orelitöökoja paneb suurt rõhku keeleregistritele, nagu trompet, oboe, klarnet või tromboon. Tallinna metodisti kirikusse tehtaval Hugo Lepnurme mälestusorelil on 22 registrit ning vilesid tuleb 1700.

"Muusikaline töö tähendab kõla kõrguse ja tugevuse paikaseadmist. Orelis on mitu registrit ja palju õhukanaleid, mis kõik annavad kõlale oma varjundi. Mõnikord tuhmimat, mõnikord selgemat kõla. Mõnikord kõrgemalt, mõnikord madalamalt. See ongi orel," lisas ta.

Orelihanke korraldas sihtasutus **Hugo Lepnurme nimeline Orelifond**. Esimene avalik kontsert uuel oreil toimub Tallinna metodisti kirikus juba oktoobri lõpul. (ERR)

EMTA avas ukseid visuaalkunstile

Sellest sügisest avab **Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia** audiovisuaalse kompositsiooni õppesuuna, uue haruna kompositsiooniosakonna õppeprogrammis, mis seni on hõlmanud vaid loomingut akustiliste ja elektrooniliste vahenditega. Eesti elujõuline muusikatradsioon avaneb nüüdsest ka visuaalkunstide kaleidoskoopilise maailma poole. Maal, fotograafia ja liikuvad pildid saavad osaks muusikalistest

parameetritest ning neid vaadeldakse kui traditsioonilise kompositsioonilise mõtlemise laiendust.

Eesmärgiga integreerida innovatiivset visuaalkunsti maailma oma muusikalisse mõtlemisse saavad üliõpilased kõrvuti õpingutega visuaalkunstide alal laiapõhjalise hariduse nii klassikalises kui ka elektroonilises muusikas. Õppesuuna fookuseks on audiovisuaalsete kompositsioonide loomine.

Muusikaosakonna veebipäevik otsib kaasautoreid

Muusikaosakonna veebipäevik on Tallinna Keskraamatukogu muusikaosakonnaga seotud muusikablogi. Tänavu kevadel kolmeaastaseks saanud veebipäevik hõlmab siiani peamiselt muusikaarvustusi, väiksemal hulgal on ka filmi- ja tantsuajakasid.

Sooviga pakkuda huvilistele sagedamini ladusat lugemist kutsub veebipäevik kõiki muusika-, tantsu- ja filmihuvilisi kaasautoreiks. Arvustuste kõrval on teretulnud ka eelnevad tulevastest üritustest, portreelood muusika, tantsu või filmiga seotud inimestest, samuti esseed vastavate vald-

kondade olemusest üldisemalt.

Muusikaosakonna veebipäevik on korraldanud ka kirjutamisvõistlusi. Praegu käimasoleval konkursil "Noorte kriitikute luubi all" saab samuti osaleda Muusikaosakonna veebipäeviku kaudu.

Info ja registreerumine: www.keskraamatukogu.ee/muusika/blog

"Noortebänd 2011" stardib sügisel

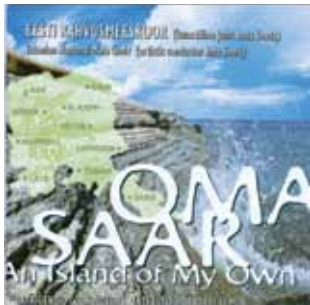
Üheteistkümnendat aastat korraldatav noorteansamblite konkurs "Noortebänd" alustab septembris demovoodega. Võistlema on oodatud kuni 26-aastased muusikahuvilised noored.

Algselt käesoleva aasta algusse planeeritud konkursi toimumisaeg tõsteti ümber sügisesse, kuna aasta esimesel poolel on Eesti muusikaelu tihedalt sisustatud. "Toimuvad ju "Eesti laul", Eesti Muusikaauhinnad, "Jägermeister rock liiga" ja "Tallinn Music Week". Leidsime, et konkursi toimumisaja muutmine aitab muusika-aastat mitmekesistada ning jätab ka publikule aega ürituste nautimiseks," ütles ürituse korraldaja **Karl-Gustav Kello**. Sel aastal plaanitakse koostöös ETVga dokumentaalset miniseriali, mis kajastab konkursi eelvoore, finalistide tegemisi ja finaalkontserti. "Saade võimaldab jälgida bändide tegemisi ja konkursi kulgu ka neil muusikahuvilistel üle kogu Eesti, kes kontserdile tulla ei saa. Tutvustame osalejaid ja edastame žüriiliikmete näpunäiteid võistlevatele bändidele," lisas Kello. Kahel eelmisel aastal "Noortebändist" tehtud teleaateid saab vaadata aadressil etv.ee/arhiiv.

"Noortebänd" on andnud tuule tiibadesse paljudele muusikutele. 2007. aastal võitis konkursi ansambel **Bedwetters**, kes saavutas edu ka maailma muusikaareenil. "Noortebändi" auhinnaks olnud võiduvideo tagas neile edu MTV Europe galal ja bänd kuulutati Euroopa uueks tulijaks 2007.

2009. aasta võitja **Junk Riot** on pälvinud "Tallinn Music Weeki" rahvusvaheliste festivalide talendiküttide huvi. Viimaste aastate finalistid **Groundhog Day** ja **Animal Drama** on saanud Raadio 2 aasta demo tiitli.

Täpsem informatsioon võistluse kuupäevade ja tingimustega veebilehel www.noorteband.ee

Oma saar. Eesti Rahvusmeeskoor.

RAM

RAM on oma tegutsemisaja jooksul salvestanud üle kahe tuhande teose, andnud välja kakskümmend viinüüplaati ja umbes kolmkümmend CDd. Ainuüksi viimasel viiel aastal on koostöös eri plaadifirmadega (sh Deutsche Grammophon, Sony, Virgin Classics) valminud kümme-kond plaati. Suve hakul ilmus CD "Oma saar", millelt leiame valiku 19. ja 20. sajandi eesti meeskooriloomingust. Koori kauane kunstiline juht, nüüdne dirigent Ants Soots kirjutab bukleti avasõnas: "Viimase viieteistkümne aasta jooksul on RAM püüdnud jäädvustada suure osa eesti heliloojate väärtuslikust meeskooriloomingust, paljud teosed ongi sündinud RAMi tarvis. Sellele plaadile on koondatud sihtteadlik valik eesti kooriklassikast (Läte, Vettik, Saar, Aav, Tobias, Karindi, Kreek, Artur Kapp, Simm, Lepnurm), mida juhatavad Ants Üleoja, Andrus Siimon ja Ants Soots. Kaasa teevad Piret Aidulo (orel) ja Siim Selis (klaver)."

RAMi suurus on aegade jooksul muutunud, 2009. aastast laulab kooris nelikümmend üheksa meest. Loomulikult annavad koorile eri-omaseid häälevärve kõik lauljad ning mis tahes koor kostab eri aegadel ja koosseisust sõltuvalt tämbri-erinevalt. Kuigi minu sümpaatia kaldub praegust RAMi kuulates baritonide ja basside vokaalselt ühtlase kandvuse poole, on koor siiski tervikuna hästi sulanduv ja tasakaalus, paindliku tunnetuse ja väga hea diktsiooniga. See, et iga dirigent kujundab laule omatahtsi, on ilmselge. Näiteks Mart Saare laul "Mis need ohjad meida hoidvad"

("Leelo") on kontserdisaalis ja lavaluukaare all saanud erinevaid väljendusviise. Sellel plaadil on ta vaoshoitum ja mõtlikum. Sügavalt valuline, koguni karm meeleolupilt on Tuudur Vettiku "Virmaliste valgus" – kaasahaarav muusikaline virvendus üle taevasinisilla, maailma silla ja hingesilla. Rudolf Tobiase trotsiv "Trotz Alledem", eri meeleoludest kantud Artur Kapi "Hümn" (solist Urmas Põldma), Cyrillus Kreegi meeleolupilt "Väike lille-laul", mõnusalt muhe kaanon "Muhumaa ja Virtsu väin" ning õigeusu muusika traditsioonidest lähtuv tõsine Taaveti laul nr 137 on vaid mõned viited üle tunni kestvale muusikavalikule. Plaadil on kaks nimilaulu. Evald Aava nägemus oma saare ottingutest on hingeminevalt valus – väsimuseni otsiv ja otsiv, siiski justkui juba algusest peale teades, et otsitavat ei leita. Juhan Simmi ülituntud "Oma saar" köidab haarava ekspressiivsuse ning kandva ja veenva baritonisoologa (Mareks Lobe).

Album on nii muusikavaliku, esituse kui ka teostuse poolest meie koorilaulu väärrikas esindaja, millele annab lisaväärtuse infotehnikalt ja köitvalt kirjutatud saatetekst (Kai Tamm). Jah, me kõik vajame oma saart ning mõnd vilusat sadamat helesinise taeva ja laia lageda tumeda mere rüpes.

ENE PILLIROOG
muusikateadlane

Kaks maailma. Ajavares.

Ajavares

Ajavarese kolmas üllitis on sama hea kui eelmised ning areng jätkub valitult suunas. Statistikat appi võttes võib täheldada, et omaloomin-

gual alal on Ajavarese ohjad naiste kätte läinud. Eelmisel plaadil oma heliloominguga domineerinud Mingo Rajandi on endiselt viljakaim autor, talle sekundeerib kahe looga Liina Saar, kolmas helilooja on Paul Daniel, kes kirjutas kolmandiku plaadi üheksast loost. Teksti autorite seas on Rajandi panus veelgi suurem. Laulude "Kaks maailma" ja "Mängutoos" tuumakad värsid konkureerivad oma tihedusega hinnatud eesti luuletajate omadega, nende üle võiks uhke olla iga poeet. Ka heliloomingut pole põhjust häbeneda. Erinevatele autoritele vaatamata (või just nende tõttu) moodustub Ajavarese lauludest ühtne jazz, folgi, rocki ja popi elemente kombineeriv segu, mis hoiab eri suuruse ja värviga ehituskive "Kahe maailma" alusmüüris kindlalt omal kohal.

Ajavarese plaate kõrvuti vaadates meenutavad need meie trikoloori: helesinine, valge, must. Küllap on tegu juhusega, sest laulutekstidest leiab isamaalisust ainult teisel plaadil, Paul Danieli laulus "Ilus ta ei ole". Viimasel, musta ümbrisega kettal on värvidest juttu nimilaulus "Kaks maailma" (Mingo Rajandi): asjade mustvalgena nägemisest ja sellele vastanduvast nüansirikkamast, värvilisest maailmatajust. Teine kaalukam Rajandi tekst ehib lõpulugu "Mängutoos" (Liina Saare muusika). Saare heliloomingut on põhjust kiita, tema häälelt ootaks aga rohkem erinevaid värve, näiteks jõulisema ja pehmema tämbri vaheldumist. Viimane tundub Saarele loomuomane olevat, kuid väljendusvahendite arsenalit täiendamine ei teeks paha.

Ajavarese üldine kõlapilt on üsna kirev. Eelmise plaadi "Ulmama" ühe meeldeajävama ja värvikama loo "Bukarest" kirjutanud Rajandi paletil on selgi korral eksootilisi mustreid ja rocklikke rajuhooge. Pikemas loos "Torm" on mõlemat, kunstlikult ja üleaurusena mõjuvad ainult lõpus lauldud sõnad "ootavad ja teavad", mida olnuks ehk paslikum sosistada või üldse ära jätta. Enne seda areneb teos oma loomulikkude rada – vaikus enne tormi kasvab maruks ja nii olekski see võinud lõppeda. Plaat aga ei lõpe enne, kui on kõlanud Paul Danieli vokaliis "Pauli kevad" ja pikaks veni-

nud peo atmosfääri stiilselt edasi andev "Aurora". Kui "vaikib mängutoos", lendab Ajavares edasi, järgmise albumi poole. Tuult tiibadesse!

MARJE INGEL
kuulamishuviline

Wide Awake. Outloudz. Star Management

Tänapäeval on asjad mõõdetavad Facebooki arvudes. Outloudzi elektropopi võtmes debüütalbum on kogunud juba üle seitsme tuhande "laikija". Just nimelt – moodi toodi poodi, ja veel kui ilusas pakendis. Kalle Veesaare pilkupüüdvalt stiilselt fotodelt astub püünele vaieldamatult andekas staar kolmik: Stig Ræsta (vokaal ja kitarr), Tomi Rahula (klahvpillid) ja Karl-Kristjan Kingi (trummid). Juba aasta aega ei teata neid ainult konkursil "Eesti laul" paljude pahameeleks teise koha vääriliseks tunnustatud hiti "I Wanna Meet Bob Dylan" järgi, õhus säriseb peale selle veel üksteist perfektsuseni viimistletud maiuspala, millest igaüks võiks olla albumit tutvustav nimilugu. Juhuslikke katsetusi ning tühje tekste plaadil ei ole, retsept tundub lihtne, ansambli Hurts laadis hullutav, ometi pole ükski teine sama stiiliga Eesti bänd ühele albumile nii võimsaid (suve) hitte järjestikku laduda suutnud.

Enamasti peetakse oluliseks kas muusikat või tekstiridu, mõlemat pole paljude arvates võimalik võrdselt hästi edasi anda. Mitte et ei tahetaks või alahinnataks kuulajat, lihtsalt jaksu, loovust ning teravust ei jätku. See bänd kvaliteedis allahindlust ei tee, saati siis iseenda osas. Liialdusteta ideaalses rütmis tõustakse ja vajutakse erinevate emotsioonide tasapindade vahel,

sõnum surutakse veekindla markeri jäävusega, ent hellalt ja pehmelt aiju ning südamesse. Märkamatu leiad end mõnda lugu ümisemas, raadiot kuulaval inimesel ei ole kindlasti teist teed. Äratuskella asemele sobib lugu "All for You", sama sobib ka töö juurde pärast lõunapausi, kui uni vägisi end peale surub; rahulikke hetki ning vihaseid (ka aeglaselt lumesajuseid) päevi täidavad "Wide Awake" ja "Alive"; lahkuminejate või juba lahkulääninute tundeid krubib "Marathon of Love"; hardaid ning õrnu tundeid kisub kõige tundevasemagi inimese seest plaadi kõige täiuslikum ballaad "Our Little World"; mõtlikkuse peletab ja peoks valmistab ette "Falling Down", rütmi hoiab käimas "Horrors". Mina pean plaadi kõige õnnestunumaks, isegi teraapiliseks looks, mis peletab hetkega peagi alga vägisemasenduse, pala "Everything is Alright": *then you dance like no one's watching you / there you dance like nobody knows it's you*. Kindlasti tervitab Outloudz meid 2011. aasta müügiedetabeli esikolmikus, vahest siis juba uue täiusliku hitiga – täiusliku ülikonna seest nagunii.

KATRIN KARU

filoloog

Meie küla laulud. Kukerpillid, Mari Pokinen, Hendrik Sal-Saller.

Elwood

Eestlasi on tihti iseloomustatud omaette hoidva ja kitsi rahvana. Iga küla rahvas on sõbralik oma küla piirideni, iga küla noored on vana-generatsiooni poolt mittemõistetud ja vastupidi, esivanemate laulukõnetused on hakanud juba am-

mu ottest hargnema ja katkema. Hirm, trots ja viha mõisaorjuse ees on meie verre tugevalt sisse imbutunud. Aga ka töötahe, igapäevane lootus helgemale ja pilvitumale homsele; usaldus, lunastus, hillitsetud tants ja pillimäng. See kõik on kirjude muustritena olemas ka meie lauludes. Ja leitav plaadil "Meie küla laulud".

Mitte-eestlane julgeb ja oskab planeerida mõeldamatut – tšillane Ricardo Padilla, Sibelius Akadeemia löökpilliõppejõud, otsustas käesoleva aasta kõige külmemal talvekuul Pirgu mõisas ühendada enda nägemuse meie muusikast kohalike lauljate ja pillimeestega. Kolm eripalgelist artisti, kolm generatsiooni, mõõtmatu arv tõlgendusi. Jahedates ruumides soojenesid viisid ja südamed, liites maikuus toimunud festivalil "Maailmaküla" üheks ansambliks Kukerpillid, Mari Pokineni ja Hendrik Sal-Salleri.

Plaat on parem kui kontsert. Draamateatri saalis kuuldu tundus põnevast õhustikust hoolimata kohati liiga hallaõiselt unine, mille vahele kõlasid veidi kohatult mõned ajatud "hitid", näiteks Kukerpillide "Suured koerad, väiksed koerad". Üldiselt oli kontsert muidugi hea, uudne ja kohati lausa rabavalt ootamatute seadetega; eestikeelsetele tekstidele ja tuttavatele viisidele andsid huvitavaid värve juurde Aafrika ja oriendi pillid ning Lõuna-Ameerika rütmid. Need kõige paremad ja ehedamad emotsioonid annab plaat heldelt kuulajale kätte. Juba avaloona kõlav "Lauliku lapsepõli" Mari Pokineni õrn-kindla hääle esituses tekitab igatsuse millegi tajumatu, samas nii tajutava järele. Sellises nõiduslikult kütkestavas rütmis hingab plaat ka edasi, jätmata kordagi igavat või lohakat muljet. Nii kõlab Kukerpillide "Neiukesed noorukesed" värske ja õhetavana, niisamuti nagu ka piibellikult ausa tekstiga "Laulud pulmades õpitud". Kaunilt, malbelt, mõtlikult kõlab Andrus Rannaääre arranžering Heino Elleri "Kodumaisest viisist". Plaadi kontekst on sügav, minevikku ja olevikku ühendav, tulevikule pärandatav, homses edasitehtav, külade piire nihutav. Kultuuride assortii, tuttava ja võõra ootamatu kokkusobitamine (ja kokkusobivus)

pakub üllatusi ja avastamisrõõmu peaaegu kõigis lugudes. Me suudame jagada, suudame vastu võtta ja uueni tagasi anda. See on plaat, mille kingin kõhklusteta välismaalasele sõbrala-tuttavale. Meie maailm läheb külla!

KATRIN KARU

Tants kestab veel. Hedvig Hanson.

Musik Maker

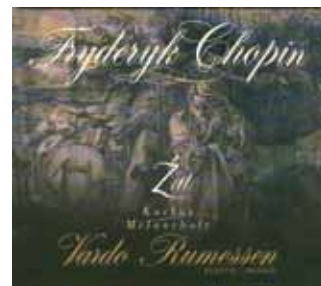
Suve hakul ilmunud Hedvig Hanson Soul Groupi debüütalbum on kingitus kõigile, kes ootasid lauljatarilt midagi hoogsat ja kaasakiskuvat. Enamik plaadi lugusid on mõnusalt gruuvivad ja tantsima kutsuvad, kuid ei puudu ka romantilise hinge-laadiga kuulajale mõeldud kaunid ballaadid. Hedvig Hanson tõestab taas, et suudab olla ühtaegu nii jazziiva, unelaule heietav kodupere-naine kui ka kirest pakatav ja sensuaalne tantsusaalide kuninganna. Plaadil kõlavad mõnusa gruuviga ja huvitavate rütmianssidega 1970.–1980. aastate hitid ja Hedvigi loodud ajastutruu hõnguga, intiimsed ja souliliku kõlapildiga laulud. Tunnustust väärib otsus laulda kõik üksteist lugu eesti keeles. Kui kümme aastat tagasi olime harjunud kuulama Hansonit pigem inglise keeles laulmas, siis nüüdseks on solist nii endale kui ka teistele tõestanud, et jazz, souli ja muud rütmimuusikat saab suurepäraselt laulda ka eesti keeles.

Hedvig Hanson ei tee saladust, et on plaadile valinud just need lood, mis teda lapsepõlves enim mõjutasid. Laulud tekitavad nostalgiat ja mõnusat äratundmist küllap igas üle kolmekümne aasta vanuses kuulajas. Kes meist ei teaks Apelsini

surematut hitti "Aeg ei peatu", Silvi Vraidi poolt kuulsaks lauldud lugu "Selliseks ma jäin" või Rock-Hoteli menulugu "Varjata head ei saa"? Ka plaadi nimilaul peaks muusikahuvilisele tuttav olema. Kaastegevad noored andekad muusikud pakuvad positiivsest energiast, suurepärasest pillimängust ja tunnetusest rääkimata. Ansambliisse kuuluvad Andre Maaker kitarril, Joel-Rasmus Remmel klahvpillidel, Mihkel Mälgand bassil, Ahto Abner trummidel ja Reigo "Pedro Peche" Ahven löökpillidel. Külalistena löövad kaasa Jukka Eskola Soomest (trompet), Deniss Pashkevich Lätist (flööti) ja Uku Suviste (dueti-partner loos "Kõrgele et lennata").

Loomulikult on alati nauditavam kontsert, kus solisti ja pillimeeste energia on paremini kuulda-näha, kuid käesoleval juhul võib vastastikust keemiat hästi tajuda ka CDd kuulates. Hedvig Hanson ütleb plaadiümbrisel: "Meie kontsertidel on inimesed olnud ikka särasilmised ja tantsutujus. Saage teiegi sellest muusikast osa! Miks mitte anda endale vahel energiat ja särtsu juurde mõne tantsusammuga? Tants kestab veel ja veel ja veel..."

MARGE LUMISALU muusikakriitik

Žal. Fryderyk Chopin. Vardo Rumessen.

ERP

See on kolmas CD, mille Vardo Rumessen aasta jooksul välja on andnud. Mullu sügisel üllatas ta suurplaadistustega – Bachi HTK I ja Rahmaninovi klaveriteoste topelt-plaat. Üllatas sellepärast, et eesti muusikaüldsus teab kõigepealt ik-

kagi Rumesseni eesti muusika salvestusi. Kui meenutada, et mullu ilmus ka mahukas artiklikogumik "Lisandusi eesti muusikaloole" koos kahe CDga, on tegemist väga suurejoonelise loominguaastaga.

Käesolev plaat on pühendatud Chopini väikevormidele. Esindatud on kaksikümneid teost ebatavalises (mittekronoloogilises) järjekorras, nende hulgas kaks etüüdi, kaks nokturni, neli valssi, kümme masurkat ja kaks prelüüdi. Plaat on pühendatud Smolenski lennukatastroofis hukkunud Poola presidendile Lech Kaczyńskile ja teistele lennukis viibinutele. Meeleolu täiendab bukletis reprodutseeritud Cyprian Kamil Norwidi litograafia, mis kujutab leinavat muusat.

Torkab silma, et kõik lühipalad on minooris (mis peab nähtavasti esile tooma kurbuse ja melanhoolia) ning mängitud rõhutatult väljapeetud tempos. Virtuossust on välditud, nagu ka jõulist, pateetilist, kontrastidele üles ehitatud mängulaadi. Ainult üks pala, valss As-duur op 69 nr 1, mille Chopin pühendas oma noorepõlve armastatule Maria Wodzińskale (tema maalitud Chopini portree on bukletis aukohal), on esitatud kiiremas tempos. Minoorne, väljapeetud esituslaad rõhutab kõlalist tervikut, sujuvaid üleminekuid ühelt palalt teisele. Tervik moodustub ühtsusest, mitte vastandlikkusest.

Ei esitusele, instrumendile ega ka salvestusele ole midagi ette heita. Nagu juba öeldud, on ülekaalus väga rahulikud tempod. Kas selline aeglus ja väljapeetus pole kuulajale liiga rõhuv? See jäägu kuulaja otsustada. Samal ajal muusika voolab, on heas rütmilises tasakaalus, ka kõige aeglasemates tempodes. Meenutades Rumesseni Rahmaninovi etüüd-piltide ülimeisterlikku kõrgpilotaazi (või varasemast ajast Chopini nelja ballaadi ja mõlema etüüdi tsükli esitust), on selge, et muusika aeglane voolamine on Rumesseni omapära, sisuline taotlus. Tekstitruuduse karmidest nõuetest on Rumessen kinni pidanud (kui välja arvata mõned eriti aeglased tempod). Tema mäng välistab juhuslikkuse, kuigi võib olla spontaanne. Võib küsida trafaretselt: kas interpretatsioon on ka piisavalt poolpärase? Tõepoolest, seda kü-

simust ei peaks esitama enamiku Chopini suurvormide puhul, aga väikevormide osas on see omal kohal. Arvan, et Rumesseni interpretatsioon on nii poolpärase, kui palju on seda muusika ise. Ta ei ole sellega liialdanud.

Vardo Rumesseni ideed on mulle lähedased, tema Chopini käsitus sobib mulle, kuigi see ei ole alati minu maailm. Aga kui ta mõtlemine põhineb ka teistsugusel loogikal – mitte mingil juhul ei taha ma enesekeske kriitiku kombel oma nägemust üle tähtsustada –, on Rumessen minu meelest piisavalt isikupärane. Seisukohtade erinevuses peitub mõtlemise rikkus. Võin vaid tagasihoidlikult öelda, et erinevalt Rumessenist pole ma väga suur Chopini väikevormide austaja ning ei armasta ka väga neid Chopini teoseid, kus ta on lihtsalt rahvuslik (mitmed masurkad) või salongilik (valsid); etüüde ja prelüüde eelistan terviktsüklitena. Ma ei võtaks ette nii suurejoonelist väikevormide plaadistust. Aga see on subjektiivne seisukoht. Kokkuvõtteks: Vardo Rumesseni Chopin on väärt, et seda tunda õppida.

TOIVO NAHKUR
pianist

Missa Solemnis. Helen Lokuta, Mati Turi, Uku Joller. Segakoor Cantus, Urmas Lattikase ansambel, Tallinna Kammerorkester, Vahur Soonberg.

Largo Records

Segakoor Cantus on hakkama saanud suure tööga, suursuguse välja-

nägemisega plaadiga, kus esineb meie muusikute paremik: Tallinna Kammerorkester, solistid Mati Turi, Helen Lokuta ja Uku Joller, dirigent Vahur Soonberg ning Urmas Lattikase ansambel. Asusin plaati kuulama suure põnevusega, sest ei juhtu just sageli, et keegi julgeb arranžeerida helilooja Charles Gounod' suurteost, millest on juba olemas nii koori, solistide kui ka orkestri partiid. Küsimus on selles, mida olulist on tänapäeval sellisele mahukale teosele lisada, ilma et vana ja väärika originaalteose omapära kaoks. Charles Gounod on prantsuse helilooja, kelle helikeel on hea näide romantilisest muusikastiilist. Sellise muusika üks tunnusjooni on range rütmika puudumine. Lauljal lubatakse võtta kops rahulikult õhku täis ja vedada fraasi nii pikalt ja dramaatiliselt, kui ta vähegi suudab. Sel hetkel ununeb nii esitajal kui ka kuulajal ümbritsev maailm, aeg ja ruum. Kui lisada romantilisele teosele bänd ja trummikomplekt, siis kes keda nurka surub, kas laulja trummarit või trummar lauljat? Selle plaadi puuduseks peangi ma seda, et romantilist suurteost ei ole arranžeeritud ühes muusikastiilis. Kui võtta klassikaline romantiline teos ja lisada pop-jazzansambel, siis miks pole solistideks pop-jazzi solistid? Saan aru, et arranžeringu idee oli haarata kaasa klassikalises muusikas eemal seisjaid, eriti nooremaid inimesi, ning näidata, et ka romantiline muusika võib olla "änksa" ja tänapäevane. Festivalil "Kapa klassika", kus teos 2008. aastal esmakordselt kõlas, oli see kindlasti omal kohal ning tundus uudne ja huvitav. Praegu plaadilt kuulates meeldib mulle kõige rohkem osa *Offertorie*, kus soleeerib basskitarril Raul Vaigla. Klaveri ja hammond-oreli improvisatsioonides kohtab harmooniaväliseid noote, mis romantilisse muusikastiili ei kuulu. Jah, ei peagi kuuluma, kui teos oleks tervikuna arranžeeritud ühes stiilis. Sel plaadil on aga erinevad muusikasüüdis kokku pandud nii, et nendevahelist dialoogi ja sümbioosi ei teki. Kokku võttes on mul siiski hea meel, et leidub aktiivseid koore, nagu Cantus, kes julgeb katsetada uute ideedega. Seda tehes peaks aga põhjalikumalt analüüsima, kellele plaati teha ja millised on kuulaja ootused. Ning ro-

mantilisele suurvormile uut kuube õmmeldes tuleks terve kuub õmmelda samast riidest.

PIRET RIPS-LAUL
helilooja

Like A Diamond. Tallinn Daggers.

Love Forever

"Kuidas nii, Tallinn Daggersi oma ei olegi?" porisesin, nähes Eesti muusikaauhindade parima muusikavideo nominente. Lõppvalikusse mitte jõudnud TD loo "Flesh Parade" video oli mullu üks silmapaistavamaid, tekitades isegi vau-efekti: "Oo, kas tõesti Eestis tehtud?" Seda võib küsida ka muusikapala enda kohta. Välismaises interneti-poes selle singliga kohtumine kutus esile otseski iseenesliku hiirekliki *download*-nupule. Värske, 2009. aastal alustanud elektropopi duo oli osanud end veenvalt nähtavaks kuuldavaks teha ning start oli kaugele keskpärasest.

TD kandvaks jõuks on laulev laulukirjutaja-elektronik Ardo Kivi (kuulunud ka mürarocki bändidesse Pedigree ja Shelton San), elektritrummidel toetab teda endine Pia Frausi ja Under Marie trummar (ja mainitud video režissöör) Joosep Volk. Õnnestunud kooslus, sest kontserdiolukorras on tegemist laivalt tugevat energiat kiirgava duoga, kus *frontman* tunneb end publiku ees vabalt ja pungilikult arrogantset. Elektrooniliste trummide *kick* on nii kompressseeritud ja paks, et seda ei löika matšetegagi läbi. Kontsertidel kogetud energia ja esiksingli hindede 5+ tehtud produktiooni kandumine debüütalbumile oleks seega igati loogiline ootus. Plaadi peal kuuldavad lood on-

gi nutikad, meloodiad ja hitipotentiaal on täiesti olemas; kõlalisel kalduakse valdavalt new wave'ilike sound'ide ja kaheksakümnete teise poole briti dream- ja synth-pop'i poole (eeskujudest on plaadiümbrisel mainitud ansambleid New Order ja A.R. Kane); kindel koht on ka baleaarilisel ja kariibi hõngul (kas

või džunglihäälte ja trinidad steel-trumme meenutavate helidega). Ja kuigi elektropopile võib läheneda ka minimalistlikus võtmes, jättes helipildi lihtsaks ja hõredaks, oleks TD puhul ometi vaja hulga tihkemat produktsiooni, seda esimesel singlil kogetut. Rohkemgi teeb murelikuks see, et laval möllava macho-mehe

cool ja punkrockilik olek on jäänud stuudio ukse taha ja asendunud pigem püüdliku koolipoisi omaga. Kähisev-sosisevad partiid on esitatud liiga korralikult ja ühetaoliselt ning eeldatud seksapiilgi on kaduma läinud. Nii tundubki, et "Like a Diamondi" puhul on mõni teemandi tahk kiiruga lihvimata unustatud.

Äkki oleks lahenduseks albumi uuesti miksitud ja sisselauldud versioon? Nii jäängi "däggersitelt" põnevusega uudiseid ootama.

ANTON ANDRES
DJ SanAntonio

KUULA KA NEID

Kõikide järvede kuu. Veronika Portsmuth.

Nordart

Äsjase noorte laulupeo kunstiline juht laulab oma debüütplaadil sea-deid Lembit Veevo kooriteostest. Arranžeringud on loonud Kristo Matson ning taustabändis mängivad noored jazzmuusikud Peedu Kass (bass), Paul Daniel (kitarr), Joel-Rasmus Rimmel (klaver), Ahto Abner (trummid) ja Andreas Aben (klarnet).

Spanning. Scandinavian Electro-Acoustic Music.

Chamber Sound

Nüüdisaegset kammermuusikat sisaldava kogumiku teeb eesti kuulaja jaoks eriliseks see, et plaadil kõlab ka 2006. aastal Gotlandile elama asunud Mirjam Tally teos "Last Year's Sun Still Glitters in the Drop of Water", mille esitavad flötist Monika Mattiesen ja idamaiseid instrumente mängiv Peeter Salmela.

Puupäiv. Ütsiotsõ.

Haki Helü

Ütsiotsõ on setu meestelaulu viljelev ansambel, mis tegutseb aastast 2005 ning kuhu kuuluvad Urmas Kalla, Lauri Sommer, Andreas Kalkun ja Kaspar Kolk. Vanu laule ilmestavad neile lisatud keskkonnahelid ja fantaasiarikas produtsenditöö.

Vater unser. Heldur Harry Põlda. Arvo Pärt.

ERP

Singelplaat sisaldab vaid üht teost, milleks on Arvo Pärti kolmeminutine "Vater unser", esitajateks poiss-sopran Heldur Harry Põlda ja autor klaveril. Tänavu juunis loodud kompositsioon on pühendatud paavst Benedictus XVI-le.

Kõrvaklapid. Pastacas.

kohviradio.com

Pastaca ehk Ramo Tederi album ilmus esmakordselt kümne aasta eest. Käesolev on kordustrukk, mis on mõeldud eelkõige Jaapani turule. Boonusmaterjalina on plaadile lisatud kaks samal ajal salvestatud lugu, mis esmaväljaandele ei mahtunud.

Juuni

Tallinnas

- 1. 09** kell 19 EK hooaja avakontsert: Orchestre de Paris, Paavo Järvi (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 2. 09** kell 19 ERSO hooaja avakontsert. Don Quijote: Aleksandr Zemtsov (vioola), Jan-Erik Gustafsson (tšello), ERSO, Eesti Rahvusmeeskoor, Neeme Järvi (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 3. 09** kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus
- 4. 09** kell 19 Muusikaline etendus "Jakob, oh Jakob": Tartu Ülikooli Akadeemiline Naiskoor, Triin Koch (dirigent), Anne Tärnu (lavastaja) Põhuteatris
- 4. 09** kell 19 Pärdi päevad: Balti noorte filharmonia, Kristjan Järvi (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- *
- 8. 09** kell 18 Maarjalaulude festivali avakontsert: vokaalsambel Cantatores Narvensis, Oksana Sinkova (flööt), Alina Sakalousskaya (mandoliin), Kadri Ploompuu (orel) toomkirikus
- 9. 09** kell 18 Bizet' ooper "Carmen" Rahvuskooper Estonias
- 9. 09** kell 19.30 Nargenfestival. Arvo Pärdi neli sümfoonia: ERSO, Tõnu Kaljuste (dirigent) Noblessneri valukojas
- 10. 09** kell 12 Orelikontsert "20 aastat orelipooltunde": Kristel Aer, Piret Aidulo, Erika Jefimova, Tiit Kiik, Gustav-Leo Kivirand, Ulla Krigul, Kersti Petermann, Pille Raitmaa, Toomas Trass, Andres Uibo toomkirikus
- 10. 09** kell 15 Kammerkoori Key Ensemble (Turu) kontsert toomkirikus
- 10. 09** kell 16 Hispaania kuldne sajand: Hortus Musicus Väravatornis
- 10. 09** kell 17 Sügisjazz: Andrea Marcelli Trio feat Ekkehard Wölk Kumu auditooriumis
- 10. 09** kell 18 Nixon'i ballett "Kolm musketäri" Arnoldi muusikale Rahvuskooper Estonias
- 11. 09** kell 18 Verdi "Reekviem":

- Irina Vaštšenko (sopran), Valentina Kremen (metsosopran), Juhan Tralla (tenor), Kristjan Mõisnik (bass), Vanemuise sümfooniaorkester ja ooperikoor, Eesti Rahvusmeeskoor, Eesti Kontsertkoor, Paul Mägi (dirigent) Kaarli kirikus
- 11. 09** kell 18 Suur Muusikaakadeemia: Andres Mustonen (viul), Ivo Sillamaa (klaver) Kadrioru lossis
- 11. 09** kell 18 Pärdi päevad. Aadama itk: Läti Raadiokoor, Sinfonietta Riga, Tõnu Kaljuste (dirigent)
- 11.–25. 09 VII TALLINNA KAMMERMUUSIKA FESTIVAL**
- *
- 12. 09** kell 18 Eesti Filharmonia Kammerkoor, Iris Oja (alt), Harry Traksmann (viul), Arvo Haasma (vioola), Daniel Reuss (dirigent) Nigulistes
- 13. 09** kell 19 Jaapani traditsiooniline muusika klassikalistel pillidel: Asano Shō (*tsugaru shamisen*) ja ansambel Estonia kontserdisaalis
- 13. 09** kell 19 Hingemuusika: Mari Tampere-Bezrodny (viul), Peeter Paemurru (tšello), Aleksandra Juozapenaite-Eesmaa (klaver) Nõmme Lunastaja kirikus
- 13. 09** kell 21 Jazz Luksemburgist: Greg Lamy & Paulo Simoes, Jazz Guitar Duo & Marc Demuth Von Krahli baaris
- 14. 09** kell 18 Vinteri ja Raudmäe muusikal "Pipi Pikksukk" Rahvuskooper Estonias
- 14. 09** kell 19 Muusikal!: Kelli Uustani (vokaal), René Soom (bariton), Siim Selis (klaver) RO Estonia Talveaias
- 15. 09** kell 15 Lõunamuusika. Antimees – Anti Marguste 80: Pärnu Linnaorkester, Eesti Rahvusmeeskoor, Ants Soots (dirigent), Piret Aidulo (orel), Raivo Tafenau (saksofon), Jüri Alpernt (dirigent), Anti Marguste (sõnalised vahepalad) Estonia kontserdisaalis
- 15. 09** kell 18 MacMillani ballett "Manon" Massenet' muusikale

- 16. 09** kell 19 Pathétique: Arvo Leibur (viul), Mihhail Zemtsov (vioola), ERSO, Nikolai Aleksejev (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 16. 09** kell 18 Prokofjevi ooper "Armastus kolme apelsini vastu" Rahvuskooper Estonias
- 17. 09** kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus
- 17. 09** kell 12 Nixon'i ballett "Kolm musketäri" Arnoldi muusikale Rahvuskooper Estonias
- 17. 09** kell 16 Väravatorni külalised: Kadri Voorand Trio Väravatornis
- 17. 09** kell 19 Tiit Kuusik 100: ooperigala Rahvuskooper Estonias
- 18. 09** kell 17 Eesti kitarrilegendid ja Tallinna Kammerorkester Vene Kultuurikeskuses
- 18. 09** kell 18 Puccini ooper "Tosca" Rahvuskooper Estonias
- *
- 20. 09** kell 19 Eliitkontsert. Tantsud ettevalmistatud klaveritel: Kadri-Ann Sumera (klaver), Hanna Heinmaa (klaver) Estonia kontserdisaalis
- 21. 09** kell 18 Kálmáni operett "Silva" Rahvuskooper Estonias
- 21. 09** kell 19 Maailm samme täis. Eesti pop 1960.–1970. aastatel: Els Himma, Vello Orumets, Heidi Tamme, Koit Toome, Hedvig Hanson, Boris Lehtlaan, orkester Siim Aimla juhatusel, Artur Raidmets (õhtu juht) Estonia kontserdisaalis
- 21. 09 – 1. 10 RAHVUSVAHELINE ÕIGEUSU VAIMULIKU MUUSIKA FESTIVAL "CREDO"**
- 22. 09** kell 19 Sügisjazz: Django Bates' Spring Is Here (Shall We Dance?) feat Josefina Lindstrand Vene Kultuurikeskuses
- 23. 09** kell 19 Händeli oratoorium "Saul": Katherine Manley (sopran), Joanne Lunn (sopran), Stephen Wallace (kontra-tenor), Andrew Tortise (tenor), David Wilson-Johnson (bass), Eesti Filharmonia Kammerkoor, ERSO, Daniel Reuss (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 24. 09** kell 12 Orelipooltund: Jüri

- Goltsov toomkirikus
- 24. 09** kell 14 ja 18 Kogupere-muusikal "Võlur Oz" Nokia Kontserdimajas
- 24. 09** kell 16 Monteverdi ja tema aeg: Hortus Musicus Väravatornis
- 24. 09** kell 19 Verdi ooper "Othello": Leedu Rahvuskooper külalissetendus Rahvuskooper Estonias
- 25. 09** kell 19 Halévy ooper "Juuditar": Leedu Rahvuskooper külalissetendus Rahvuskooper Estonias
- 26. 09** kell 19 Sügisjazz: Dhafer Youssef ja Vox Clamantis Jaani kirikus
- *
- 27. 09** kell 19 Erkki-Sven Tüüri autorikontsert: Harry Traksmann (viul), Kaido Kelder (tšello), Mati Lukk (kontrabass), kammerkoor Collegium Musicale, Endrik Üksvärav (dirigent), Hortus Musicus Rotermanni soolalaos
- 27. 09** kell 19 Hingemuusika: Virgo Veldi (saksofon), Johan Randvere (klaver) Nõmme Lunastaja kirikus
- 27. 09** kell 19 Prokofjevi ballett "Romeo ja Julia" Leedu Rahvuskooperi külalissetendus Rahvuskooper Estonias
- 28. 09** kell 19 KontsertJazz: keelpillikvartett iXi (Prantsusmaa) ja Veli Kujala (akordion) RO Estonia Talveaias
- 28. 09** kell 19 Boriss Eifmani ballett "Red Giselle": Leedu Rahvuskooperi külalissetendus Rahvuskooper Estonias
- 28. 09** kell 20 World Music Forum: Eesti Filharmonia Kammerkoor, Daniel Reuss (dirigent) Nigulistes
- 28. 09 – 2. 10** Uudisteos! Märte Matis Lille ilmalik müsteerium "Armastajad ja elupõletajad": barokkansambel Corelli Consort ajastu pillidel ja Nero Urke Toompea muusikasalongis
- 29. 09** kell 19 James Blunt Nokia Kontserdimajas
- 29. 09** Tribuut ansamblile In Spe: Otsa kooli, Elleri kooli ja Viljandi

Kultuuriakadeemia bändid NO99 Jazzklubis

30. 09 kell 19 Mozart Tallinnas: Kalle Randalu (klaver), ERSO, Christoph Poppen (dirigent) Estonia kontserdisaalis
30. 09 kell 19 Kálmáni operett "Silva" Rahvusooper Estonias

Tartus

2. 09 kell 19 Festivali "Eclectica" avakontsert: Robin Guthrie (kitarr) Teatri Kodus (Lutsu 2)

9. 09 kell 22 Muusikaline etendus "Jakob, oh Jakob": Tartu Ülikooli Akadeemiline Naiskoor, Triin Koch (dirigent), Anne Tümpu (lavastaja) Tartu Ülikooli kirikus

9. 09 kell 18 Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Iris Oja (alt), Harry Traksmann (viul), Arvo Haasma (vioola), Daniel Reuss (dirigent) Jaani kirikus

9. 09 kell 19 Verdi "Reekviem": Irina Vaštšenko (sopran), Valentina Kremen (metsosopran), Juhan Tralla (tenor), Kristjan Mõisnik (bass), Vanemuise sümfooniaorkester ja ooperikoor, Eesti Rahvusmeeskoor, Eesti Kontsertkoor, Paul Mägi (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

10. 09 kell 16 Teatribändide festival Sadamateatris

15. 09 kell 19 Ole tervitatud, Maarja: Laili Jõgiaas (sopran); Toomas Trass, Tuuliki Jürjo, Anna Humal, Anneli Klaus (orel) Peetri kirikus

16. 09 kell 19 Eliitkontsert. Tantsud ettevalmistatud klaveritel: Kadri-Ann Sumera (klaver), Hanna Heinmaa (klaver) Vanemuise kontserdimajas

18. 09 kell 16 Rodgersi muusikal "Helisev muusika" Vanemuise suures majas

22. 09 kell 19 Maailm samme täis. Eesti pop 1960.–1970. aastatel: Els Himma, Vello Orumets, Heidi Tamme, Koit Toome, Hedvig Hanson, Boris Lehtlaan, orkester Siim Aimla juhatusel, Artur Raidmets (õhtu juht)

Vanemuise kontserdimajas
24. 09 kell 19 Händeli oratoorium "Saul": Katherine Manley (sopran), Joanne Lynn (sopran), Stephen Wallace (kontratenor), Andrew Tortise (tenor), David Wilson-Johnson (bass), Eesti Filharmoonia Kammerkoor, ERSO, Daniel Reuss (dirigent) Jaani kirikus

25. 09 kell 19 KontsertJazz: keelpillikvartett iXi (Prantsusmaa) ja Veli Kujala (akordion) Vanemuise jazzisaalis

28. 09 kell 22 Tribuut ansamblile In Spe: Otsa kooli, Elleri kooli ja Viljandi Kultuuriakadeemia bändid Tartu Jazziklubi Vilde lokaalis
30. 09 kell 19 Esietendus! Lehäri operett "Löbus lesk" Vanemuise suures majas

Pärnus

16. 09 kell 19 Antimees – Anti Marguste 80: Pärnu Linnaorkester, Eesti Rahvusmeeskoor, Ants Soots (dirigent), Piret Aidulo (orel), Raivo Tafenu (saksofon), Jüri Alperden (dirigent), Anti Marguste (sõnalised vahepalad) Pärnu kontserdimajas

23. 09 kell 19 Maailm samme täis. Eesti pop 1960.–1970. aastatel: Els Himma, Vello Orumets, Heidi Tamme, Koit Toome, Hedvig Hanson, Boris Lehtlaan, orkester Siim Aimla juhatusel, Artur Raidmets (õhtu juht) Pärnu kontserdimajas

27. 09 kell 19 KontsertJazz: keelpillikvartett iXi (Prantsusmaa) ja Veli Kujala (akordion) Pärnu kontserdimajas

30. 09 kell 19 Illuminatsioonid – Webern, Britten, Lutosławski: Pärnu Ooperi orkester, Andrus Kallastu (dirigent) Eliisabeti kirikus

Viljandis

9. 09 kell 20 Pärnumuusika hooaja avapidu: Celia Roose & Reigo Ahven, Robert Delira

& Kompany (Poola), ansambel Vennakese Pärnumuusika Aidas

13.–17. 09 VILJANDI KITARRI-FESTIVAL

23. 09 kell 19 liri tantsumaja: Dave Flynn, Mick O'Brien, Eileen Hassett Pärnumuusika Aidas
30. 09 kell 19 Tribuut ansamblile In Spe: Otsa kooli, Elleri kooli ja Viljandi Kultuuriakadeemia bändid Viljandi Muusikakoolis

Jõhvis

10. 09 kell 19 Verdi "Reekviem": Irina Vaštšenko (sopran), Valentina Kremen (metsosopran), Juhan Tralla (tenor), Kristjan Mõisnik (bass), Vanemuise sümfooniaorkester ja ooperikoor, Eesti Rahvusmeeskoor, Eesti Kontsertkoor, Paul Mägi (dirigent) Jõhvi kontserdimajas

12. 09 kell 18 Jaapani traditsiooniline muusika klassikalistel pillidel: Asano Shō (*tsugaru shamisen*) ja ansambel Jõhvi kontserdimajas

15. 09 kell 17 Tšaikovski – mälestusi Eestist: Arvo Leibur (viul), Aare Tammesalu (tšello), Jaan Kapp (klaver) Jõhvi kontserdimajas

24. 09 kell 17 Maailm samme täis. Eesti pop 1960.–1970. aastatel: Els Himma, Vello Orumets, Heidi Tamme, Koit Toome, Hedvig Hanson, Boris Lehtlaan, orkester Siim Aimla juhatusel, Artur Raidmets (õhtu juht) Jõhvi kontserdimajas

Mujal Eestis

8.–21. 09 MAARJALAUUDE FESTIVAL Narvas

10. 09 kell 20 Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Iris Oja (alt), Harry Traksmann (viul), Arvo Haasma (vioola), Daniel Reuss (dirigent) Haapsalu toomkirikus

11. 09 kell 18 Arvo Pärdi "Kanon pokajanen": Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Daniel Reuss (dirigent) Rakvere Kolmainu kirikus

17. 09 kell 20 Tšellokvartett C-Jam Haapsalu kuursaalis

28. 09 kell 19 Meistrite Akadeemia: Pille Lill (sopran), keelpillikvartett Noobel Nelik Paide raekojas

Muusikasaated Eesti Televisioonis

8. 09 Muusikadokumentaal: Kõik, mida sa oled tahtnud teada klassikalisest muusikast (Saksa, 2009)

22. 09 Muusikadokumentaal: Jäätult Suur Teater (Inglise, 2007)

29. 09 Muusikadokumentaal: Sufi hing (Inglise, 2005)

Andmed on kontrollitud 17. augustil. Oktoobri kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 12. septembriks aadressil kristina@ema.edu.ee

VABANDUS

Ajakirja Muusika eelmises numbris on artiklis "Rinaldo" – ristsõda liivakastis" kahetsusväärne viga. Teise päeva etendusel ei laulnud Rinaldo osa mitte Maire Haava, vaid mõlemal etendusel Evelin Ester.

Artikli autor Loone Ots vabandab, et lähtus tegelas käsitledes ainult esimese etenduse kavast.

Fagott

PEETER SARAPUU
fagotimängija

Fagott on kindlalt üks minu lemmikinstrumente. Selle pilli kõlal on keskaegne hõng, meenutades aegu, mil kõik tõenäoliselt kõlaski niiviisi... Mõned inimesed jumaldavad pesapalli... minu jaoks on see mõistmatu, aga ma suudan selgelt aru saada, kuidas mõni inimene võib nautida fagotimängu.
Frank Zappa

See [fagott] on bassinstrument ilma bassile vajaliku tugevusega, veidralt nõrga, burleskselt mõkitava kõlaga.
Thomas Mann

Amsterdami meistri Richard Haka rikkalike kaunistustega fagott Madalmaade kunstniku Harmen Halsi maalil (1667) meenutab eesti rahvuslikku vokitremiskunsti.
FOTO INTERNETIST

Fagoti, sümfooniaorkestri puupillirühma pealtnäha tagasihoidliku bassinstrumendi kõla ja olemus on läbi aegade tekitanud hulga kirglikke, samas vastandlikke arvamusi.

Kirjutades artiklit fagotist, olles ise fagotimängija, pean möönma tugevat kallutatust – selle kummalise, aga võluva pilli suhtes on tõepoolest keeruline erapooletuks jääda.

William Waterhouse alustab oma raamatut “Bassoon” niiviisi: “Mis asi see küll oli, mis pani sind valima sellist pilli?” on küsimus, millele iga fagotist on pidanud mingil eluhetkel vastama.” Edasi loetleb ta mitmeid vastusevariante, peaaegu kõiki neid seob üks ühine mõiste – juhus. Üheks levinumaks teeks fagoti juurde on paljudele olnud selline juhus: kooliorkestrile ostetud fagott on jäänud eelmise mängija poolt vabaks ja kallis pill ei saa ju kasutuseta seisma jääda. Materiaalne hinnang – kallis – on osutunud fagoti juurde jõudmisel tõepoolest otsustavaks ka jõukamates ühiskondades. Kui pill on juba kord hangitud, tuleb ka leida keegi seda mängima.

Hinnaline käsitöö

Fagott on tõepoolest kallis pill, mõnikord samas hinnaklassis kontsertklaveriga. Nimelt valmistatakse kõik vähegi mängukõlblikud fagotid algusest lõpuni käsitsi ja isegi sama meistri pillide detailid ei ole

omavahel vahetatavad. Kui hoolikalt valitud puu, enamasti mägivaher, on parkumend aastat kuivanud, valib meister veatuima ja kauneima mustriga paku, millest valmivad korpuse toorikud; need jäetakse veel aastateks kuivama. Ehkki fagott koosneb viiest osast, saab vahetada ainult peenikesi S-kujulisi huulikutorusid. Teised osad – tenoripõlv, bassipõlv, kell ja saabas (kus kaks toru on omavahel ühendatud) – on ühe konkreetse pilli lahutamatud osad, mida meister viimistleb ja intoneerib ühe tervikuna. Kui pilli puukorpus on valmis, sobitatakse peale klapi mehhanism, mis on jällegi unikaalne. Puu on elav materjal, kuid meistri jaoks teeb fagoti valmistamise keeruliseks ka see, et akustiliselt konstruktsioonilt on tegemist väga keerulise pilliga. Fagoti mensuur on ebahütlaselt laienev koonus, mille diameeter huulikutoru alguses on umbes 5 mm ja koonuse lõpus umbes 50 mm, sealjuures on pilli koonuse kogupikkus 2,54 meetrit. Tolerantsid, millega meister peab pilli intoneerimisel ja viimistlemisel arvestama, varieeruvad suuresti.

Ka fagoti sõrmetehnika on märksa keerukam kui teistel puupillidel. Kõik kümme sõrme on pidevalt rakenduses, sageli esmapilgul ebaloogilistes kombinatsioonides. Eriline roll fagotimängu tehnikas on vasaku käe pöidlal, selle kohmaka sõrme üles- andeks on liikuda välkkiirelt kümne klapi

vahel. Parema käe põial “pääseb” poole vähemaga – viie klapi. Fagott on ainus puupill, millele ei ole arvukatest katsetustest hoolimata õnnestunud rakendada kõiki teisi puupille ühendavat Böhmi süsteemi klapistikku.

Fagoti ehitusest kirjutades ei saa mööda minna pilli kuuendast, tõenäoliselt fagotistidele enim väljakutset pakkuvast osast – topeltlestu huulikust ehk trostist. Läbi aegade on mängijad pidanud valmistama ise huulikud, kasutades selleks sama materjali, millest tehakse korvmööblit ja vanasti ka suusakeppe – harilik hiidroog, ladina keeles *Arundo donax*.

Trostide määravat tähtsust fagotimängija elus kirjeldab tabavalt nali: “Mitu fagotisti on vaja lambipirni vahetamiseks? Ainult ühte, aga talle peab andma piisavalt aega selleks, et ta saaks põhjalikult testida vähemalt viit pirni – selleks, et leida see üks, mis täpselt sobib selle ruumi ja situatsiooniga.”

Fagoti hiilgeaeg ja taandumine

Nii nagu paljude muusikainstrumentide, on ka fagoti areng olnud viimase saja aasta jooksul üsna konservatiivne, pillid on oma tänapäevase põhivormi saavutanud juba 19. sajandi esimesel poolel. Fagoti ajaloost kirjutades tuuakse pahatihti esile kaks väärarvamust. Esimene on see, et fagoti

leiutajaks 16. sajandil oli itaallane Afranio Albonesi. Tõepoolest demonstreeris Albonesi 1532 Mantua hertsogile pilli, mida ta nimetas segadusseajavalt *phagotus*. Tegemist oli siiski mitmete burdoontorudega torupilliga, mis võis ehk tõepoolest meenutada haokubu (sõna “fagott” tähendab mitmes keeles nimelt “haokubu”).

Teine vaieldav seisukoht on see, et fagott on arenenud *dulcian*’ist, millega saab nõustuda vaid osaliselt. *Dulcian*’i võib pida fagoti eelkäijaks, aga tegemist on siiski täiesti erinevate pillidega, mille vahel puuduvad arendamisele viitavad üleminekumudelid. Ühest puutükist ehitatud *dulcian* leidis laialdast kasutamist 16. sajandi algusest kuni 18. sajandi esimese pooleni (Hispaanias isegi 20. sajandi alguseni!). Neljast puuosast ehitatud fagott hakkab ikonograafias ja dokumentides esinema alles 17. sajandi teisel poolel, kõigepealt Prantsusmaal. Seal levis uus pill kiiresti üle Euroopa, tehes läbi silmatorkavaid, eelkõige väliseid muutusi.

Kui tänapäeva fagotil on (sõltuvalt mudelist) rohkem kui 25 klappi, siis 18. sajandi fagotimängija pidi läbi ajama nelja klappiga, sealjuures kattub parimate prantsuse pillimudelite (näiteks Prudent) diapasoon tänapäeva fagotiga. Pill oli paindlikum, registrite vahetus saavutati õhu- ja huulesurve muutmisega. On levinud väärarvamus, et klappe lisati sõrmetehnika lihtsustamiseks, tegelikult oli eesmärgiks täpsema intonatsiooni saavutamine.

Fagoti eelkäija ja lähisugulane *dulcian* oli üle Mandri-Euroopa väga levinud pill, leides rakendust nii ansambrites kui ka soolopillina. *Dulcian*’i diapasoon ja kõla ei rahuldanud siiski prantsuse heliloojaid ja uus instrument fagott võeti mitmekülgse kasutusele Lully ja Rameau ooperites. Maades, kus *dulcian* oli levinud virtuoosse soolopillina, leidis sarnast rakendust ka fagott, näiteks võib tuua Itaalia ja Antonio Vivaldi 38 fagotikontserti. Prantsuse barokksonaatides esineb fagott kõrges registris, ooperliku laulvusega, Saksamaa soolorepertuaaris jääb ta pigem turvaliselt *continuo*-registrisse, näidates virtuoossust madalamas ja keskmises registris. Kokkuvõtlikult võib fagoti hiilgeajaks nimetada 18. sajandi esimest poolt (barokki), mil lisaks ulatuslikule soolorepertuaarile oli fagott rakendatud enamuses esituskoosseisudes.

Klassitsismi saabudes muutus kõik. W. A. Mozarti fagotikontsert ja -sonaat on

tegelikult kirjutatud neljaklapilisele (barokk)fagotile; 18. sajandi lõpust alates kohatame klassikalist fagotti soolopillina eelkõige vähem tuntud heliloojate loomingus. Sellises (taand)arengus on nähtud mitmeid põhjusi. Neist usutavaim (mis põhineb ka isiklikul ajalooliste fagottide mängukogemusel) tundub olevat see, et klappide lisamise ja mensuuri muutmisega läks barokkfagoti rikas ja paindlik kõla kehvemaks ning interpretatsioon pillil muutus lihtsalt keerulisemaks.

Uuestisünd

Üheksateistkümnenda sajandi algul hakati Saksamaal fagotti lausa n-ö uuesti konstrueerima. Sellest alates saab rääkida prantsuse ja saksa süsteemi eraldumisest. Prantsuse süsteemi fagott järgis tegelikult juba 18. sajandil Pariisi meistrite akustiliselt täiuslikku, laulva ja väljendusrikka kõla ning hämmastava diapasooniga pillide traditsiooni. Ehkki tänapäeval üha vähem kasutatust leidev, esindab see fagoti katkematut arengut 17. sajandi lõpust tänapäevani.

Saksamaal alustas Carl Almenröder koos akustik Gottfried Weberiga fagoti akustika väljaarvutamist n-ö nullist, saavutades sealjuures suurepäraseid tulemusi. Kuna Almenröderi hilisemaks partneriks oli Johann Adam Heckel, tänapäeval tuntuima fagotifirma Heckel rajaja, saame rääkida tänapäevase saksa süsteemi fagoti sünnist 19. sajandi algul.

Prantsusmaal püüti ehitada ka välitingimustesse sobivat metallist fagotti. Kõige kaugemale, isegi tootmiseni ja Prantsuse armee tellimuseeni jõudis sellega Charles-Joseph Sax. Ometi kirjutab Will Jansen oma fagotientsüklopeedias tuntava irooniaga: “Charles-Joseph Saxi püüded ehitada metallist fagotti lõppesid täieliku fiaskoga. Tulemuseks oli – saksofon.”

Oleme siin puudutanud vaid murdos ühe muusikainstrumenti rikkast ja põnevast ajaloost. Fagotist on kirjutatud mitmeid raamatuid, põhjalikum neist Will Janseni viieosaline mahukas entsüklopeediline teos (1978). Kokkuvõtteks tsiteeraksin Šoti muusikakriitikut ja heliloojat Cecil Grayd: “Fagott mängib orkestris sama rolli nagu Gorgonzola juustukandikul – kas kuju või nali. Tegelikult võib fagott olla kõige kirglikum ja romantilisem instrumentide seas, nagu ka Gorgonzola võib olla noobleim juustukandikul. Lihtsalt neid mõlemaid tuleb kohelda sobivalt.”

muusika

KÜLASTAGE AJAKIRJA MUUSIKA UUT KODULEHEKÜLGE

www.ajakirimuusika.ee

- Uue numbri huvitavad artiklid
- Muusikaelu tähtsündmused
- Pidevalt uuenevad maailma ja eesti muusikauudised
- Täielik eesti muusikavaldkonna linkide kogu

KIRJUTAGE MUUSIKAST MEIE VEEBIKESKKONDA
"ARVAJA AARIA"

arvaja
aaria
mõtted ja muljed
muusikast

muusika

AJAKIRI | TOIMETUS | REKLAAM

ARHIIV

muusika

AJAKIRI | TOIMETUS | REKLAAM

ARHIIV

OTSING

muusika

AJAKIRI | TOIMETUS | REKLAAM | TELLIMINE

ARHIIV

muusika

AJAKIRI | TOIMETUS | REKLAAM | TELLIMINE | ARHIIV

OTSING

